

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**1960 – 2000 YILLARI ARASINDA
TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNİN GELİŞİMİ**

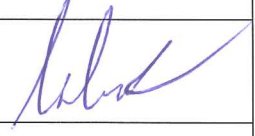
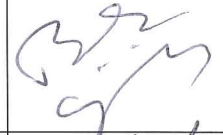
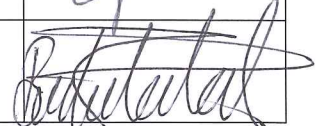
UĞUR EYİDİKER

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. BURAK GÜMÜŞ

EDİRNE 2012

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

UĞUR EYİDİKER tarafından hazırlanan **1960-2000 YILLARI ARASINDA TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNİN GELİŞİMİ** Konulu **YÜKSEK LİSANS** Tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 12.-13. maddeleri uyarınca **18.10.2012 Perşembe** günü saat **16.00**'da yapılmış olup, tezin* ..Kabul edilmesine.....
OYBİRLİĞİ/OYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Doç. Dr. A. Baran DURAL	Kabul edilmesine	
Yrd. Doç. Dr. Burak GÜMÜŞ (Danışman)	Kabul edilmesine	
Yrd. Doç. Dr. Bülent ATALAY	Reddine	

* Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine /Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	448397
Yazar Adı / Soyadı	Uğur Eyidiker
Uyruğu / T.C.Kimlik No	T.C. 28565076414
Telefon / Cep Telefonu	
e-Posta	ugureyidiker@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	1960–2000 Yılları Arasında Türk Milliyetçiliğinin Gelişimi
Tezin Tercümesi	The Development of Turkish Nationalism Between 1960 and 2000 Years
Konu Başlıkları	Siyasal Bilimler
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bölüm	
Anabilim Dalı	Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Bilim Dalı / Bölüm	
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2012
Sayfa	129
Tez Danışmanları	Yrd. Doç. Dr. Burak Gümüş
Dizin Terimleri	Milliyetçilik=Nationalism Millet=Nation Ulus-devlet=Nation-state
Önerilen Dizin Terimleri	
Yayımlama İzni	☐ Tezimin yayımlanmasına izin veriyorum ☒ Ertelemesini istiyorum [2 Yıl]

b. Tezimin Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi tarafından çoğaltılması veya yayımının 14.11.2014 tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra tezimin, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezimle ilgili fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.

NOT: (Erteleme süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.)

14.11.2012

İmza:

Uğur Eyidiker

Yazdır

Tez Adı: 1960 – 2000 Yılları Arasında Türk Milliyetçiliğinin Gelişimi

Hazırlayan: Uğur EYİDİKER

ÖZET

Tarih boyunca milliyetçilik devletlerin varlığını devam ettirebilmek, vatandaşlarına milli bir şuur kazandırmak açısından her zaman ön plana çıkmıştır. Ülkemizde çok büyük bir geçmişi olmayan milliyetçilik akımın temellerini Ziya Gökalp atmıştır. Yeni kurulan devletinde temel ilkelerinden biri olan milliyetçilik ilkesi ırkçı, liberal, muhafazakar gibi söylemlerle beraber gelişmiş ve taraftar bulmuştur.

1960'lı yıllara kadar oluşturulan temeller üzerinde yükselen Türk milliyetçiliği darbeler, sağ-sol çatışmaları, terörizm ve oluşturulan yenedünya düzenine bir karşı koyuşun etkisiyle çok güçlenmiştir. Bu tez kapsamında ülkemizde 1960'lardan sonra 2000'li yıllara gelene kadar milliyetçiliğin nasıl geliştiği, popüler hale geldiği üzerinde durulmuştur.

Geç dönem milliyetçiliklerden olan Türk milliyetçiliğini her kesim kendine göre yorumlamış ve kullanmıştır. Varlık sebebini Türk Milletinde bulunan Türk milliyetçiliği bir ırkı temsil etmekten çok bir ülkenin milliyetçiliğini temsil etmektedir. Bu nedenle zaman zaman varlık sorunu yaşayan Türk milliyetçiliği kendini kanıtlamak için radikalleşebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Millet, Milliyetçilik, Popüler Milliyetçilik

Name of Thesis: The Development of Turkish Nationalism Between 1960 and 2000 Years

Prepared by: Uğur EYİDİKER

ABSTRACT

During history, nationalism has always appeared at the platform to make states continue their existence and to make their citizens gain their national consciousness. In our country, Ziya Gökalp laid foundation of nationalism that hasn't got a big past period. The nationalism that is also one of the new built country's principles has developed and gained supporters with pronunciations such as racist, liberal and conservative.

The Turkish nationalism, that was built on the basic which had been built until 1960s, got strong very much with the effect of leftness-rightness conflicts, terrorism and making stand against the new world order being formed. Through the view of this point they thought how the nationalism developed and became popular in our country after 1960s until 2000s

Every section used and explained Turkish nationalism that is one of the latest nationalism according to themselves. The Turkish nationalism that found its existence from Turkish nation represents a country's nationalism more than representing a race. Because of this reason Turkish nationalism which lives existence problem gets radical time by time.

Key Words: Nation, Nationalism, Modernist Nationalism

TEŞEKKÜR

Çalışmamda büyük emeği geçen her fırsatta bana bilgi ve tecrübesiyle yardımda bulunan danışmanım Yrd. Doç. Dr. Burak GÜMÜŞ'e ve diğer jüri üyelerime teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her alanında olduğu gibi yüksek lisans öğrenimimi de tamamlamam için maddi, manevi bütün özveriyi göstererek yanımda olan annem Őükran EYİDİKER'e, ablam Çisem EYİDİKER'e ve çalışmamda yardımcı olan tüm arkadaşlarıma Őükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLO LİSTESİ	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	viii
GİRİŞ	1
Problem	2
Amaç	2
Önem	3
Sınırlılıklar	3
Tanımlar	4
Araştırma Modeli	4
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. Millet Nedir ?	5
1.1. Anlam	6
1.2. Türk Milliyetçiliği Anlayışına Genel Bir Tarihsel Bakış	8
1.3. Millet Kavramı Atatürk'ün Millet Tarifi ve Millet Anlayışı	12
1.4. Milliyetçilik Kavramı Tarihte Ortaya Çıkışının İrdelenmesi	16
1.4.1. Milliyetçiliğin Türkiye'de Tarihsel Geçmişi	17
1.4.2. Türkiye'de Milliyetçilik Kavramının Oluşumu.....	19

1.4.3. Millet ve Milliyetçi Olmanın Getirdikleri	22
--	----

İKİNCİ BÖLÜM

2. Milliyetçilik ve Türkiye’de Fikri Alt Yapısı 25

2.1. Türkiye’de Milliyetçilik Türleri.....	25
2.2. Türkiye’de Biyolojik Milliyetçiliğin Oluşumu.....	27
2.3. Anadoluçuluk Akımın Gelişimi	30
2.4. Muhafazakar Milliyetçilik ve Türk İslam Sentezi	31
2.5. Liberal Milliyetçiliğin Temelleri	37
2.6. Türk Ocakları ve Türk Yurdu Dergisi’nin Fikri Temelleri	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. 1960-2000 Yılları Arasında Türk Milliyetçiliğinin Gelişimi 46

3.1. 1960-2000 Yılları Dönemi Hakkında Genel Bir Değerlendirme	46
3.2. 1960 Askeri Darbesi Öncesi ve Siyasi Durum	49
3.2.1. 1960-1980 Yılları Arasında Milliyetçilik ve Hakim Milliyetçilik İdeolojileri.....	55
3.2.2. Sosyalist Milliyetçilik Anlayışının Gelişimi	59
3.2.2.1. Yön Hareketi ve Ortaya Çıkışı	61
3.2.2.2. Milli Kurtuluş Cephesi.....	63
3.2.2.3. TİP İçinde MDD’nin Yükselişi	64
3.2.2.4. Bülent Ecevit ve Milliyetçilik Tarzının İzleri.....	69
3.2.3. Ülkücü Milliyetçilik.....	71
3.2.3.1. Alparslan Türkeş ve Irkçılık- Turancılık Davası.....	73
3.2.3.2. Dokuz Işık Doktrini	74

3.2.3.3. Devlet ile Yakınlaşma.....	76
3.2.3.4. CKMP'nin MHP'ye Dönüşümü	78
3.2.4. Birinci ve İkinci Milliyetçi Cephe Hükümetleri	79
3.3. 1980-2000 yılları Dönemi ve 1980 Darbesi Öncesi Durum.....	81
3.3.1. 1980 Darbesi'ne Giriş	84
3.3.2.İslami Akımın MÇP'ye Girmesi.....	87
3.3.3.MHP'nin Tekrardan Kurulması	89
3.4. MHP ve Evrim Süreci ve Siyasi Tabanı	91
3.5. Ülkücü Komando Kamplarının Varlık Sorunu	97
3.5.1.Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği	98
3.5.2.Ülkü Ocakları Birliği	98
3.5.3.Genç Ülkücüler Teşkilatı	98
3.5.4.Komando Kamplarının Kurulduğu İleri sürülen Yerler	99
3.5.5. Sebebiyet Verildiği Düşünülen Olaylar.....	100
3.6. 1990'larda Türk Milliyetçiliğine İvme Kazandıran Etmenler	101
3.7. Popülist Milliyetçilik Muhafazakarlık ve Irkçı Popülizm	105
3.8. 1990 Sonrası Türkiye'de Pan-Türkçülük ve Azerbaycan.....	109
SONUÇ.....	112
KAYNAKÇA	115

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.1.15 Ekim 1961 Yılı Seçim Sonuçları	52
Tablo 3.2.15 Ekim 1961 Seçimlerine Göre Partilerin Elde Ettikleri Senatör Sayısı.....	53

KISALTMALAR LİSTESİ

- AP** : Adalet Partisi
CKMP : Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
CMP : Cumhuriyetçi Millet Partisi
DSP : Demokratik Sol Parti
DP : Demokrat Parti
MÇP : Milliyetçi Çalışma Partisi
MDD : Milli Demokratik Devrim
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
MHP : Milliyetçi Hareket Partisi
MP : Millet Partisi
MTTB : Milli Türk Talebe Birliği
ODTÜ : Orta Doğu Teknik Üniversitesi
TDK : Türk Dil Kurumu
TİP : Türkiye İşçi Partisi
TKP : Türkiye Komünist Partisi
TSK : Türk Silahlı Kuvvetleri

GİRİŞ

Milliyetçilik içine girdiği bütün alanlarda insanlara karmaşık ve çelişkili duygular yaşatmış bir olgudur. 1789 Fransız Devrimini kendine çıkış noktası olarak kabul eden bu akım siyasi bir birim olarak zaman içinde giderek güçlenmiştir. Bu güçleniş sonucu büyük imparatorluklar kendi içinde iç savaşlar yaşayarak parçalanmışlardır. Siyasi sınırların yeniden çizilmesine neden olan bu akım böylece yeni devletlerin çıkışına zemin hazırlamıştır.

Ülkemizde siyasi ve ilmi köklerinin çok eskiye dayanmadığı bu akım imparatorluğun dağılmaması için son çare olarak düşünülmüştür. Tanzimat Dönemi ile beraber her alanda hissedilen milliyetçilik dalgası Ziya Gökalp ile bir düşünsel alt yapı kazanmıştır. Ziya Gökalp'i takiben diğer Türk düşünür ve aydınlarının çalışmalarıyla milliyetçilik gelişmiştir.

1960'lı yıllara kadar siyasi bir duruma geçemeyen bu akım daha çok düşünsel bir yapıda kalmıştır. 1960'lı yıllardan itibaren oluşan özgürlükçü ortam, sol akımların ülkeye girişi milliyetçiliği tetikleyen unsurların başında gelmiştir. 1980'lere kadar farklı tüm kesimlerin savunduğu milliyetçilik akımı siyasi bir oluşum içine girmiştir. Bu dönemde sağ-sol kavgaları ile varlığını sürdüren milliyetçilik 1980 Darbesinden sonra darbenin etkisiyle İslami akımların etkisinde kalmıştır. 1990'lardan itibaren yeniden Türkçülüğe dönüş yapan akım mevcut durumlara göre kabuk değiştirmiştir.

Bu çalışmanın birinci bölümünde daha çok milliyetçiliğin tanımlarına ve tarihine yer verilerek nasıl oluştuğu ortaya konmaya çalışılacaktır. İkinci bölümde ülkemizde milliyetçiliğin ideolojik alt yapısını oluşturan akımlara yer verilerek bu akımların nasıl geliştiği ortaya konmaktadır. Üçüncü bölümde ise tez konusunun genişliği nedeniyle 1960-2000 yılları arasında milliyetçiliğin belli başlı uğrak noktalarına yer verilmiştir.

Problem

Milliyetçilik akımının ya da ideolojisinin zaman içinde evrim geçirerek günümüze kadar geldiği gözlemlenebilir. Dünya üzerinde bulunan herkesin farklı yönleri ile içinde bulunduğu bu akıma bütün kesimleri kucaklayan bir yapı hakimdir.

Milliyetçilik düşüncesi özellikle günümüzde ülkelerin kendilerini ifade etme biçimi, savunma mekanizması geliştirme aracı olarak tanımlanmıştır. Zaman içinde çeşitli kötü anlamların yüklenmesi, Avrupa'da kanlı savaşlara sebebiyet vermesi milliyetçiliğe karşı olumsuz yaklaşımların artmasına neden olmuştur. Bütün bunlar askında milliyetçiliğin devletleri ve toplumları ne kadar derinden etkilediğinin göstergesidir.

Bu çalışmaya konu olacak problem Türk milliyetçiliğinin tarihsel kökleri ve bu tarihsel kökler üzerinde yükselen Türk milliyetçiliğinin 1960-200 yılları arasında olan gelişimidir.

Amaç

Bu araştırma ile Türkiye'de milliyetçilik akımının geçirdiği süreç tarihsel alt yapı ile beraber 1960'lardan 2000'lere kadar olan süre içinde incelenecektir. Bu amaçla;

1. Milliyetçilik ve temeli olan millet olgusu tanımlanacak,
2. Türk milliyetçiliğinin siyasallaşma sürecindeki akımlar incelenecek,
3. 1960-2000 yılları arasında olan başat milliyetçilik sistemlerinin gelişimine yer verilecektir.

Önem

Milliyetçilik Fransız Devrimi ile beraber eşitlik, özgürlük akımlarına eş zamanda ortaya çıkmıştır. Dönemin popüler akımı haline gelen akım çok uluslu imparatorlukların çöküşüne zemin hazırlamıştır.

Türkiye’de milliyetçilik mevcut konjonktürel yapıya göre değişimlere uğramıştır. Belli kesimler tarafından değil toplumun tümü kesimlerince kendisine uyarladığı milliyetçilik Türkiye’nin beka sorunu yaşadığı dönemlerde daha da yükselmiştir. Milliyetçilik bu beka sorununu aşmak için önemli bir araç olarak kullanılmıştır.

Milliyetçilik ülkemizde 1960’lı yıllardan itibaren siyasi bir zemine oturmuştur. Siyasallaşan milliyetçilik bu dönemden itibaren mecliste yerini almaya başlamıştır. Dönemin en önemli olayları arasında yer alan sağ-sol çatışması milliyetçiliğin tüm kesimlerde taban bularak artmasına neden olmuştur. 1980’lerden itibaren Türk-İslam temeline oturan milliyetçilik 1990’lar ile beraber popüler bir tarzın parçası olmuştur.

Sürekli bir evrim geçiren milliyetçilik hiç şüphesiz Türkiye’nin içinde bulunduğu coğrafi ve siyasi durumlar, terörizm, dış tehdit algılarının çokluğu nedeniyle önemini korumaya devam edecektir.

Sınırlılıklar

Bu araştırmada öncelikle millet, milletin oluşumu, milliyetçilik kavramları ele alınacak, ardından Türkiye’de milliyetçilik konusunda oluşturulmuş temel milliyetçi akımlara yer verilecek, son olarak 1960-200 yılları arasında gelişen milliyetçilik akımı iki temel sistem üzerinden incelenecektir. Konunun genişliği ve derinliği nedeniyle belli

temel kavramlar ve akımlar üzerinde durmak bir sınırlılıktır. Bu çerçevede milliyetçilik akımının siyasi temelleri ve siyasi arenada nasıl geliştiğine yer verilecektir.

Tanımlar

Milliyetçilik tanımlarının genel olarak bakıldığında ortak bir dil, din, ırk özelliklerine sahip geçmişte birlikte yaşamız gelecekte de birlikte yaşama arzusu içinde olan kişilerin oluşturduğu topluluk şeklinde karşımıza çıktığı görülmektedir.

Ansiklopedilerde yer alan tanımlarında ‘‘Milletin hareket hürriyetini sınırlandırabilecek her türlü birleşmeye karşı çıkararak ona yalnız yüceliğini, gücünü göz önünde bulunduran bir siyaset uygulama hakkının tanınmasını savunan öğretisi’’ (Meydan Larousse- VIII, 1972: 798) şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Ziya Gökalp’te ‘‘Millet aynı eğitimi görmüş ortak bir dili, duyguları, idealleri, dini, ahlakı ve estetik duyarlılığı paylaşan bireylerden oluşmuş bir grup ya da topluluktur.’’(Parla, 1989)

Atatürk için milliyetçilik ise Atatürk milliyetçiliği olarak da anılan ve 1924 Anayasası’na girmiş olan tanımıyla ‘‘ din ve ırk ayrımı gözetmeksizin, ulus tanımını dil, kültür ve siyasi birliktelik gibi değerlere dayandıran milliyetperverlik anlayışdır’’ karşımıza çıkmaktadır.

Araştırma Modeli

Bu araştırmada kaynak taraması ve betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz yöntemi ile konular başlıklar halinde belirtilerek yorumlanmaktadır. Kaynakların taranması modeli ile millet, milliyetçilik olgularının tanımlarına yer verilerek Türkiye’de 1960-200 yılları arasında gelişen milliyetçilik açıklanıp bu çerçevede bilimsel saptamalara ulaşılmaya çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MİLLET NEDİR?

Millet'in oluşumu için ortaya konan görüşler iki ana temel üzerinde yükselir bunlar özcü yaklaşım ve inşacı yaklaşımdır. Bu yaklaşımlardan özcü yaklaşımda milletler kendiliğinden oluşan, ortaya çıkan, tarihte bir arada yaşamının sonucu doğal olarak ortaya çıkmış yapılardır. Millet denen toplumsal yapıların kaynağında ortak olan dil, din, tarih ve ırksal özellikler yer almaktadır. Bu özelliklerin hepsi milleti oluşturan bireylerde doğuştan gelerek bulunan özelliklerdir; bu yüzden bireylerin bu özelliklerini reddetmesi veya dışlaması çok zor bir durumdur. Benzer özellikleri olan bireyler kendi gibi hisseden ve yaşayan diğer bireylerle beraber bir arada olmak isteyerek diğer toplum ve gruplardan ayrılma yoluna gitmişlerdir. Bu noktada milliyetçilik duyguları ile kendi devletlerini kurma yoluna girişmişlerdir. Bir diğer yaklaşım olan inşacı yaklaşımda ise özcü yaklaşımın tersine milletler kendiliğinden var olmamıştır. Milletler değişen zaman koşullarına, gelişen olgulara ve gelişmelere bağlı olarak oluşmuşlardır. Bu yaklaşıma göre burjuva sınıfının güçlenişi ile büyüyen Avrupa devletlerinde kapitalizmin gelişmesi, diğer ülkeleri sömürme yarışına girilmesi ve çok uluslu imparatorlukların çöküşüyle ortaya çıkan modern devletler milletlerin oluşmasına da zemin hazırlamıştır. Millet böylece insanların bir araya gelerek oluşturdukları toplumlardan sonra belirmiştir. Toplamların gelişmesi ve evrim geçirmesi ile beraber millet toplumsal yaşamın belli bir noktasında ortaya çıkmıştır. Bu çıkışa neden olan olgu da milliyetçilik olgusudur. Genel manada toplumlarda milletin ortaya çıkışını milliyetçilik öncellemiş olmaktadır.(Smith, 2000: 56) Bu bölümde milletin kavramsal olarak açıklanmasına, anlamının ve nereden geldiğine yer verilmeye çalışılarak millet kavramının nereden türediği ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1.1. Anlam

Millet kavramının kökenine baktığımızda Arapça karşımıza çıkar. Genel olarak Osmanlı Devletinden itibaren millet kavramı Batı'daki kavramlara eş olarak Arapçadaki benzer ifadelerle benzer şekilde kullanılmıştır. *‘Millet: İbranice ve Aramice’de ‘melel’ konuşmak, söylemek; “mille” de kelime ve söz manasına gelir. Bununla da ilişkili olarak Arapça’da ‘ezberden yazdırmak, dikte etmek’ anlamındaki “imlal” kökünden türeyen ‘millet’ işitilen ve okunan bir şeye dayanması, dikte edilmesi ve yazılması bakımından din karşılığında kullanılmış, ayrıca kelimeye ‘izlenen, gidilen yol’ manası verilmiştir. Bu çerçevede el- milletü’l- İslamiyye, el milletü’l- Yahudiyye, el milletü’l- Nasraniyye gibi tamlamalarda belli dinleri ifade eder. Kelime, daha sonraları kendisine sosyal bakımdan yüklenen anlamdan da etkilenip modern dönemde Batı’daki ‘nation’ kavramının karşılığı olarak Türkçe ve Farsça’ya geçmiş ve bu dillerde tamamen sosyolojik ve siyasal bir içerik kazanmıştır. Kur’an-ı Kerim’de millet kelimesi biri Hz. İbrahim, İshak ve Yakub’a nisbet edilmek suretiyle, yedisi, ‘millet-i İbrâhim’ şeklinde olmak üzere on beş yerde geçmektedir. Millet-i İbrahim terkinin yer aldığı ayetlerde Resul-i Ekrem’in tebliğ ettiği dinin özü bakımından Hz. İbrahim’in diniyle aynı kabul edildiği hususu vurgulanmakta, gerek Yahudilerin ve Hristiyanların gerekse Araplar’ın saygı gösterdiği İbrahim milletinin ayırt edici özelliğinin Haniflik ve tevhid inancı olduğu bildirilmektedir. Bir ayette “mille-i ahire” ifadesiyle Hristiyanlık veya Kureyş’in atalarının dinine, diğerlerinde ise batıl dinlere atıfta bulunmaktadır.*

Hadislerde millet kelimesi Kur’an’daki anlamları yanında doğuştan getirilen özellikler, ‘fitrat’ manasında da geçmektedir. Bütün çocukların İslam milleti üzere doğduğunu, ancak daha sonra başka dinleri benimseyecek şekilde eğitilebildiklerini ifade eden hadisin bazı rivayetlerinde millet yerine ‘fitrat’ın geçmesi iki kavramın eş anlamlı olarak kullanılabileceğini göstermektedir. Hadislerde ayrıca İbrahim milletinden ve onun hanif ve müslim olduğundan bahsedilmekte Hz. Muhammed’in ashabının İbrahim milletini takip ettiği belirtilmektedir. Bir kısım hadislerde ‘Abdülmuttalib’in milleti’ ve ‘Resulullah’ın milleti’ tabirleri de geçmektedir. Hristiyanların ve Yahudilerin yetmiş iki fırkaya (millet) ayrıldığını, Müslümanların ise

yetmiş üç fırkaya ayrılacağını, bunlardan sadece birinin kurtuluşa ereceğini bildiren rivayette görüldüğü gibi hadislerde bir dinin mensupları arasındaki gruplar için fırka yanında millet de kullanılmıştır.''(İslam Ansiklopedisi, 2005)

Millet kavramının tanımı ve anlamı hakkında birçok araştırma ve inceleme yapılmıştır. Bizim için Türk milliyetçiliğinin kurucularından sayılan Gökâlîp'te ise milletin anlamı belli bir coğrafyaya bağılı kalmaktan daha başka bir yargıyı ifade etmektedir.(Gökâlîp, 1981: 159) bir ülkede yaşayan tüm insanlar bir milleti oluşturmaktadır. Fakat bu milleti oluşturan bireylerin hepsinin aynı ırka mensup olduğunu söylemek mümkün değildir. Çünkü bir ülkede birden fazla ırka mensup bireyler yaşayabilmektedir. Bu tüm bireylerin toplamı milleti oluşturmaktadır. Bu nedenle sırf o ülkede yaşıyor diye bireyin o ülkedeki millettten olduğu da söylenemez. Tarihin çeşitli dönemlerinde savaşlar, toplumlar arası ilişkilerin fazlalığı nedeniyle saf bir ırkın varlığından da söz edilemez. Ziya Gökâlîp'te milletin kaynağını oluşturan en önemli özellik karışmış halde bulunan ırlardan çok millet anlayışının terbiye ile beraber kuşaktan kuşağına geçerek devam ettirilmesidir.

Modern dönemde daha çok '*Batı'da ortaya çıkan 'nation' kavramı Türkçe ve Farsça'da millet kelimesiyle karşılanmış, böylece millet terimi İslami literatürde taşıdığı dini içeriğinden soyutlanarak salt sosyolojik ve siyasal bir kavram haline almıştır. Bir devletin millet esasına dayalı olması gerektiğı düşüncesi XIX. Yüzyılda Batı'da, XX. Yüzyılda diğere ülkelerde ve Türkiye'de hakim siyasal düşünce durumuna gelmiştir. Ancak milletin tanımı ve ölçütü konusunda her dönemde siyasal yaklaşımlar ışığında farklı nazariyeler ortaya atılmıştır. Dil, din, coğrafya, ortak tarih ve vatandaşlık gibi unsurların tek başına veya birkaçı bir arada milliyetin ölçütü olması gerektiğı hususunda tartışmalar yapılmıştır. Bununla beraber modern dönemde 'bir milletin bir devletle aynileşmesi' anlamına gelen milliyetçilik akımı, kitleleri milliyet duygusu etrafında toplayıp harekete geçiren en önemli unsur kabul edilmiştir. John Locke İngiltere'de, Jean-Jacques Rousseau Fransa'da, Giuseppe Mazini İtalya'da, Johann Gottfried von Herder Almanya'da ve Ziya Gökâlîp Türkiye'de milliyetçilik düşüncesinin öncüsü olarak görülür. Milliyetçilik, I. Dünya Savaşı'ndan sonra Asya ve*

Afrika'da da hızla yayılmıştır. Türkiye'de Atatürk, Mısır'da Sa'd Zağlul ve Cemal Abdünnasır, Çin'de Sun Yat -sen gibi liderler bu süreçte rol oynamıştır. I. Dünya Savaşı'nın ardından Milletler Ligi, II. Dünya Savaşı'nın ardından Birleşmiş Milletler Teşkilâtı dünyada milletler arasında iş birliğini ve barışı sağlamak amacıyla kurulmuştur.'(İslam Ansiklopedisi, 2005)

1.2. Türk Milliyetçiliği Anlayışına Genel Tarihsel Bir Bakış

Birçok anlamda kullanılan millet sözcüğü ülkemizde daha çok bir arada yaşamış, belli bir alanda doğup büyümüş, ortak değerleri paylaşmış, Latince de yer alan "nation" sözcüğüne benzer bir şekilde kullanılmıştır. Türkçülük anlayışının yaratıcısı olan Gökalp'te ise millet din, dil, ahlakın ve amaçların ortak olduğu topluluk anlamında tanımını bulmuştur.

Milliyetçiliğin Türkler için köklerine Göktürkler zamanında yazılmış Orhun kitabelerinde rastlamak mümkündür. Kitabeler zamanın hükümdarı olan Bilge Kağan'ın adeta bir biyografisi niteliğindedir. Bilge Kağan'ın faziletleri ve halkı için neler yaptığı milliyetçi bir üslup kullanılarak anlatılmıştır. Türk adının ilk defa bu kitabelerde geçmesi, Türk kelimesinin hangi zamanlardan itibaren kullanıldığının öğrenilmesi bakımından ve Türk milliyetçiliğinin tarihi köklerine ulaşılması açısından önemi büyüktür. Akçura' da ise toplumsal bir birliktelik yaratmak amacıyla ortak bir vicdanın oluşturulmasına yönelik olarak ırksal ve dilsel bir birlikteliğin önemine vurgu yapılıır. Millet olmanın en önemli unsurları olarak; bir birliktelik yaratmak, bir arada yaşama isteğini ortaya koymak ve ırk, dil, din gibi benzer özelliklere sahip olunması şeklinde karşımıza çıkar

Milli birliği ve toplumsal birlikteliği ön plana çıkaran Orhun kitabeleri hiç şüphe yoktur ki Türk milliyetçiliğinin ilk yazılı kaynaklarıdır. Türklerin göçebe hayattan yerleşik hayata geçtiği dönemlerden itibaren Türk milliyetçiliği adına daha fazla yazılı kaynağa sahip olunmaktadır. Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra Türk dilinde Arapça ve Farsçanın etkisi büyük olmuştur. Türk dilinin kaybettiği itibarını geri

kazandırmak isteyen Kaşgarlı Mahmut Divan-ı Lügat-it Türk isimli eserini Farsça yazarak Türk dilinin özelliklerini ve üstünlüklerini ortaya koymuş, Türk dilinin son derece önemli olduğunu vurgulamıştır. 11. ve 12. Yüzyıllarda yetişen düşünür ve yazarlar yapıtlarında Türk dilinin ve Türklüğün önemini belirterek milli bir şuur ve benlik oluşmasına öncülük etmişlerdir. Kaşgarlı Mahmut ile beraber, Nevai, Hüseyin Baykara gibi önemli şahsiyetler Türk milliyetçiliğinin ufkunun genişlemesinde ve önünün açılmasında önemli rol oynamışlardır. Böylece Türk milliyetçiliğinin tarihi kökleri zaman içinde yerleşmiştir. Büyük bir devlet kurarak geniş coğrafyalara hakim olan Selçuklular Döneminde genel olarak milliyetçilik akımı önceki dönemlere benzer şekilde gelişmiştir. Osmanlı Devleti ile beraber devletin büyümesi, sahip olunan çeşitli coğrafyalar, farklı milletlerin ülkeye katılması bir etnik grubun ön plana çıkartılmasını engellemiştir. Yönetici sınıf olarak Türk soyundan gelen Osmanlı Hanedanı gözükse de hiçbir zaman Türklük ve Türkçülük yükseltilmemiştir. Fakat fikriyatta yükseltilmeyen Türk unsuru hakim olunan Avrupa, Asya, Afrika kıtalarının tüm topraklarında mimarı, askeri, ekonomik alanlarda etkisini göstermiştir.

18. ve 19. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nin yavaş yavaş gerilemeye başladığı dönemden itibaren Avrupa'da bir Doğu ve dolayısıyla bir Osmanlı ilgisi artmıştır. Osmanlı Devleti'ni verdiği kapitülasyonlar, askeri alanlarda Avrupa'nın gerisinde kalması, katıldığı savaşılardan toprak kayıpları ile ayrılması giderek küçülerek parçalanmasına neden olmuştur. Ayrılıkçı hareketlerin güçlenmesi, azınlıkların birer birer devlet kurarak bağımsızlıklarını ilan etmeleri Türk milliyetçileri arasında bir endişe dalgası yaratmıştır. Bu endişe milliyetçilerini Türk dilinin güçlendirilmesi başta olmak üzere çeşitli eylemlere yöneltmiştir. Tanzimat Dönemi ile beraber her alanda görülen millileşme edebi alanda vatan, millet konularının daha fazla işlenmesine neden olmuştur. Dönemin tanınan yazarları arasında Şinasi, Namık Kemal gibi yazarlar milliyetçilik dalgasıyla eserler vermişler ve milli bir edebiyatın oluşmasına öncülük etmişlerdir. Ziya Paşa ve Şinasi Osmanlı tebaasından Türk milletinin ayrıştırılarak en önemli unsur haline getirilmesini savunmuşlardır. Namık Kemal ise Osmanlı'nın içinde bulunduğu kötü durumu göz önünde bulundurarak Türk milletinin ve vatanın yüceliğini ortaya koymuştur. Tüm eserlerinde milli davanın her şeyden önce gelmesi gerektiğini

vurgulamıştır. Milli dava için milli bir mücadelenin gerektiğine de değinen Namık Kemal için Türk milletinin hakim olduğu devlet en önemli unsurdur. Dönemin tüm milli edebiyatçıları okuma-yazma oranının yok denecek kadar az olduğu bir ülkede milli bir edebiyat oluşturma gayreti içine girerek daha sonra oluşacak olan milliyetçi çevrelerin ideolojilerine katkı sağlamışlar ve onlara öncülük etmişlerdir. Bu dönemde milli edebiyatçılar Batılılaşmayı da eleştirmişler, tamamen öze dönülmesi gerektiğini belirterek milli kültür oluşturulmasının gerekliliğini savunmuşlardır. Avrupa’da Türkler üzerine artan araştırmalar Osmanlı’da da yankılar bulmuştur. Ali Suavi, Ahmet Vefik Paşa, Ahmet Mithat Efendi gibi düşünür ve yazarlar bu araştırmaları Osmanlı’ya taşımışlardır. Meşrutiyet ve İkinci Abdülhamit Dönemlerinde İslamcılık ve Osmanlıcık akımları devleti bölünmekten kurtarmak için milli duygularla uygulanmıştır. Fakat iki akımda dağılmanın önüne geçememiştir. Bu yüzden en son çare olarak düşünülen Türk milliyetçiliği kuvvet kazanmıştır. Türk milliyetçiliği bunu fırsat bilerek öz kültürü yani Orta Asya’yı her yönüyle tanıtmaya girişmiştir. Köklü bir tarih yaratarak aidiyet duygusu kazandırma yoluna girişen milliyetçiler Türk tebaaya milli bir bilinç aşılamışlardır. Milliyetçilik bu güçlenişin kaynağı olan edebiyatta Mehmet Emin Yurdakul gibi şairlerle şiir alanında da taraf bulmuştur.

Türki coğrafyada milliyetçiliği savunan aydınlarla beraber milli uyanış dirilmiştir. Bu dirilişe öncülük edenlerin başında Yusuf Akçura, Zeki Velidi gibi aydınlar en başta yer almışlardır. Milliyetçik akımının sadece fikriyatta kalmayıp temele indirgenerek örgütlenmesi Türkçü derneklerin kurulmasıyla başlamıştır. Türkçü derneklerin kuruluşunda yer alan Yusuf Akçura, Ahmet Ağaoğlu, Ahmet Caferoğlu ve birçok aydının olduğu bu grup ilmi milliyetçiliğin güçlenişine zemin hazırlamışlardır. 1912’de kurulan ilk ocakla milliyetçilik düşüncesi tam anlamıyla örgütlenmeye başlamıştır. Kurulan ocaklar halk tarafından büyük bir kabul görmüştür. Bunun altında İttihat ve Terakki partisine mensup milliyetçi düşüncüyü savunan askerlerin Balkan Bunalımı ile ortaya çıkan huzursuzluk ortamından yaralanarak ülke yönetimine hakim olmaya başlaması yatmaktadır. Artan toprak kayıpları, Birinci Dünya Savaşı’nın kaybedilmesiyle Mondros Mütarekesi’nin ağır şartlarının kabul edilmesi milliyetçi duyguları körüklemiştir. Vatanın kurtuluşu için milli mücadeleye destek bölgesel ve

ülke çapında zirveye ulaşmıştır. Başarılı bir Kurtuluş Savaşı sonrası yeni kurulan devlette milliyetçiliğin yapı taşı olarak resmi ideoloji haline gelmesi, tüm ders kitaplarında yer alması, anayasaya girmesi milliyetçiliğin kökleşmesine neden olmuştur. Atatürk'ün ölümünden sonra tek parti yönetiminin politikaları, kadrolaşma çabaları, milli siyasette değişikliğe gidilmesi ve sol odaklı yapılanma tepkilere neden olmuştur. Bu yapılanmanın milliyetçi düşünüşe karşı cephe alması ve Sovyetler ile yakın ilişki kurulmasının amaçlanması milliyetçi çevrelerde büyük endişelere neden olmuştur. Bu durum karşısında dönemin sert milliyetçilerinden Hüseyin Nihal Atsız başta komünist faaliyetler üzerinde durduğu dönemin başbakanı Şükrü Saraçoğlu'na mektuplar yazmıştır. Atsız bu mektuplarıyla durumun vahametini kavrayamayan iktidarı ve hükümeti eleştirmiştir. Eleştirilerin dozunu yükselten Atsızın Sebahattin Ali dava açarak mahkemeye vermiştir. Mahkemede Turancılık ile ilgili olarak yargılanan Nihal Atsız ve yirmi üç Türk milliyetçisi dava sonunda beraat etmişlerdir. Davada yargılanıp beraat eden Alparslan Türkeş ile milliyetçilik daha da büyüyerek siyasi yapılanmasını tamamlayacaktır. Türkeş'in öcülük ederek başlattığı bu hareket CMKP'de başlayıp Dokuz Işık doktrini ile beraber MHP'de zirveye çıkmıştır.

Türk milliyetçiliği içeriği ve yöntemleri itibariyle 60'lı yıllardan itibaren kabuk değiştirerek değişmeye başlar. İslam öncesi kök Türk tarihine dayanan seküler bir milliyetçilikten, etnik farklılıklara zaman zaman yer veren, varlığı Kur'an ve sünnete dayandırılmaya çalışılan din konseptli bir anlayışa geçilir. Bu yeni anlayış ile birlikte Nihal Atsızın yerini Türk-İslam sentezinin en büyük ideologlarından Ahmed Arvasi alır. Turancılığın sembol gücü Bozkurt'un yerini de İslami çağrışım yapan üç hilal doldurur. Türk milliyetçiliğinin gayri resmi ideolojisi haline gelen bu yeni anlayış tarzının şekillenmesi ve güçlenmesinde o dönem dünya siyasetine yön veren soğuk savaş fikrini unutmamak gerekir. İkinci Dünya savaşından sonra tüm bölge ülkelerinin kabusu haline gelen materyalist diyalektiğe dayalı sol düşünüşler, milliyetçilere muhafazakar yelpazeye yerleşmekten başka seçenek bırakmaz. 27 Mayıs darbesini Albayı Alparslan Türkeş bu yeni dönüşümün en büyük mimarı arasında yer almıştır. Dokuz ışık adını verdiği siyasi yapısıyla Türk siyasi hayatının en sağında yerini alan Türkeş, Nihal Atsız'ın fikirlerine taraf olmasına rağmen yeni durumları göz önünde bulundurarak

Ahmed Arvasi'nin milliyetçilik anlayışını benimsemiştir. 1960'a kadar etkisini sürdüren Atsız çizgi ise büyük yara almasına rağmen etkinliğini en azından düşünce bazında sürdürmeye devam eder. Üç hilali sembol alan muhafazakar kesim, hareketin tabanında rağbet görürken, Bozkurtlar diye tabir edilen diğer grup ise daha çok partinin lider kadrosunda ve üst tabakasında yer almaktadır. İki grup arasındaki düşünce farklılığı uçlaşarak devam eder. Nitekim Türk milliyetçiliğinin tarihi lideri olarak görülen Alpaslan Türkeş'in seksen sonrasında etnik kökene vurgu yapan modernist eğiliminden yana tavrını koymasıyla Muhsin Yazıcıoğlu önderliğindeki muhafazakar kanat MHP'den ayrılarak BBP'yi kurar. Ayrılık noktasına varan çatışma, Türkeş'in ölümünden sonra genel başkanlığa seçilen Devlet Bahçeli'nin, senelerdir MHP'nin tarihi misyonu olarak gösterilen muhafazakar anlayışa ters söylem ve icraatlarda bulunması üzerine daha da artış gösterir.

1.3. Millet Kavramı, Atatürk'ün Millet Tarifi ve Millet Anlayışı

Temel olarak millet kavramının özünde ortak bir dil, din, ırk birliğinden çok farklı duygu ve düşüncelere sahip bireylerin bir arada yaşama isteği yatmaktadır. Eğer bir etnik yapı kendi başına farklı olduğunu iddia ederse ve farklılaşırsa ulus kavramı oluşur. Ulus ve milletin toplamından ise halk kavramı ortaya çıkmaktadır.

Millet kavramı olarak başka bir tanımda birlikte yaşayarak ortak bir kültür oluşturmuş ve kendi tarihi şuuruna sahip insan toplulukları içindeki en büyük birliktir. Millet kavramı çoğunlukla kan bağına dayalı bir birliği ifade edecek şekilde kullanılmıştır. İnsanlar çeşitli ihtiyaçları(iktisadi, sosyal, vb...) sonucunda bir arada yaşamayı istemekte ve birbirlerinin eksik eksik kaldıkları yönlerinde tamamlamaktadırlar. Kuşaklar boyunca devam eden bu istekler ve birlikte yaşama isteğinin devam etmesi milleti meydana getiren başat aktör olmuştur.(Larrain, 2000: 37)

İktisadi, sosyal ve siyasi istekler birbirini direkt olarak etkileyerek değişik kültürlerden gelen insanların bir arada yaşamasına olanak sağlayabilmektedir. Amerika Birleşik Devletlerinde olduğu gibi çeşitli kültüre sahip insanlar ortak istekleri

sonucunda Amerikan milletini oluştururken, Türk milletine mensup birden fazla devlet bulunmaktadır. Bu durumda farklı özelliklere ve isteklere sahip bireyler bir araya gelerek bir milleti oluşturabilirken, aynı ırksal, dilsel ve yaşayış özelliklerine sahip bireyler farklı devletler kurabilmektedir. Millet böylece belli bir zamanda belli bir yerde bir araya gelmiş insan topluluklarının genel adını ifade etmektedir. Genel anlamda belirgin bir benzerlik ortaya çıkarken genelden özele doğru gidildikçe bu benzerlikler azalarak her anlamda farklılıklar artmıştır.

Genel anlamda topluluğun "*millet/ulus olarak adlandırılabilmesi için:*

1. *Toplulukta ortak bir dilin konuşulması,*
2. *Topluluğun tarihsel geçmişe sahip olması,*
3. *şimdi bir arada yaşayan bu topluluğun, gelecek için de bir arada yaşama inancında olması,*
4. *Topluluktaki bireylerin birlik ve beraberlik içinde, ortak duyguları paylaşması,*
5. *Toplulukta kültürel ortaklık bulunması gereklidir.*"(İslam Ansiklopedisi, 2005)

Atatürk'ün millet anlayışında millet olmak için tarihin belli aşamalarından geçmek gerekmektedir. Millet olma bilincinin yerleşmesi gereklidir ki bu aşamaları az bir zararla geçip ortak bir yapıya ulaşılsın. Irk, din, dil gibi olgular ortak paylaşılan olgulardır. Bu olgular milletin oluşumu için temel yapı taşları olarak gözükse de önemli olan ortak değerlere gönülden bağlanmış olmaktır. Gönülden bağlılık millet olma ölçütü sayılan olguları taşımayan bir bireyi o milletin yesi yapar.

Atatürk'ün millet kavramı için oluşturduğu düşüncelerini kendi kaleminden çıkmış bir şekilde Afet İnan'ın Vatandaş için Medeni Bilgiler isimli eserinde görebiliriz. Kitapta yer alan düşünceler doğrudan Atatürk'e aittir. Atatürk'e göre milletin çıkışında etkisi olan etmenler şöyle sıralanabilir:

'Siyasal varlıkta birlik olmak: Türk milleti, halk yönetimi olan Cumhuriyetle yönetilen bir devlet kurmuştur. Tarihte, çeşitli kıtalara yayılan Türk Devletleri görülmekteyse de günümüzde Türk ulusu varlığı için, üzerinde bulunduğu yurttan

memnundur. Türk, derin ve ünlü geçmişinin, büyük ve güçlü atalarının kutsal kalitlerini bu yurttan da koruyabileceğine; o kalıtları, şimdiye değin olduğundan çok daha çok zenginleştirebileceğine inanmaktadır.

Dil birliği: Türk milletinin dili Türkçe'dir. Türk dili Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü ulus, geçirdiği sayısız sarsıntılar içinde ahlakının, erdemlerinin, gelenek ve göreneklerinin, anılarının, kendi yararlarının, kısaca bugün kendi milliğini oluşturan her şeyin diliyle korunduğunu görmektedir. Türk dili Türk ulusunun yüreğidir, belleğidir.” (Yıldırım, 1998: 8-9)

Türk milleti büyük devletler kurmuş ve en son vatan olarak Anadolu'yu benimsemiştir. Büyük geçmişi ile beraber geleceğini de bu topraklarda görmüştür. Bulduğu topraklarda mutlu ve huzurlu olan Türk milleti milletini daha fazla nasıl ileri götürebilirim düşüncesindedir. Bu düşüncüyü gerçekleştirmek için de kendi diline sahip çıkmaktadır. Çünkü varlığının devamlılığını sağlamak için dilinin koruması gerektiği bilincindedir. Türk dili Türk milletinin can damarıdır, başlangıç noktasıdır.

“Soy ve köken birliği: Türkler, Sibiryâ steplerinden başlayarak Orta Asya, Rusya, Kafkasya, Anadolu, dünkü ve bugünkü Yunanistan, Girit ve Romalılardan önceki Orta İtalya, kısacası Akdeniz kıyılarına değin yayılmış, yerleşmiş ve birbirinden farklı iklimlerin etkisi altında başka soylardan gelen insanlarla binlerce yıl farklı coğrafyalarda yaşamış ve kaynaşmıştır. Bu geniş coğrafyada ailelerin birleşmesiyle boylar; boyların birleşmesiyle özler; özlerin birleşmesiyle siyasal bir topluluk olan eller ve ellerin bir merkezde birleşmesiyle de büyük bir toplum oluşmuştur. Türk milletini oluşturan insanlar arasındaki farklılıklar bu kaynak genişliğinin sonucudur. Türk milletinin siyasal ve toplumsal birliği içinde, Kürtlük, Çerkezlik, Lazlık ya da Boşnaklık düşüncesi aşılacak istenen yurttan ve millettâşlarımız üzerinde üzüntüden başka bir etki yaratmaz. Çünkü milletin bu bireyleri de genel Türk toplumu gibi aynı ortak geçmişe, tarihe, ahlâk anlayışına ve hukuka sahip bulunmaktadır. İçimizde bulunan Hristiyan, Musevi yurttaşlar, yazgılarını ve geleceklerini Türk milliyetine kendi

vicdanlarından gelen istekle bağladıktan sonra, kendilerine yan gözle yabancı diye bakılması, uygar Türk milletinin ahlakından beklenebilir mi?

Tarihsel yakınlık: Geniş bir soy kaynağından gelmeleri ve nüfus yoğunluğu açılarından düşünülecek olursa, Türk budunları arasındaki manevi bağın gevşek olması, çeşitli adlar altında çeşitli roller oynamaları çok doğaldır. Bu nedendir ki tarih, olaylarını yazdığı budunları nerede, nasıl ve hangi adla tanıdıysa o biçimde yazmıştır. Ancak sonuçta, Türk ulusunu oluşturan insanların tarihi birdir.

Ahlak yakınlığı: Atatürk, ahlak kavramını, örf ve adete yakın bir anlamda kullanmaktadır. Buna göre, ahlaksal düzen tek tek belli kişilerin ötesinde ve üstünde yalnız toplumsal olabilir. Ulusun toplumsal düzeni ve güvenliği, bugünkü ve gelecekteki rahatlığı, mutluluğu, esenliği ve korunmuşluğu, uygarlıkta ilerleme ve yükselmesi için insanlardan her bakımdan ilgi, çaba, özveri; gerektiğinde seve seve özvarlığını gözden çıkarmayı isteyen milli bir ahlaktır. Ahlakın kaynağı toplumdur, millettir Türkler, aşağı yukarı hep aynı ahlak anlayışına sahiptirler.

Bu açıklamalardan sonra milletin tanımı şu şekilde yapılmıştır: Zengin bir anı mirasına sahip bulunan; birlikte yaşamak konusunda ortak istek ve uzlaşmada samimi olan; sahip olunan mirasın korunmasını birlikte sürdürmek konusunda iradeleri ortak olan insanların birleşmesinden ortaya çıkan topluluğa ulus adı verilir.’’(Yıldırım, 1998: 8-9)

Türk milleti yüzyıllarca üç kıtada birden yaşamıştır. Birçok toplumla bir arada varlığını sürdürmüş ve bu toplumlarla karşılaşmıştır. Zamanla çeşitli evrimler geçirerek siyasi bir toplum da olmuştur. Çeşitli toplumlarla kaynaşan ve bir arada yaşayan Türk ulusunda farklı yapılarda oluşmuştur. Fakat bu farklı yapılar bir ayrımcılığı gerektirmez. Farklı özellikleri olup Türk ulusuna mensup kişilerin bu özelliklerinin vurgulanması ayrımcılığa sebebiyet verir. Bu yüzden Türk milleti kendi içinde olan farklı unsurlara yabancı gözle bakmaz. Değişik topraklarda yaşamının getirdiği süreçte çeşitli devletler kursalar da Türk milletinin tarihi ortaktır. Türk

milletinin tümünde sahip olunan genel bir ahlak vardır. Bu ahlaka sahip olan Türk milleti huzuru güvenliği ve geleceği için bu çerçevede büyük çaba göstermektedir

1.4. Milliyetçilik Kavramının Tarihte Ortaya Çıkışının İrdelenmesi

Ulusçuluk, Milliyetçilik ya da Nasyonalizm, kendilerini bütünleştiren dil, kültür veya tarih bağlarından bir üst yapı yaratmış siyasal, sosyal, kültürel mirasa karşılık gelen ulus şeklinde anlamını kazanan toplumların var olma, gelişme isteğinin bir tezahürü olduğunu savunan akımdır. Avrupa'da 19. Yüzyıl başlarından itibaren dünyada ise 20. Yüzyıldan itibaren egemen olan başat siyasi görüş haline gelmiştir. Dünyanın bütün ülkeleri bu yüzyılda milliyetçilik akımı çerçevesine göre yapılarını biçimlendirmişlerdir. Milliyetçiliğe daha çok kıta Avrupa'sında Avrupa Birliği düşüncesini savunan kesimlerde ve İngiliz yapısının hakim olduğu ülkelerde negatif bir anlam atfedilmiştir. Bu akımı eleştiren Anderson, Hobsbawn gibi eleştirel düşünürlerin yanında tarafsız düşünürlerin ve yazarların eserlerine rağmen milliyetçilik tam bir zemine oturtturulamamıştır.

1789 Fransız Devrimi ile beraber eşitlik, özgürlük, yurttaşlık gibi akımların yanında modern milliyetçilik akımı da ortaya çıkmıştır. Fransız Devriminden sonra ise Napolyon'un imparator olması ile Avrupa'yı işgale girişmesi sırasında Almanya'da ilk milliyetçi hareketler görülmüştür. Polonya'da ise Rus işgalinin yarattığı durum büyük tepkilere neden olmuş, milliyetçi düşünce yükselmiştir. Kıta Avrupa'sında Çekler, Macarlar, Sırlar bu milliyetçilik duygularından etkilenerek birer birer ayaklanmaya başlamışlardır. Osmanlı İmparatorluğunda ise Yunanistan'ın yeniden dirilişi olarak anılan ayaklanma bütün Avrupa tarafından desteklenmiş ve büyük bir heyecan yaratmıştır. Devrimci milliyetçiliğin en büyük zaferlerinden biri ise 1860-1870 yılları arasında gerçekleşen İtalya devrimidir. Rusya'nın Osmanlı İmparatorluğunda ki Slavları ve Balkan Slavlarını gizliden destekleyerek onları isyana sevk etmesi ve bu bölgeleri kendi bünyesine katarak birleşmek istemesi ise yayılmacı milliyetçiliğin ilk örneğidir.

Milliyetçilik anlayışının bu kadar yaygın taraf bulmasında zamanın çok uluslu imparatorluklarında her ulusun kendi devletini kurma düşüncesinin yattığı ortadır. Özellikle bir hükümdar ailenin yönetiminden halkın egemen olup yönettiği bir devlete sahip olunmak istenmesi de milliyetçilik akımının Avrupa'da yayılmasına zemin hazırlamıştır. Ortak siyasi kültürel, ekonomik istekler tamamen halka dayandırılmaktadır. Tamamen halk kaynaklı ve özgürlükçü bir yapı getiren milliyetçilik anlayışı bu dönemde mevcut düzene bir başkaldırı, monarşi karşıtı ve devrimci niteliklere sahip bir akım olarak siyasi literatüre girmiştir. Bu kadar fazla olumsuz anlamlar yüklenen milliyetçilik anlayışını aklamak isteyen milliyetçi düşünürler akımı biraz romantizm ile yoğurarak çeşitli anlamlar yüklediler. Her düşünür kendi milletine eski bir tarih yaratarak milletin üstün ve diğerlerinden farklı saf bir özelliğinin olduğunu vurgulamaya çalışmıştır. Kısaca milliyetçi düşünürler yeniden resmi tarih yazıcılığına giriştiler. Bu yüzden millet olmanın en önemli unsuru olan dil üzerinde durdular ve ortak herkesi kapsayan bir dili oluşturma çabasına giriştiler.

1.4.1. Milliyetçiliğin Türkiye'de Tarihsel Geçmişi

Milliyetçilik akımı kendini oluşturan ortak öğelerden bir üst yapı kurabilmiş kültürel ve sosyal olarak birikmiş ismi millet olarak konan ve bu milleti oluşturan toplumun birlikte yaşama ve gelişme isteğinin toplumu daha ileriye götürdüğünü ileri süren bir düşünce akımı olarak tanımlar. Köken olarak millet Arapçadan gelir. Arapçada din, dinin mezheplerinden biri ya da bunlara bağlı cemaatler anlamında kullanılmıştır. Osmanlı Türkçesinde daha çok 20. Yüzyılın başlarına kadar bir dine mensup şeklinde Arapça anlamıyla kullanılmış, 19. Yüzyılın ortalarından başlayarak Avrupa dillerinde kullanılan nation kavramına benzer şekilde kullanılmıştır. 1932 senesinde benzer anlam olarak Türkçede de bu şekilde kullanılmıştır. Nation Latince temel manası olarak benzer soydan gelen topluluğa verilen isimdir. Dolayısıyla esasen Türkçede kullanılan anlamıyla kavim ve aşirete denk düşer. Türkçede böylece bir amacı gerçekleştirmek için siyasal olarak toplanmış kavimleri ve aşiretleri ifade etmek için ulus terimi kullanılmıştır. Ulusun tarafsız temelinde bazı ülkelerde dil ve dine dayanırken bazı ülkelerde siyasi geçmişle ve bir idealle birlikte gelişir. Türkiye'de milliyetçilik

başlangıcını 1903 yılında Yusuf Akçura'nın Üç Tarz-ı Siyaset adlı makaleyi yayınlanmasıyla kendini bulur. Osmanlı toplumunu oluşturan Müslüman, Rum, Ermeni ve Yahudi milletlerini Osmanlılık adı altında bir çatıda birleştirme ve bir arada tutma düşüncesi 1839 Tanzimat Fermanı'na damgasını vurmuştur. Osmanlı aydınlarına göre devlet ancak bir Osmanlı milletinin temeline dayanırsa var olabilir ve devamlılığını sağlayabilirdi. Osmanlılık fikri hem İslam hem diğer büyük toplum olan Hristiyan toplumunda isyanla karşılaştı. Rum toplumunda başlayan direniş 1878 yenilgiyle sonuçlanınca bu diğer toplumlara da örnek oldu.

Türkiye'de Turan kavramı Leon Cahun'un Asya Tarihine Giriş Türkler ve Moğollar adlı eserinin Necip Asım Bey tarafından Türkçeye çevrilmesi ile anlamını bulmuştur. 1900'lü yılların başından itibaren siyasallaşan Türk milletinin geçmiş dönemlerdeki yaşantısının öğrenilmesi, gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla Türk dernekleri kurulmuştur. Dönemin ünlü milliyetçi fikir aydınları bu derneklerin kurucuları arasında yerlerini almışlardır. 15 Mart 1912'de kurulan Türk Ocağı milliyetçi çevrelerin uğrak noktası haline gelmiştir. 1913'ten itibaren ocak İttihat ve Terakki hareketinin resmi sözcülüğünü de yapan Ziya Gökalp'le gelişmiştir. Ömer Seyfettin, Mehmet Emin Yurdakul, Fuad Köprülü de bu dönemde Turancılıkla büyüyen fikirleri savunmuşlardır. Cumhuriyet döneminde milliyetçilik ve Turancılığı gizli olarak savunan ilk kişi Türklük ve Türkçülük eserinde Raşit Saffet Atabinen olmuştur. Kitap Türk ocağında tartışmalara ve ateşli söylemleriyle yol açınca Atatürk'ün emriyle Ocak 1931'de kapatılmıştır.

1930'larda yeniden güçlenen milliyetçilik fikirlerinin en radikal savunucusu Hüseyin Nihal Atsız'dır. 1931-1932'de Atsız Mecmua'yı, 1933-34 ve 1943-44'de Orhun aylık Türkçü mecmuayı yayınlamıştır. 1939'da Reha Oğuz Türkkkan Bozkurt Dergisini, 1943'te Fethi Tevetoğlu Samsun'da Kopuz adlı dergiyi çıkarmıştır. 1941-1944'te Orhan Seyfi Orhan Çınaraltı adlı Türkçü dergiyi yönetmiştir. Bundan sonra iyice siyasallaşan Milliyetçilik düşüncesi Millet Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi olarak yerini almıştır.(Üstel, 1997: 15-42)

1.4.2. Türkiye’de Milliyetçilik Kavramının Oluşumu

Türk Milliyetçiliğinin tasavvur dünyası sadece sağ etiketli ideolojilerle, partilerle sınırlanamaz. Türk milliyetçiliği hem sağ hem sol her kesim ideolojinin milliyetçilik ile Türklüğü örtüştürdüğü bir uğrak noktası olmuştur. Türkiye’de olduğu gibi Milliyetçilik dünyanın her yerinde özgücü bir ideoloji olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel anlamı itibariyle bir kimliğin farklılığını başkılığını değilse bile kendine özgün olanı vurgular. Türk milliyetçiliği Türkiye için siyasal kaygıların ötesinde temel bir yapıdır. Tam bu noktada Kemalizm ve milliyetçiliği Türkiye’de resmi ideolojinin ana eksenini olarak ortaya çıkar. Çünkü Kemalist Altı Ok’un içinde milliyetçilik eşitler arasında birinci ilke konumuna gelebilmektedir.

Atatürk ilkeleri arasında en önemli ilkelere biri olan milliyetçilik diğer temel ilkeleri tamamlayan ve onlarla tezatlık taşımayan bir ilkedir. Akılcılık, cumhuriyetçilik ve en önemlisi barışçılık ilkeleriyle beraber varlığını korur ve sürdürür. Kurtuluş Savaşımızın milli duygularla kazanılmasında ve halkın bir araya gelerek örgütlenmesinde milliyetçilik ilkesinin payı büyüktür. Atatürk’ün tüm konuşmalarında vurgu yaptığı milliyetçilik ilkesi her ulusun geleceğine karar verme hakkı olduğuna dair inancın bir sonucu olarak gelişerek büyümüştür. Fransız Devrimi’nin köklerinden çıkan milliyetçilik ilkesi Kurtuluş Savaşı’nın kazanılarak diğer esaret altındaki uluslara örnek teşkil etmesini sağlamıştır. Yıkılan bir imparatorluktan yeni kurulan devlete öz yapısını yitirmiş bir dil miras kalmıştır. Bu noktada Türk dilinin özüne döndürme çabaları ve Türk topluluklarının araştırılarak öğrenilmeye çalışılması milliyetçiliğın ülkemizde Türkçülük olarak anılmasına neden olmuştur. Bütün Türkleri bir çatı altında toplamayı hedef alan Turancılık bazen içine İslami eğilimler katılarak İslam Birliğı oluşturma çabasında kullanılmıştır. Türkiye’de milliyetçilik anayasaya kadar girmiştir. Fakat milliyetçilik ilkesi asıl önemini Türk ulusunun Kurtuluş Savaşı’nı kazandıktan sonra kendi özgür iradesini belirleyerek anlamını kazanmıştır. Atatürk tarafından da Türk milliyetçiliğı tamlamasıyla ortaya konan milliyetçilik akılcı ve barışçıdır. Asla bir ırkın üstünlüğünü savunmaz başka ülkelere karşı kin beslemez ve savaşçı değildir. Milliyetçilik devletin anayasasına resmi bir şekilde girdiğinden beri bir devlet sistemi

haline gelmiştir. Milliyetçilik ülkemizde çağdaş bir şekilde uygulanmaktadır. Bu ilkeye göre Türk ulusu tarihinden aldığı güçle bütün uluslar içinde yüksek bir onura sahip olarak bulunmaktadır. Bu geçmişinden aldığı onur ve gururla hiçbir ulusa kendine zarar vermedikçe düşmanlık göstermez ve kötü düşünceler beslemez. Türk milleti kendi bağımsızlığını tehlikeye atacak oluşumların ve fikirlerin ülkede yer bulmasına veya ülkeye girmesine izin vermez. Türk milliyetçiliği Atatürk milliyetçiliğinde yer aldığı şekliyle Türkiye Cumhuriyet'inin sınırları içinde kan bağıyla, kültür bağıyla hangi devlette yaşarlarsa yaşasınlar hangi dine mensup olurlarsa olsunlar tüm Türk ulusuna dahil herkesi sevmek ve onların gelişmesini gönülden istemek esastır. Aslında Türkiye Cumhuriyet'i topraklarında büyümüş, Türk ulusunun yükselmesini isteyen, Türk dilini konuşan ve kendini Türk gibi hisseden herkes hangi dini kabul etmiş olurlarsa olsunlar Türk'tür. Bu nedenle Türk milliyetçiliği parçalayıcı değil bütünleştiricidir. Türk milliyetçiliğimin esas amacı Türk milletinin bitmez çalışkanlığını en iyi şekilde kullanmak, doğuştan gelen zekasını üstün bir biçimde çalıştırmak ve ortak duygu, düşüncelerle Türk ulusunu bir arada tutmaktır. Osmanlı'da bir kısıtlanmışlığın, dağılımlılığın kısıtındayken yeni Türkiye'de Yusuf Akçura ve Ziya Gökalp'in de dediği gibi resmi bir devletin kuruluşunda ve ideolojinin gelişiminde yapı taşı olmuştur. Türkiye'de bir ideolojiden çok yaşam tarzı olarak doğallaştırılmıştır. Bu yüzdendir ki Kemalizm'e ideoloji dendiğinde kişiler algı bulanmasına uğramaktadır. 1980'den itibaren bu dokunulmazlık iyice güçlendirildiğinde bu doğallaştırma daha da pekişmiş özellikle ideoloji kendini bağlılık araçlarını da kullanarak eğitim gibi kendini kabul ettirip devamlılığını sağlamıştır.

Millet MEB'te okutulan kitaplarda ne ırk ne din ne de gerçekten dile bağlı bir cemaati ifade eder olarak yer almaktadır. Özellikle kitaplarda Ernest Renan'ın millet tanımı Atatürk'e atfedilerek şöyle aktarılır: “ Atatürk'e göre millet; *geçmişte bir arada yaşamış şimdi de bir arada yaşayan gelecekte de bir arada yaşama inancında ve kararında olan aynı vatana sahip çıkan, aralarında dil, kültür ve duygu birliği olan insan topluluğudur.*” Burada Avrupalı pozitivist düşüncelerle olan bağ kesilerek Kemalizm orijinal ve arı bir Türk düşünce haline getirilmiştir. Kemalizm'in ırkçı tarafı bastırılarak birlik, beraberlik kısımlarına vurgu yapılır. TDK'da ortaya konduğu gibi

millet ümmete eşit olmamaktadır. TDK'da ki tanım her türlü dini göndermeden arındırılmış şekildedir. Böylece dinsel boyut silinerek bütünsel ulusal bir boyut getirilmiştir. Ülkemiz dışında millet sözcüğü modern ulus anlamında gelmektedir. Millet mefhumunun, İslamcı hareketler tarafından kullanılan dinsel içeriğinin kalıntıları bugün Türk İslam Sentezi Akımı'nın Türk kimliğinin inşasında kullandığını görebiliriz. Sentez akımı Kemalist mirası reddetmeden açıkça, İslam'ın dini ve kültürel değerlerini Türk Milliyetçiliğine eklemek istemeyen muhafazakar bir milliyetçiliği temsil eder. Aydınlar Ocağı tarafından üretilen bu akımı özellikle 1980 Askeri Darbesi, İslami Komünizme bir duvar örmek için kullanmıştır. 1982-1986 arası Anayasa, DPT ve Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Orta Asya Türk değerleri ile İslam'ın ortak değerlerinden oluşan bir sentez yayınlamışlardır. Böylece milliyetçilik dinin arasına eklenerek öğretilir hale gelmiştir.

Millet sözcüğü modern ulusu zaman zaman vurgulasa da milliyetçilik nüfusunun yüzde doksan dokuzu Müslüman olan bir nüfusu işaret etmektedir. Bu milliyetçiliğin dine indirgenmesi aynı dinden olmayan fakat milletine, ülkesine sıkı sıkıya bağlı kişilere karşı şiddete dönüşebilmektedir. Özellikle MHP'nin 1997 söylemleri Kıbrıs ve Yunanistan'da kilise ve camilere bayrakların asılması ve Avrupa'da birçok zaman Türk kelimesini Müslümanları ifade etmek için kullanılması dinle milliyetçiliğin ne kadar iç içe girdiğini göstermektedir. Cumhuriyet Döneminden itibaren yöneticiler imajlarını din yönünden daha çok bastırdılar. Turgut Özal'dan itibaren ise yöneticilerin imajlarını İslamlaştırması yeniden başladı. "Devlet laiktir ama ben Müslüman'ım" diyen Özal, tüm üst düzey memurların dua ederken ki görüntülerinin yayınlanmasına hep izin vermiştir. Aslında millileştirme, öz kültür yaratma çabaları adeta Yunan mucizesine karşı bir Türk tarih tezi yaratma çabasıdır. Anadolu'da köken Hititlere kadar dayandırılarak herkesten önce Anadolu'da Türkler vardı mantığının yerleştirilmesine çalışılmıştır. Bizans, Hristiyan uygarlıklara hiç yer verilmeyip sanki yokmuş gibi davranılarak İsa öncesi Anadolu medeniyetlerinin öğretilmesi İslam'ın Türklerle var olduğu ortaya konarak bir milli bilinç uyandırma çabasına gidilmiştir. Fakat ülkemizde gerek Türk gerek Müslüman kilerden bu koşullar altında ben Türk demesi nasıl beklenebilir?

1.4.3. Millet ve Milliyetçi Olmanın Getirdikleri

Ulusların oluşumunda kültür ve tarih birliğinin ne kadar önemi varsa, o ulusun güçlü bir şekilde, sonsuza kadar yaşayabilmesi için de ülkü birliğinin önemi de yadsınmaz. Kuşkusuz bir ulusu meydana getiren tüm bireylerin sosyal ve ekonomik konumları benzer olması beklenemez. Bazıları zengin, kimi orta güçte ve önemli bir bölümü de fakir olabilir. Bu insanların eğitim düzeyleri, yaşayış biçimleri ve sosyal konumları da farklı olacaktır. Böyle bir durumda, bu insanları bir ortak temel etrafında birleştiren değerler olmalıdır.(Dinç, 2004: 279) Bu bireylerin üzerinde yaşadıkları toprak, yani vatan, bağlı buldukları kültürel değerler, siyasi kurumlar olan devlet, ulusun ifadesi olan bayrak ve ulusal marş gibi değerler, bu ortak değerler arasında sayılabilir. Ayrıca bireylerin atalarının ya da bizzat kendilerinin ortaklaşa yaşadıkları felaket ve acılar, mutluluklar da bu ortak değerlerden sayılır. Bu ve benzeri ortak yanların yanı sıra, daha sonraki zamanlarda yaşanması olası bulunan olaylara karşı hazırlıklı olma düşüncesi, kendi ulusunu en güçlü ve çağdaş uluslar düzeyinde görme amacı da, bir ulusun genel görüşünü oluşturur.

Hedefsiz bir millet, pusulası olmayan bir gemiden başka bir şey değildir. Bu sebepten, genç kuşaklara verilen eğitim programlarında bunun üzerinde durulmalıdır. Birlik ve beraberlik içinde olan uluslar, her türlü güçlüğü yenmesini bilmişlerdir. Bunun en güzel örneğini Kurtuluş Savaşı sırasında Türkler vermişlerdir. Dünyanın en güçlü orduları tarafından işgal edilmiş, ordusuz ve yönetimsiz bırakılmış yoksul bir ulus, bu zorluklara karşı koyarak hem içerideki yandaşlarla savaşmış, hem de emperyalistleri ağır bir bozguna uğratmıştır. Atatürk'ün deyişiyle; *“Türk Ulusu, ulusal birlik ve beraberlik içinde bütün güçlükleri yenmesini bilmiştir.”* Milli birlik ve beraberlik içinde bulunmayan ulusların çözülmesi, devletlerin yok olması çok kolaydır. Bu nedenle günümüzde, emperyalist devletler, ekonomik ve siyasi bakımdan ele geçirmek istedikleri ülkelerin, içerden bozulmasını, dağılıp yıkılmasını sağlamayı amaçlamışlardır. Bu yöntem, kişilere değişik biçimlerde ve onların en önem verdikleri konular haline getirilerek sunulmaktadır. Bu durumun farkına varıldığında ise, ya çok geç kalınmış olmakta, ya da devlet, maddi ve manevi bakımdan ağır kayıplara uğramış

olmaktadır. Kürt sorunu veya Güneydoğu sorunu olarak toplumun önüne konulan sorun bunun en güzel örneği olup, Türkiye'nin maddi ve manevi bakımdan büyük kayıplara uğramasına yol açmıştır.(Dinç, 2004: 280) Atatürk ülke içinde ayrımcılık için yapılan girişimlerin millet anlayışına çok zarar vereceği konusunda tarihsel anlamı olan mesajlar vermiştir. Yine Türkiye'de hangi bölgede veya hangi etnik kökenine sahip olunursa olsun bütün vatandaşların aynı milletin unsurları olduğunun herkes tarafından kabullenilmesini gerektiğini şu sözleriyle açıklamıştır; *“Diyarbakırlı, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı ve Makedonyalı, hep bir ırkın evlatları, hep aynı cevherin damarlarıdır.”* Atatürk'e göre; bir ulus, başka uluslardan saygı görebilmek için, önce kendi ulusuna karşı saygılı olmak zorundadır.

Türk Milliyetçiliği ile daha önce yaşanan din, mezhep ve ırk farklılıklarından kaynaklanan savaşlara son verilmiştir. Türk Milliyetçiliği ile en sağlam birliktelik olan siyasi, kültürel ve ülkü birliğine dayanan önemli bir birlikteliğin temeli atılmıştır. Türk Milliyetçiliği, barışçı bir amaç öngördüğünden saldırgan ve yayılcı amaçları reddetmiş, daha reel bir politikaya dayandırılmıştır. Bundan dolayı milliyetçiliğin getirdiği siyasi, sosyal ve hukuksal eşitlik, Türk toplumunu oluşturan bireylere güven aşılabilir, kendi istekleriyle her alanda atılım yapmaları ve gelişme hamleleri için heyecan, cesaret ve özgüven sağlamıştır. Bu ilkenin en önemli uygulamaları olarak yeni devletin isminde Türk tarihinde Göktürklerden sonra ikinci kez Türk adını kullanılması, Türk kültürünün değişmesi ve gelişmesi dil, tarih, kültürün unsurlarına ait kurumların oluşturulması ve çalışmaların başlatılmasıdır. Bundan dolayı Ulusal Devlet Atatürk Milliyetçiliğinin de bir simgesi olmuştur. Yeni nesillerin yetişmesi aşamasında, eğitim ve öğretimin bütün kademelerinde dil ve tarih derslerinin okutulması yine bu akımın ve anlayışın bir uygulamasıdır. Ayrıca Türkiye Cumhuriyetini büyük idealine ulaşmasında ülkeyi yöneten ve geleceğe ait programların uygulamasında söz sahibi olacak kişi, kurum ve siyasi oluşumlara kendi milletine güvenmesini de sağlayan bir dinamizmdir. Mustafa Kemal Atatürk kendi yaşamında milletine güvenen bir liderin neleri başarabileceğini ispat etmiştir. Milliyetçilik dün olduğu gibi bugünde ulusların tarihsel kimliklerini destekleyen ve birada yaşama arzusunu güçlendiren en önemli ideolojik akımlardan ve uygulama alanı en etkin olan

fikirsal hareketlerin başında gelmektedir. Son dönemlerde küreselleşme olgusu yapay olarak güçlendirilmeye ve özellikle büyük güçler tarafından geliştirilmeye çalışılsa da yakın gelecekte de milliyetçilik hareketleri ve düşünce yapısı toplumların en önemli çıkış noktaları olacağı gerçeğini değiştirmeyecektir.

Türkiye’de milli ve tarihi bir kimlik kazandırmak maksadıyla yurttaşlık eğitiminin 1985 yılında Talim ve Terbiye Kurulu’nun aldığı bir kararla ortaokullarda sosyal bilgiler başlığı adı altında okutulan dersin milli tarih, milli coğrafya ve vatandaşlık adı altında üç ayrı derse dönüştürülerek okutulmasına karar verilmiştir. Böylece bir zihniyet değişimi de beraberinde gelmiştir. İslamiyet’le güçlendirilmiş bir kültürel yurttaşlığa geri dönüş söz konusu olmuştur. Vatandaşlık bilgisi kitaplarına yurttaşı oluşturan kavramlara dil, ırk ile beraber din unsurda eklenmiştir. Din birliği ile beraber, bireylerin birbirlerini sevmelerinde, yardımlaşmalarında, kaynaşmalarında etkili olduğu savunulmuştur. Onun için milletin meydana gelmesinde din önemlidir ya da din bireylerin toplumda birlik beraberlik içinde yaşamaları için gereken bir harçtır anlayışları çerçevesinde ekseni İslamiyet’e odaklayan bir anlayış çıkmıştır. Öyle ki Türkler İslam öncesi ve sonrası olarak tarihselleştirilir. İslam dahi Osmanlı millet sistemi içinde Türkleştirilir ve bir korumacılık geliştirilir. Özellikle 1980 sonrası okul kitaplarının son sayfasında Türklerin çalıştığı yerler değil Büyük Türklük tasavvurunun temelini ortaya koyan Türk Dünyası haritaları konmuştur.

1980 sonrası kitaplarda militan yurttaş vasıfları pekiştirilmiştir. Anarşi, kaos, terör küresel tehdit bölücü, yıkıcı unsurlar ortaya konmuştur. Dış tehditler, uyuşturucu, casusluk, Batı ülkelerinin Türkiye üzerinde emelleri, Ermeni terörü, Yunanistan’ın Ege denizindeki emelleri, Doğu ve Güneydoğu’da ki olaylara Fransa, İsviçre ve Suriye’nin destek verdiğinin ileri sürülmesi... Kısacası 1980 sonrası Cumhuriyetin ilk yıllarından dahi çok tehdit ortaya konmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. MİLLİYETÇİLİK VE TÜRKİYE'DE FİKRİ ALT YAPISI

Milliyetçilik hiç şüphe yok ki Türk tarihi boyunca zaman zaman geri planda kalsa da başat aktörlerden biri olarak hep yerini almıştır. Osmanlı'da Osmanlıcılık, İslamcılık fikirleri işe yaramadığında en son çare Türkçülük fikri ile milli bir şuur uyandırılmaya çalışılmıştır. Özellikle Tanzimat Dönemi ile başlayan milliyetçilik hareketleri Ziya Gökalp'in çalışmalarıyla gelişmiştir. Bu bölümde daha çok cumhuriyet sonrası Türkiye'de milliyetçiliğin gelişimine ve bugüne kadar gelen milliyetçilik akımlarının temelleri olarak görülen akımlara yer verilecektir.

2.1. Türkiye'de Milliyetçilik Türleri

Genel olarak ülkemizde milliyetçilik dört ana grup altında toplanır. Bunlar savundukları fikirlere göre şekillenmişlerdir bu gruplar:

Resmi milliyetçilik: *“Devlet ve düzen ideolojisi olarak işleyen, Kurucu/Kurtarıcı Atatürk mitosuna dayalı otoriter bir sadakat yükümlülüğüyle ve deyim yerindeyse ezber tekrarıyla kendini yeniden üreten modernist ve bir yandan da özgücü ulus devlet ideolojisidir”*. (Kargıoğlu, 2012) Seçkin olarak anılan Atatürk milliyetçiliği bağımsızlık savaşında tamamen vatan ve millet sevgisiyle hareket eden kişilerin oluşturduğu milliyetçilik anlayışı ile daha çok kan bağıni yani ırkı ön plana çıkaran milliyetçilik anlayışı arasında ortaya çıkan çatışmayı içerdiği görülür. Bu milliyetçilik anlayışı bir yandan Batı değerlerini sahiplenmeyi ve bu değerleri uygulamayı savunurken bir yandan da milli değerlerin kaybolacağından endişe etmektedir. Bu durum resmi milliyetçiliğin kendi içinde çelişkiye düşmesine neden olmaktadır.

Ulusalci Görüş: Modern ulusu laikliğin gelişmişliğin, bağımsızlığın anti-empyalizmin, yerli sosyalizmin inşasının tarihsel öznesi olarak temelini oluşturur. Ulusçuluk olarak anılan bu milliyetçiliğin temelini Türkiye’de Marxizm ile milliyetçiliği birleştirerek sosyalist milliyetçilik oluşturma çabasına girişmiş Kadro ve Yön dergilerini çıkarmış olan kesim oluşturmaktadır. Ulusalçılar ulusal olanın korunmasına yönelik olarak liberalizme kuşku ile bakarlar ve özelleştirme gibi olguları tepki ile karşılarlar. Ulusalçıların yayın organı karşımıza Cumhuriyet gazetesi çıkmaktadır. Laikliğin İslamcı akımlara karşı korunması gerektiğini savunan ulusalçıların cumhuriyetçi, elitist, popülerist ve demokrasinin varlığına tereddütte yaklaşan kesimleri bulunmaktadır. Ulusalcılığın Türk milliyetçiliği ile karıştırmaması gerektiğini belirten Prof. Dr. Ümit Özdağ ‘’ *muhafazakâr demokrat ve liberal çevreler özellikle Türk milliyetçilerini ve Ülkücü Hareketi karalamak için Ülkücü Hareketi ulusalci olmakla suçlamışlardır ve suçlamaktadırlar.*’’(Özdağ, 2011) diyerek ulusalçılar ile özellikle ülkücü milliyetçilerin farklı olduğunu vurgulamıştır.

Etnik Akım ve Tezahürü Türkçülük: Bu milliyetçilik türü daha çok etnik kökeni ön plana çıkarır. Uç noktada ise tüm Türk ırkından olanları birleştirmeyi amaçlayan Pantürkizm anlayışı yatar. ‘’*Ana damarını Türkçü-Turancı akımda bulan Türklüğü kültürel etnisite temelinde tanımlayan popülist karakteri güçlü bir ideolojidir.*’’(Kargıoğlu, 2005) Türkçü akımın daha çok MHP ve onun devamı olan partilerde hakim olduğu görülür. MHP’de seksen öncesi dönemde başlayan bu Türkçü akımın güçlenişi seksenlerden sonra İslami öğelerin ağır basmasıyla Müslüman-Türk algısının yükselmesine neden olmuştur. Türk-İslam sentezinin partiye hakim olduğu bu dönemden sonra 1990’ların başından itibaren İslami unsurlar tekrar arka plana atılarak Türklük öğelerinin ön plana çıkışı partiyi daha ılımlı hale getirmiştir. Doksanların sonundan itibaren ise AB ile entegrasyon sürecine karşı çıkmış ve özelleştirmelere eleştiriler getirerek daha radikal hale gelmiştir.

Liberal Anlamda Milliyetçilik: ‘’*Güçlü bir kapitalizmin, piyasa toplumun inşasını milliyetçiliğin asli bir hedefi ve uluslaşmanın nihai güvencesi sayan, bu hedeflere erişmeye dönük adımları milli gurur nesnesi olarak öne çıkartan*

yaklaşımıdır''.(Kargıoğlu, 2005) bu milliyetçilik anlayışı Batı değerlerine sıkı sıkı bağlanarak çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşılmasını hedef alır. Amaç daha çok Batı tarzı siyasi ve ekonomik yapıları Türkiye’de yerleştirmektedir. Böylece kalkınmış, modern ve güçlü bir Türkiye amaçlanmıştır.

Genel olarak milliyetçilik için yapılan bu ayrımlara ek olarak İslamcı milliyetçilik anlayışı da eklenebilir. Bu anlayışta daha çok 1980’lerden itibaren Turgut Özal’ın politikaları ile ön plana çıktığı görülür. Daha fazla liberal, politikaların uygulamaya çalışıldığı bu anlayışta kalkınma esastır. Liberal politikalar savunulsa da Batı karşıtı politikalar ve ümmet anlayışı İslamcı milliyetçiliğin temelinde yer almaktadır. Liberal milliyetçilik hariç tüm milliyetçilik türlerinin ortak bir özelliği daha çok öz kaynaklara yönelerek küreselleşmenin yıpratıcı etkisinden kurtulmaktır. Batı karşıtlığının da ortak olduğu bu milliyetçilik akımlarında ulusal kalkınma esastır.

2.2. Türkiye’de Biyolojik Milliyetçiliğin Oluşumu

Resmi (Kemalist) milliyetçilikle bütünleştiği kadar ona karşı çıkan milliyetçi hareketlerden birincisi Hüseyin Nihal Atsız, Rıza Nur ve Reha Oğuz Türkkân’ın temsil ettiği ırkçı milliyetçiliktir. Bu tarz milliyetçilikler, ırkı oluşturan unsurlara (kan, ruh vb.) atıfta bulunması ile ırkçı bir özellik taşır. Yabancı düşmanlığı yönleri bulunduğu kadar anti-sosyalist özellikte bir milliyetçilik olan ırkçı milliyetçiliğin temelinde Sosyal Darwinist simgeler bulunur. Sosyal Darwinizm’de hayatın bir mücadele alanı olduğu belirtilerek bu mücadelede sadece güçlü olanların kazanacağına işaret edilir. Hüseyin Nihal Atsız’a göre Türk ülküsü; Türk büyüklüğü ve Türk kudreti isteği ve inancıdır.(Atsız, 1966: 2) Sosyal Darwinist unsurlar bu tanımda ve Hüseyin Nihal Atsız’ın diğer görüşlerinde daha açık yer bulur. Bu doğrultuda Atsız, Türk Ulus’unu “büyüklük ülküsü” bulunan bir millet olarak adlandırmıştır. Tüm bunların ışığında Hüseyin Nihal Atsız, “cinslerin aynı gaye için mukavemet etmesi ile hayat kavgası doğduğunu, bu kavgada güçsüzlerin ezildiğini, güçlülerin yayılıp çoğaldığını” ortaya koymuştur. Hüseyin Nihal Atsız’ın millet, milliyetçilik, Türkçülük hakkındaki düşünceleri irki ve soya dayalı bir nitelik taşır. Nihal Atsız “Türkçü” adı verilen kişiyi;

“*Türk soyunun üstünlüğüne inanmış kişi*” olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda Nihal Atsız Türkçülük düşüncesinin bir hareket olarak tanımlanması gerektiğini vurgulamış ve Türkçülük düşüncesinin dört kaynaktan geldiğini ifade etmiştir : Birincisi kökü eski olan ve Türklerin şuur altında yüzyıllardan beri yaşayan milliyetçilik, ikincisi Tanzimat’tan sonra Avrupa’daki milliyetçiliklere benzeyen halkçı bir hareket, üçüncü devletimizin içindeki yabancı unsurların ihaneti dolayısıyla doğan tepki, dördüncü olarak Türklerin iki yüz yıldan beri çektikleri büyük sıkıntılar. (Atsız, 1963: 44)

Nihal Atsız, Ziya Gökalp’in tersine Turancılığı Türkçülüğün daha çok kısa vadedeki siyasal amacı olarak belirtmiştir. Millet ise, bağımsız yurdu olan organize bir topluluktur. Türk Ulusu; Türk kökünden gelenler ile Türk kökünden gelmiş olanlar kadar Türkleşmiş kişilerden meydana gelen topluluktur. Politik yelpazenin sağındaki düşünceyi de milliyetçilik ekseninde yorumlayan Hüseyin Nihal Atsız’a göre dincilik ve ümmetçilik; Türkçülüğü ikinci plana attıkları için milliyetçiliğe karşıındadırlar. Ayrıca; İslam enternasyonalı düşüncesinde yer almaları nedeniyle politik yelpazenin solunda yer almaktadırlar. Dil konusunda; yabancı sözcüklerin dili zenginleştirmeyeceğini belirten Atsız, dildeki diğer dillere göre olan üstünlüğün milli şuurunu kuvvetlendireceği görüşündedir. Türkçenin “melez bir dil” olduğunu belirten Atsız, dili Türkçeleştirmek gerektiğini vurgular. Aynı doğrultuda milliyeti “kan” unsuru ile eklemleyen Atsız’a göre; dil bakımından Türkçeyi benimseyen ancak kan bakımından farklı olan bireyler ve gruplar “Türkümsüdür” .Türk olmak için “kan” unsurunu ön plana yerleştiren Atsız’a göre, Türklüğün bileşenleri sırasıyla şu şekildedir: 1- Kan, 2- Dil, 3- Ülkü birliği.

Eleştirel bir dille yaklaştığı Türk Tarih Tezi’ni Atsız, ileride şartlar oluşunca mevcut partilerden birinin Türkçü bir parti hale dönüşeceğini ve Türkçü bir parti kurulursa, Türkçülüğün o zaman siyasallaşacağını ifade etmiştir. Atsız’ın öngörüsü, siyasi parti-düşünce etkileşimi ile demokrasi arasındaki ilişkisini vurgulaması bakımından önemlidir. Nihal Atsız, primordialist (ilkçi) yaklaşım ile etkileşim bağlamında üzerinde durulması gereken bir figürdür. Daha önce belirtildiği gibi primordialist (ilkçi) yaklaşım; biyolojik, kültürel ve doğalcı öğelerin toplamından oluşmaktadır. Nihal Atsız da kaleme aldığı yazılarında ırk, kan gibi unsurları ön plana çıkarmış ayrıca; Bozkurtların Ölümü,

Bozkurtlar Diriliyor gibi eserleri ile de mitolojik- tarihsel değerleri vurgu yaparak söylemleri ve düşüncesini pekiştirmiştir. Kısaca Nihal Atsız, primordialist yaklaşımın Türk milliyetçiliğindeki temsilcisi olarak görebiliriz.

İkinci Dünya Savaşı Türkçülüğü olarak da isimlendirilen biyolojik (ırkçı) akımın başta gelen isimlerinden bir diğeri Reha Oğuz Türkkan'dır. Reha Oğuz Türkkan'ın Türkçülük fikirlerinin temelini ırk oluşturur. Türkkan'a göre "tarihin ve tekamülün amili" ırktır. Bu düşüncelerine paralel olarak Türkkan, Türklerin dünyada geri kalmasının nedenlerini de ırksal bozulmalara bağlamıştır. Kan ve ırk özelliklerinin veraset yoluyla nesiller boyunca iletilerek oluştuğunu savunan Türkkan' a göre, en üstün ırk Türk ırkıdır. Türkkan'ın savunduğu ırkçı düşüncenin özellikleri genel olarak şu şekildedir: Birinci olarak en üstün ırkın Türk ırkı, onun içinde de Türk Milleti'ni görmek, ikincisi Türk kanı taşımayan unsurları milli sınırlar dışına atmak, üçüncüsü Öz Türk kanından olmayanlara Türk Milleti'nin tefekküründe, hayatında ve idaresinde yer vermemek Türkkan'ın Türkçülük görüşünü oluşturan diğer unsurlar, "savaş yanlılığı", "kuvvetli ve otoriter devlet anlayışı", "köycülük" ve "anti-komünizm"dir. Anti-komünizm; biyolojik milliyetçilikten başlayıp ülkücülüğe kadar Türk milliyetçiliği düşüncesinin daimi bir karşıt düşünce pratiği olmuştur. Biyolojik (ırkçı) milliyetçilik, dışlayıcı, xenofobik, Sosyal Darwinist unsurları içerisinde barındıran "aşırı" etnik bir milliyetçiliktir. Bu olgu Nihal Atsız ve Reha Oğuz Türkkan'da iyice ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda genişleme, yayılma ve büyüme ve heveslerinin bir sonucu olarak da militarizme verilen önem belirgindir. İkinci Dünya Savaşı milliyetçiliği olarak da söylenebilecek olan biyolojik milliyetçilik, Almanya ve İtalya'daki tek parti faşist milliyetçiliğinden dorudan etkilenmiştir. Bu özellik Nihal Atsız'da onay noktasına gelirken, Türkkan'da ret şekline bürünmüştür. Biyolojik milliyetçilik, resmi milliyetçiliğe muhalif bir tavır geliştiren ilk Türk milliyetçiliği olması bakımından ardından gelen diğer akımları da önemli ölçüde etkilemiştir. (Önen, 2003: 362)

2.3. Anadoluçuluk Akımının Gelişimi

Resmi milliyetçiliğe muhalif yaklaşan ve onu eleştirel bir tarzla yorumlayan milliyetçilik akımlarından bir diğeri Anadoluçuluktur. Dönemin, Nurettin Topçu önderliğinde çıkarılan Hareket dergisinin çevresinde toplanan aydınları Anadoluçuluğun teorik temellerini oluşturmuşlardır. İsminden de anlaşılacağı gibi milliyetçiliği sınırlı bir toprak parçası (Anadolu) temelinde yorumlayan Anadoluçuluk başlarda daha çok kültür hareketi olarak ortaya çıkmıştır. Irkçılık ve Turancılık gibi “uç” milliyetçiliklere daha uzaktan yaklaşan Anadoluçuluk, laisist tutumundan ötürü Kemalist milliyetçiliğe de sert bir tavırla bakmıştır. Kurtuluş Savaşı sırasında milli birlik ve bütünlüğü artırma yolunda resmi milliyetçilik ile barışan Anadoluçuluk, Kemalist reformların esas gayesi olan batılılaşmaya mesafeli bir yaklaşım göstermiş ve gelenekçi-muhafazakar bir tutum takınmıştır. Köylücülük, köy ve köycülük, Anadoluçuların sosyo-ekonomik görüşlerinde ve milliyetçilik görüşlerinde önemli bir yere sahiptir. Diğer bir deyişle, Anadoluçulu milliyetçi aynı zamanda köycüdür ve daima onun yanındadır. Türkiye nüfusunun % 75’inin köylü olduğunu vurgulayan Anadoluçular, bu nedenle köy okullarına ağırlık verilerek geliştirilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Kalkınmanın ve gelişmenin köylerden başlaması gerektiğini vurgulayan Anadoluçular bu nedenle “köy-kent” projesini ortaya koymuşlardır. Bu formülü ortaya atan Nusret Köymen’e göre; Türkiye’de sanayi henüz gelişmediği için şehir sınırları içine fabrika kurulmasına izin verilmediği zaman sanayinin köyleşmesi sağlanabilecektir. Milliyetçilik, millet, yurt milli kültür gibi kavramları territorial bir şekilde yorumlayan Anadoluçular; milli ve dini yapıların ayrılmaz bir bütün olduklarını ve tarihi bir değere sahip olduklarını vurgulamışlardır.

Türklerin 1071 Malazgirt Savaşı’nda galip gelmelerinin sonucunda Anadolu’ya ayak basmasını milli tarihin başlangıcı olarak yorumlarlar. (Atabay, 2003: 51) Anadoluçulu düşünürlerden Remzi Oğuz Arık; tarih, dil, edebiyat, ahlak, din, sanat ve diğer tüm unsurların bir araya gelerek milleti meydana getirdiğini ifade etmiştir. Türkçülüğü sınırlı bir toprak parçası temelinde yorumlayan Anadoluçular, bu sebeple hem ırkçılığı hem de Turancılığın karşısında durarak reddetmişlerdir. Anadolu’nun merkezde olduğu bir Türk milliyetçiliğini savunan Anadoluçular, Anadolu’da yaşayan diğer Türkmen topluluklar ile

Turani topluluklar arasında hem tarihsel bir kader ortaklığı bulunmadığını belirtmişler hem de coğrafi koşulların uzunca bir süredir tarihsel ve kültürel farklılıklar yaratması sonucu itibariyle Anadolu'da Türk topluluklarından ayrı, yepyeni bir millet yaratıldığını ifade etmişlerdir. Irkçılık görüşünü de aynı doğrultuda eleştiren Anadolucuların önde gelen isimlerinden Nurettin Topçu bu konuda şunları kaleme almıştır: *“Türk dünyası birlik içinde kurtuluşunu ararken İslam'ın birleştirici ruhuna sığınmaktan başka yol bulamayacaktır. Irk sadece kendi varlığı ile birlik oluşturamaz. Maddi unsurların esaslı karakteri daima bölünebilmek, sonsuz parçalara ayrılabilmeğdir. Ruh cevherinin temel yapısı birliktir; çokluk içinde birlik yaşamaktır”*. Hareket dergisinin başta gelen ideologlarından biri olan Nurettin Topçu'nun görüşleri, Anadolucu Milliyetçilik anlayışını biçimlendirmesi, yön vermesinden dolayı önemlidir. Türk Milleti'ni kuran öğelerin maddi ve manevi unsurlar olduğunu belirten Topçu, maddi öğenin Anadolu coğrafyası üzerinde yaşayan çiftçi millet olduğunu, manevi öğenin ise İslam'ın bu millete sunduğu ruh ve ahlak örgüsü ve tarih abidesi olduğunu ifade etmiştir.

2.4. Muhafazakar Milliyetçilik ve Türk İslam Sentezi

Muhafazakar milliyetçiliğın temel yapı taşlarını Nurettin Topçu ve Şemsettin Günaltay oluştursa da ortaya koydukları görüşlerle büyük milliyetçi kitlelere yön verememişlerdir. Topçu ve Günaltay'ın fikriyatı politik bir muhafazakar milliyetçiliğın oluşumuna zemin hazırlayamamıştır. Özellikle yeni kurulan devletin daha laik bir eksene oturması, dininin daha çok ikinci planda olması buna neden olmuştur.

İkinci Dünya Savaşından sonra dine daha sıcak bakılması ve İslami eğilimlerin artarak değışimin yaşanması muhafazakar milliyetçiliğın politize olarak tarih sahnesine çıkmasına neden olmuştur. Politik olarak muhafazakar milliyetçiliğı savunan kişilerin başında Hamdullah Suphi Tanrıöver gelmektedir. *“Tanrıöver'in bu tutumu, milliyetçilik için bir restorasyon döneminin başladığını habercisi olmuştur. Bunun ötesinde artık Türk İslam sentezi temelli muhafazakâr milliyetçilik kitlelere ulaşma fırsatı bulmuş ve siyasi bir görüş olarak ortaya çıkma hazırlıklarına başlamıştır. Bunun gerçekleşmesinde ise iki önemli yayın organı ve şahsiyetin payı büyüktür. Bunlardan*

biri şüphesiz Necip Fazıl ve onun Büyük Doğu dergisi, diğeri ise Osman Yüksel ve Serdengeçti dergileridir. Nitekim muhafazakâr milliyetçiliğin ne anlama geldiği ve nasıl algılandığının en açık ifadesi 1947’de Osman Yüksel tarafından, ‘Hakka Tapar Halkı Tutar’ ifadesiyle çıkarılan Serdengeçti Dergisinde görülmektedir. Serdengeçti Türkçü dergiler ile muhafazakâr milliyetçiliğin lokomotifini olan Büyük Doğu dergisinin bir bileşkesi niteliğindedir. Derginin belki de en önemli fonksiyonu milliyetçileri bir araya getirmek için gösterdiği çabaydı. Nitekim Nihal Atsız, C. Rifat Atılhan gibi isimlerle Necip Fazıl bu dergide birlikte yazmaktaydı. Örneğin aynı sayı içerisinde Nihal Atsız, Saidi Nursi, Ali Fuat Başgil’in yazıları bulunabilmekteydi. Dergi milliyetçilik anlayışını şu şekilde dile getiriyordu: ‘Allah’tan başka kimseden korkmuyoruz. Bizler mümkir değiliz. Tanrı Dağı kadar Türk, Hira Dağı kadar Müslümanız. Bütün gayemiz Küçük Asya insanının o bilinmez, o görünmez, bir avuç toprak kadar mütevazı, fakat o kadar manalı ruhunu anlamak, bu topraklar için toprağa düşenlerin çocuklarını bu topraklar üzerinde mesut ve bahtiyar görmektir.’ Serdengeçti’nin bu görüşü bundan sonra Muhafazakar milliyetçiliğin sloganı haline gelecek ve Türk İslam sentezi bu cümle ile formüle edilecektir: “Tanrı Dağı kadar Türk Hira Dağı kadar Müslüman!”(Kılıç, 2007: 129)

Kısakürek milliyetçilik konusunda diğer aydınlara göre daha önde olan bir isimdir. “*Türk, Müslüman olduktan sonra Türktür!*”.(Kısakürek, 1976: 361) Türk’ün Müslüman olduğu için sevilmesi gerektiğini savunan Kısakürek yine aynı şekilde Türk’ün Müslüman olduğu kadar değerleneceğini savunmuştur. Büyük Doğu Dergisini çıkararak bir çevre oluşturan Kısakürek Türklerin eksik yönlerini tamamlaması için dokuz özellik belirlemiştir. Kısakürek önemli olanın İslam ile Türklüğün birleştirilerek bir sentez yaratılması olduğunu belirtir. Bu çabalar için Türk dilinden ve kültüründen Türk karakteri, ahlakı alınmalıdır. İslam’ın ahlakı ve birlik şuuru ile birleştirilerek Türk milletini yükseltip, sevip güçlendiren bir milliyetçilik oluşturulmalıdır. Necip Fazıl’ın MHP ve onun öncelleri olan partilere desteği tamdır. İslami unsurlarla eylem kabiliyetinin artmasını sağlayan Kısakürek milliyetçi unsurların tabanına yerleşmiştir.

Necip Fazıl için Türklük ile İslam arasında bir sentez yaratmak ne kadar doğal ise sosyalizm düşüncesi de bir o kadar doğal düşmandır. İçerik olarak yoksun bulunduğu sosyalizmi paramparça olmuş düşünceler bütünü olarak gördüğü için eleştirmiştir. Sosyalizm ile komünizmi birbirinden ayıran Kısakürek Sosyalizmin ileri boyutu olan Komünizmi daha fazla eleştirmiştir. ‘*Sosyalizmin iffeti elinden alınmamış bir kızı muncıkladığını, komünizmin ise iffeti bütünüyle ortadan kaldırdığına hükmetmiştir.*’(Dural, 2011: 507)

Devlet kurma özellikleri ile tanınan Türklerin kurdukları devleti teşkilatlandırma ve hoşgörülü yönetme gibi üstün özellikleri vardır. Devlet kurduğu bölgeleri sömürmeyen Türkler Grekler gibi maddeyi ön plana alan bir düşünüşe ya da Sami-İranlı gibi olayları doğüstü olaylara bağlamamaktadır. Türkler düşüncelerini akılla manevi özellikleri birleştirerek ortaya koyarlar. Türklerin uhrevi ve manevi özelliklere akıl ile yaklaşması İslami düşünüş içinde Türklerin yerinin artmasına neden olmuştur. Böylece akıl ışığında zaman ve mekan olguları ile gelişen İslami düşünüş Türklerin göçebelikten kaynaklanan devlet kurma geleneği ile birleşmiştir. Böylece mimari, yönetim, ekonomi başta olmak üzere tüm alanlarda bir Türk-İslam üslubu doğmuştur. (Kafesoğlu, 2008: 15) İbrahim Kafesoğlu'na göre milliyetçiliğin pozitif prensipleri şunlardır:

- 1- *Türkçe: Türk milliyetçiliğinde millî dilin ehemmiyetini belirttikten sonra: dört bin yıla varan zengin tarihimizin İslam dışı ve İslamî safhalarından şekil ve muhteva kazanan Türk dilinin milli kültürümüzün başlıca temsilcisi olarak korunması ve çağdaş medeniyetin ilmini, fikrini, felsefesini ifadeye muktedir bir kıvama getirilmesi Türk milliyetçiliğinin ana gayelerinden biridir. Burada korunması ve geliştirilmesi istenen Türkçe tabiatıyla mazinin eski, tarihe mal olmuş Osmanlıcası olmadığı gibi, kavimlik devrinin kelimelerinden kurulu Türkçesi de değildir. Hele Türkçe'den başka her şey olan uydurmaca hiç değildir. Çünkü, ne ölmüş kelimeleri diriltmek, ne kullanılmaz hale gelmiş kelimeleri canlandırmak, ne de hiç kimsenin anlamadığı sun'i bir dil meydana getirmek mümkündür. Korunması ve geliştirilmesi gerekli Türkçe, dilin kendi kanunları içinde, son yarım asırlık fikri yenileşmemizle paralel olarak*

sadeleşen, zenginleşen, her vatandaşın konuştuğu, okuyup yazdığı Türkçedir. Türk milliyetçisi binlerce yıllık kültürümüzün maaddî-manevî değerlerini sinesinde saklayan millet dilini muhafaza ve müdafaada ilmin gösterdiği yoldan ayrılmayacak ve tabiatıyla, Türkçeyi soysuzlaştırarak millî kültürü tahribe yönelik her teşebbüse karşı duracaktır.

- 2- *Din: İnsanları kardeşlik halesi içinde kader birliğine sevk eden din Türk Milleti'nin tarihinde İslamiyet olarak tecelli etmiştir. Bu itibarla Türk milliyetçisi İslamiyet'i daima muhterem tutmak mevkiindedir. Türk dilini zorlamalarla yıkmaya çalışan zihniyet dini de tahrip hedefi olarak almış, dindar insanı ve din temsilcilerini gülünç göstermeği adeta alışkanlık haline getirmiştir. Değişmez laiklik prensibi ışığında dinin tamamen bir vicdan meselesi bulunduğu şuurunda olarak Türk milliyetçisi, memleketimizdeki din aleyhtarlığı ile mücadeleyi büyük vazife sayar.*
- 3- *Tarih şuru: Milletın varlığını devam ettiren, fertler arasındaki, mukadderatta iştirak duygusu ortak tarih şuru ile beslenir. Mazinin kederli ve sevinçli bin bir hadisesi içinde beraberce yoğrulmuş olmak inancı, millet birliğini perçinleyen ve milletin topluca, ahenkli şekilde geleceğe yönelmesini sağlayan başlıca teminattır. Bu sebeple Türk milliyetçiliği milli tarih şuurunu prensiplerinden biri saymıştır. Türk milliyetçisi de insanlık mücadelesi ve kahramanlık destanları ile dolu Türk tarihinin zengin hatıralarını zihinlerde daima uyanık tutacak ve bu şuru geliştirmeğe çalışacaktır.*
- 4- *Seciye ve ahlak: Türklerin tarihten gelen ve asli hüviyetini kaybetmeyen bir seciyesi ve bu seciyenin fiili hayattaki belirtilerinden ibaret bir ahlaki davranışı vardır ki, Türk Milleti'ni başka topluluklardan ayıran bir karakter çizgisi olmuştur. 'Küçüğü sevmek, büyüğü saymak' diye formüle edilebilecek olan Türk seciye ve ahlaki eski devirlerde Türk Alp'leri, İslamî çağda Türk gazileri tarafından temsil edilmiştir. Beşerî duygularla donanmış Türk cengaverliği, hakseverlik ve hürriyetperverliğe dayanan Türk kahramanlığı bu ahlak ve seciyenin mahsulüdür. Sevgi ve saygıdan kaynak alan Türk ahlakının baba ocağına bağlılık, aile namusu üzerinde hassasiyet, kadına hürmet, vakar ve çalışkanlık gibi vasıflarını daha da yükseltmek ve sağlamlaştırmak Türk*

milliyetçisinin ehemmiyetle dikkate alacağı hususlar olacaktır. Burada, dile ve dine taarruz edenlerin Türk ahlakına saldırmaktan geri durmadıkları hatırlanırsa, milli ahlak ve seciye mefhumunun ifade ettiği mana daha iyi anlaşılır''. (Kafesoğlu, 2008: 15)

Kafesoğlu'na göre cumhuriyet kurulduktan sonra her kesim canla başla milliyetçi bir ruhla ülkesini kalkındırmak için çalışmıştır. Amaç ülkeyi daha ferah ve yaşanabilir hale getirmektir. Milliyetçi bir ruhla ilerleyen bu durum daha sonraki dönemlerde bozulmuştur. Bu yüzden önemli olan Türk milletinin vatanyla, diniyle bir bütün olarak kollamak, yükseltmek en büyük hedef olmalıdır.

Türk İslam Sentezi'nin temelinde yatan Aydınlar Ocağı genel Kuruluş itibari ile bütün kesimlerin ortak noktası olacağı vaadini vererek kurulmuştur. Partilerin kendi bünyelerinde toplayarak temsil ettikleri masonlu, dindarlık ve milliyetçilik görüşlerinin hiçbirinin sözcüsü olmadıklarını belirten Aydınlar Ocağı İbrahim Kafesoğlu'nun Türkçü milliyetçi etkisi ve anti-komünist söylemlere yakınlığı ile sağ milliyetçi partilere daha yakın durduğu gözlemlenmiştir. Ocak genel olarak eskiden kalma İslam'ın araç olarak görüldüğü muhafazakar geleneği devam ettirmiştir. 1970'lerde Aydınlar Ocağı ve yayın organı Ortadoğu Gazetesi komünizme karşı milliyetçi partileri birlik olmaya çağırmıştır. Aydınlar Ocağına mensup üniversite profesörlerinden oluşan bir grup başta bazı uçuk fikirler savunsalar da sonraki zamanlarda kurulacak Milliyetçi Cephe hükümetlerinde MHP'nin yer almasını istemişlerdir. Bu istek ve popülerlik genellikle MHP'nin üst kademelerinde taraf bulmuştur. Bunun nedeni olarak karşımıza Ülkücü gençliğin kendini seçkin sınıf olarak gören Aydınlar Ocağı üyelerine itibar etmemesi karşımıza çıkmaktadır.

Aydınlar Ocağı Kemalizm ve Atatürkçü söyleme verdiği destekle siyasal otoriteyi her koşulda meşru sayma anlayışını benimsemişlerdir. 1980 Darbesi'nden sonrada darbeye ve yeni yönetime desteklerini sunmuşlardır. Bu destek bazı Aydınlar Ocağı üyelerinin hazırlanan yeni Anayasada yer almalarının önünü açmıştır. Aydınlar Ocağı İslam ile Türklük anlayışını MHP ve MSP özelinde ortak bir çaba oluşturma

girişiminde bulunmuşlardır. Aydınlar Ocağı eskiden beri gelen Türk-İslam sentezi anlayışına Batıcılık fikrini de ekleyerek dönemin Milliyetçi Hareket Partisi saflarına daha yakın bir tutum sergilemişlerdir. 1982 Anayasasının İslam'ı daha ön plana çıkarmasında da Türk İslam sentezini savunan Aydınlar Ocağı'nın payı büyüktür. Kendileri için oluşturdukları " Milli Mutabakatla" adlı yazılarında oluşturdukları yapının mantığını ortaya koymuşlardır. Her alanda birçok konuya değinen Aydınlar Ocağı ideologları için parlamentonun varlığı ve özgür seçimlerin yapılması demokrasi için yeterlidir. Türk İslam sentezine Batıcılık fikrinin yerleştirilmesi ocak için vazgeçilmez bir durum olmuştur. İslam'ı Türklere uygun gören ocak bunun yadsınamaz bir gerçek olduğunu belirtmişlerdir. Aydınlar Ocağı'nın 1980 Darbesi'nden sonra siyasi oluşumlar üzerinde etkisi gözle görülür bir biçimde sezilmiştir. Darbenin yarattığı muhafazakar yapı başta ANAP olmak üzere kurulmuş olan diğer partiler üzerinde İslamcı olmayan ama dindar olan bir eksenin varlığını meydana getirmiştir.

Köken olarak soyu Hz. Muhammed'e kadar dayandırılan Seyyid Ahmet Arvasi Türk- İslam ülkücülüğünün öncüsü de olan Arvasi'nin MHP-BBP çizgisinin oluşmasında büyük katkısı olmuştur. Arvasi ırkçı fikirlere büyük eleştiriler getirerek milliyetçilik ile İslami düşüncü birbirine yaklaştırmıştır. Arvasi bu sentezi oluştururken her zaman milliyetçi akımdan yana ağırlığını hissettirmiştir. Dünyadaki hakim olan sömürgeci yapıya karşı çıkabilecek tek kuvvet Türk İslam ülküsüdür." *İslam sosyalizmi ya da Müslüman Kardeş tipi örgütlenmeleri, 'İslam bezirganlığı' yapmakla suçlar ve onları zararlı bulur.*"(Dural, 2011: 537)

Arvasi için Türkler İslamiyet'i kabul edince başka bir anlam kazanmışlardır. İslamiyet'i kabul etmeyen Türklerin tarihten silindiğine ve asimile olduğunu savunmuştur. İslam'ın töreye ve kültüre önem verdiğini belirterek milliyetçiliğin İslam ile daha da geliştiğini savunmuştur. Arvasi Bozkurt simgesinin göçebe yaşam tarzından kaldığını savunmuştur ve bunun devletin simgesi olamayacağını savunmuştur. İslam'ı yücelttiği için İslam öncesi inanışları da kötüleyen Arvasi Şamanizmin Türklerin eski dini olamayacağını belirtmiştir.

Kutsal devlet anlayışını savunan Arvasi Toplumda bulunan sınıflar arasında anlaşmazlıkların bu devlet anlayışı ile çözülmesi gerektiğini ifade etmiştir. Arvasi için Türk İslam ülkücüsü tüm egolarından sıyrılmış Allah rızası için canını, milletini, bayrağını her şekilde savunan kişidir. İslam'a uygun olarak Allah rızası için millet ve vatan savunulmalıdır. Arvasi Arap İslamcılığından çok Türk milliyetçilerinin önderlik ettiği bir İslam anlayışını savunmuştur. Modern kültürün gerektiği her türlü sanatın takip edilmesinden yanadır. Arvasi üzerinde durduğu tüm fikirlere İslami yorumlar eklemiştir. Avrupa'da bulunan tüm düşünceleri İslam ile harmanladıktan sonra ortaya koyan Arvasi yenilikçi yanıyla ön planda olmuştur. Arvasi'ye göre milliyetçi düşünüş yönetimde olmalıdır. Toplum düzeni için İslami ahlak şarttır. Laikliğin karşısında da duran Arvasi için dünya milletler savaşı üzerine kuruludur.(Dural, 2011: 494)

2.5. Liberal Milliyetçiliğin Temelleri

Liberal milliyetçiliğe göre her bir bireyin farklı özellikleri vardır. Bireyler ve sahip oldukları özelliklerinin bir araya gelmesiyle uluslar oluşmuştur. Farklı bireyleri temsil eden bölünmüş uluslar böylece tarih sahnesinde yerlerini almışlardır. Liberal milliyetçiliğin kökeninde ulus olma bilinci ve her ulusun kendi egemenliğine sahip çıkma potansiyeli yatar. İmparatorlukların bünyesinde barındırdıkları diğer ulusların birer birer bağımsızlıklarını kazanmak için isyan etmeleri, ulus ve halk egemenliği kavramlarını birbirine kenetlemiştir. Liberal milliyetçilik bu bağımsızlık isyanlarını ve her ulusun milli egemenliğini kurduğu bir devletin olması gerekliliğini vurgulamıştır. Liberal milliyetçilik için önemli unsurlar arasında ulusun belli bir toprak üzerinde birliğini kurduğu bir devlete sahip olması yatar. Liberal milliyetçilik eskilere bağlanıp kalınmamasını salık verir. Yenilikçi bir anlayışa sahip olunmalıdır ki geleceğe yön verilebilinsin. Gelecek için de özgürlüğü, bütünlüğü bozacak her şey tehlikedir bu yüzden bireysel gelişimin önü tıkanmamalıdır.

Liberal milliyetçilik için her ulus eşittir. Uluslardan biri diğerinden üstün değildir. Ülkelerin çıkarları diğer ülkelerin birliğini, özgürlüğünü ve çıkarlarını zedeleyecek biçimde genişlememelidir. Bütün ulusların iktisadi, siyasi, kültürel

kalkınmasını gerçekleştirmeye hakkı vardır. Liberal milliyetçilikte eşit egemen devletlerin hakim olduğu siyasi bir sistem oluşturulmaya çalışılmıştır. Türkiye için liberal milliyetçilikte en önemli kişi olarak Ahmet Ağaoğlu karşımıza çıkmaktadır. Ağaoğlu için Batının düşünce tarzı ile milliyetçilik arasında organik bir bağ vardır. Klasik milliyetçilik tanımlarında yer alan tüm koşullar millet olmak için gereklidir. Ağaoğlu'na göre millet bilincinin oluşumuna en büyük katkıyı devlet sağlamaktadır. Devlet bu katkıyı sağlamak için aydınları kullanmaktadır. Aydınların bu görevi onları toplum içinde en üst noktaya getirmektedir. Ağaoğlu cumhuriyetin ilk yıllarını daha çok din, dil, kültür gibi ortak özelliklere sahip bireylerin bir araya gelerek millet bilincini oluşturma çabalarının ilk aşaması olarak tanımlamaktadır. Devlet ortak payede buluşmuş bireyleri bütünleştirmekle görevlidir. Devlet zaman zaman bireylerin toplumla olan kopukluklarını düzenlemekle yükümlüdür. Bireyin topluma olan güveni sarsılırsa bağlılığı da azalacaktır bu yüzden devlet tam bu noktada tutkal görevi görerek bireyi topluma tekrar adapte etmelidir. Ağaoğlu için liberalizmin temelinde yatan hürriyet anlayışı devletlerin temel taşı olan ulusal hürriyetin bir parçasıdır. Ağaoğlu klasik liberal anlayışta olduğu gibi bireysel özgürlüklere çok önem vermiştir. Çünkü bireysel olarak özgür hisseden insan yaratıcıdır. Bireysel olarak özgür bireylerin oluşturduğu toplumda yaratıcı bir kültür ortaya çıkmaktadır. Özgürlüklerin verilmesi toplum içinde kaosu, anarşi ortamının ortaya çıkmasına neden olmaz. Bunun tam tersi özgürlükler bilinçli olarak kullanıldığı zaman topluma uyum ve bağlılık yaratmaktadır. Aynı zamanda özgürlükler devlet ve birey arasında da organik bir bağ yaratarak hak-ödev sorunsalını ortaya çıkarmaktadır. Özgürlüğü bir hak olarak birey için toplumda belirse bile onu doğru bir biçimde kullanmak devlete karşı bir görevdir.(Kılıç, 2007: 131-132)

Liberal milliyetçiliğin önemli düşünürlerinden Sadri Maksudi Arsal için millet ve milletin her ferdi kendini sürekli geliştirmelidir. Hayatını devam ettirmeyi amaç edinmelidir. Maksudi için bu adeta ilahi bir hak ve görevdir. Arsal için önemli olan hak ve hürriyetleri kullanırken toplumu ve diğer bireyleri göz önünde bulundurmasıdır. Başkalarının haklarına saldırıda bulunmak hak kullanmak değildir.

Bütün bireylerin haklarını bu şekilde kullanması bireylerin topluma olan aidiyet duygusunu artırır ki toplumun gelişmesi için bu en önemli unsurdur.(Bolay, 1996: 746)

Arsal'a göre millete aidiyet duygusu ile bağlanmak büyük önem taşımaktadır. Fakat bu aidiyet duygusu salt geçmişten kaynaklanan bir yapı için değildir. Birey bağlı olduğu toplumun daha da gelişmesini ister. Geçmiş kazanımlarının yanında gelecekte de bağlı olduğu toplumla yeni istekler arzular ve gelişmeyi amaçlar. Arsal için milliyetçilik doğuştan ve sonradan kazanılan sosyo-kültürel özelliklerin yanında kökleşmiş bir şekilde bireyin içinde bulunduğu topluma yani kendini kanıtladığı millete bağlılığının kutsallaşmış bir bilinçli halidir. Milliyetçilik söylenen kötü düşüncelerin aksine kavgacı bir yapıda değildir. Milliyetçilik bu olumsuz düşüncelerin aksine bütün özgürlükleri içinde barındırmaktadır. Maksudi'ye göre milliyetçilik: *“1. Bugünkü milliyetçilik rasyoneldir, mantığa ve akla uygundur 2. Bugünkü milliyetçilik sosyolojik ve psikolojik esaslara dayanır. Kan tahliliyle uğraşmaz, kafataslarının şekliyle de ilgilenmez. Muayyen bir millete bağlılık hissi bugünkü milliyetçiliğin esasıdır 3. Bugünkü milliyetçilik hürriyetçidir, liberaldir. 4. Bugünkü milliyetçilik demokratiktir. Kültürlü milliyetçiler hem kendi memleketlerinde hem diğer memleketlerde imtiyazlı zümre tanımadıkları gibi, memlekette bir şahsın veya bir sınıfın diğer zümreler üzerinde tahakkümünü zararlı ve aynı zamanda adalet ve hürriyet esaslarına aykırı telakki ederler.”* (Kılıç, 2007: 133)

Türk milliyetçilerinden Erol Güngör'ün milliyetçilik anlayışında milliyetçilik daha çok gücünü ve kaynağını halkın tabanından alan bir kültürel harekettir. Güngör'de milliyetçilik her zaman halkçı bir yapıya sahip olmalıdır. Fakat kendini halkçı olarak gösteren tüm siyasi kesimler de milliyetçi olarak adlandırılmazlar. Bu noktada ülkede yaşayan bütün insanları içine alan halk kavramı belirir. Sosyologlar da halk kavramını herkesi kapsayacak şekilde kullanmışlardır. Eski dönemlerde halk daha çok monarşinin dışında kalan kesimi ifade etmekteydi. Monarşiyi oluşturanlar azınlık kesimken; halk denen yapının içinde ise geri kalan büyük kesim bulunmaktaydı. Osmanlı'da hanedan dışında kalan kesimde reaya olarak yani halk olarak tasvir edilmektedir. Böylece bir devletin temel unsurunun o devlette büyük

çoğunluğu oluşturan halk olduğunu görülür. Bu halk ise o devleti veya topluluğu oluşturan milletin o an yaşayan görüntüsü olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylece halk kavramı asırlardır yaşayan milletin belli bir zamandaki tezahürüdür. Halk kavramı millet ve milli kavramına eş değer durumdadır.

Devlet ile Türk milliyetçiliğinin bağlarının gevşetilmesini isteyen Güngör devletin işi düştüğü zaman milliyetçileri kullanmasını eleştirmiştir. Bu yüzden Türk milliyetçiliğinin devletin resmi milliyetçiliğine mesafe koymasını istemiştir. Güngör'e göre Kemalist ideolojinin felsefi temeli yoktur. Bu yüzden tarihi kullanarak kendine temel oluşturmuştur.(Dural, 2011: 493)

Türkçülük anlayışının kurucusu sayılan Ziya Gökalp'i katı bir şekilde eleştiren Erol Güngör Türk medeniyetinin temeline Osmanlı'yı koyar. Erol Güngör'ün Osmanlı'yı merkeze koymasının temelinde İslam yatar. İslam'ın Türklerle bütünleştikten sonra yeni kurumların ortaya çıkması, İslam'ın yeni bir mana ve yaşam tarzı kazanması Osmanlı'yı İslam'ın adeta tek temsilcisi haline getirmesine neden olmuştur.

Erol Güngör'e göre Türk milliyetçiliğinin kökenlerini çok eskiye dayandırmak mümkündür. Fakat Türk milliyetçiliğinde bir birlik ve modern bir sosyolojik yapı oluşturulamamıştır. Türk milliyetçiliğinde sistematik olarak yapılanma Ziya Gökalp ile başlamaktadır. Ziya Gökalp'in başta Türkçülüğün Esasları kitabı olmak üzere tüm eseleri milliyetçilerin başat kitapları olmuştur. Türk milliyetçileri arasındaki görüş ayrılıkları milliyetçileri farklı gruplara bölmüştür. Güngör'de milliyetçilik eğer bir toplumda ideoloji olarak yer almaz ve genel geçer siyasetin üstüne çıkamazsa o ülkede yapılamaz. Bu yüzden 1960 Darbesi'ne kadar güçlü bir düşünce yapısı hakim olmasına ve partilerin üst kademelerinde milliyetçi düşünceye sahip kişilerin görev almasına rağmen; milliyetçiliği merkezine koyan, onu temeline indirgeyerek birinci aktör sayan hiç bir organizasyona rastlanmamıştır.

Milliyetçilik konusunda dönemin aydınları arasında yer alan Mümtaz Turhan önce işe sosyalizm ve komünizmi eleştirmekle başlamıştır. Turhan'a göre sosyalizm ve komünizm düşüncelerini gerçekleştiremeyecek kadar ütopyik akımlardır. Türk ulusu Osmanlı'dan kalan eski yapılar üzerine yeni bir devlet kurmaya çalışmıştır. Fakat modern tarzda bilimsel ve ahlaksal temele oturabilecek bir milliyetçilik anlayışı mevcut değildir. Milli kültürün cumhuriyetin ilk yıllarında henüz bunu gerçekleştiremeyecek seviyede olduğunu savunan Turhan için önemli olanın bilimsel bir milliyetçiliğin gerçekleştirilmesidir. Bilimsel milliyetçilik anlayışının uygulanabilmesi için Batılılaşma meselesini ortaya atmıştır. Turhan için bilimsel milliyetçilik mutlaka gerçekleştirilmesi gereken bir olgudur. Çünkü bilimsel milliyetçilik kültür ve medeniyet yapılarını güçlendirerek kalkındırmayı sağlayacaktır. Batı düşünüş ve bilimsel anlayışının doğrudan alınmasına karşı çıkan Turhan bu olguların milli kültüre uygun bir şekilde içselleştirilmesi gerektiğini savunmuştur.

Batı taklidini ve Batının yapılarının kopyalanmasını tümünden reddetmiştir. Materyalist fikirlerin hakim olduğu ve İslam dinine kötü gözle bakan fikriyatın Türk milleti için dayanak noktası olamayacağını belirtmiştir. Özellikle Osmanlı'dan itibaren gelen Batıcılık anlayışını da salt Batı yaşantısını bire bir kopyaladığı için eleştirmiştir. Turhan için amaç milli menfaatleri gerçekleştirecek, çağdaş uygarlıklar seviyesine çıkmamızı sağlayacak bir Batı anlayışıdır. Bu sebepten her türlü ufku açacak, iktisadi kalkınmaya öncülük edecek aydınlar yetiştirilmelidir. Elitler eğitimi savını tekrar ortaya atan Turhan için kalkınmayı sağlayacak aydınların bu eğitime tabi tutulması gerekmektedir.

Mümtaz Turhan bütün düşüncelerinde geleneksel Türk kültürü ile Batının bilimsel düşünce anlayışını birleştirerek bir sentez yaratma yoluna gitmiştir. Mutlak amacı iktisadi kalkınmasını tamamlamış bir Türkiye yaratmaktır. İktisadi kalkınmanın tamamlanmış olması Türk medeniyetinin güçlenmesini sağlayarak diğer medeniyetler arasında üst bir noktaya getirecektir. Turhan'ın sentezi geleneksel anlayış ile Batı tarzı modernist anlayışın harmanlanmış halidir. Türk kültüründen asla vazgeçmeyen Turhan için kalkınma ancak Türk kültürü ile yoğrulmuş bilimsel milliyetçilik ile gerçekleşebilir.

Yılmaz Özakpınar'a göre: *'Mümtaz Turhan büyük bir milliyetçiydi. Türk milletinin istikbalinin bağlı olduğu yeni bir insan tipi idi. Millete uluorta akıl öğretme yolunun bırakılmasını, milletin meselelerini, bilimsel araştırmalarla ve uzmanca çalışmalarla çözme yolunun açılmasını istiyordu.'* Turhan, modernist milliyetçi Türk aydınının güçlü bir temsilcisi olarak, bu geleneği sürdürecektir olan Erol Güngör'ün de aralarında bulunduğu birçok öğrenci yetiştirmiş, düşünce ve eserleriyle pek çok bilim insanına ilham kaynağı olmuştur. '(Bakır, 2011)

2.6. Türk Ocakları ve Türk Yurdu Dergisi'nin Fikri Temelleri

Türk Ocakları İkinci Meşrutiyet'ten itibaren getirilen dernekleşme özgürlüğü çerçevesinde kurulan Türkçü dernekler içinde en önemli yeri oluşturmaktadır. Balkan ülkelerinin Osmanlı'ya karşı saldırı hazırlıkları olduğu bir dönemde kurulup, yeni kurulan devletin uluslaşma çabaları sonucu kapatılan Türk Ocakları Türk milliyetçiliği için bir taban oluşturmuştur. Tanin'de yayımlanan yazılar ilk olarak dilde Türkçülüğü savunan ocak Ziya Gökalp, Hamdullah Suphi Tanrıöver ile gelişme fırsatı bulmuştur. Bu dönemde "Kültürel Türkçülük" olarak devam eden yapı Balkan Savaşları'nın yarattığı olumsuz hava ile beraber 1912'de Türk Ocakları'nın resmen kurularak siyasal bir akımın oluşmasına zemin hazırlamıştır. Sistematik açıklamalarını Yusuf Akçura'nın çıkardığı Türk Dergisi'nde ve yine Akçura'nın "Üç Tarz-ı Siyaset" makalesinde görmek mümkündür. Genel olarak Türk Ocağında hakim görüş siyaset dışı kalmak ve siyasi Türkçülüğe alternatif olmaktır. Fakat ülkenin içinde bulunduğu durum, Türk milletinin ırk ve dilinin refahına çalışmak gibi söylemler ocağı siyasi bir kimliğe yaklaştırmıştır.

Türk Ocağı ilk dönemlerinde dünyanın her tarafında bulunan Türklerin iletişime geçtiği bir irtibat bürosu haline gelmiştir. Dönemin bu özelliği ocak içinde bazı ayrımlara yol açmıştır. Çünkü içinde bulunulan zamanda tehlikede olan yer Anadolu ve Türkiye olduğu için Anadolu Türklerini kurtarmaya çalışmak birinci hedef sayılmıştır. Büyük Turan hayalini savunanlar bu düşünceyi hoş karşılamasalar da mevcut duruma göre hareket etmişlerdir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında hars milliyetçiliği teması

vurgulanarak Anadolu'nun her köşesinde örgütlenme artmıştır. Bu dönemde Kurtuluş Savaşı'nın da kazanılmasıyla Türk Ocakları'nda dar milletperver olunmadığı, Batıcı olunduğu ve Türk medeniyetinin bir olduğu temaları vurgulanmıştır. Türk Ocağı'nın yeni kurulan devletle tüm çelişkilere rağmen paralel düşünceler üretmesi ocağın devletin desteğini almasına neden olmuştur. 1924'te yapılmış olan Birinci Genel Kongre'de Türk dilinin ve vatanın koruyuculuğu, yeni Türk devrimin bekçiliğinin bütün Türklük adına yapılacağı vurgulanmıştır. Kongrede ocağa üye olmak için harsen Türk olunması gerektiği koşulunun benimsenmesi ile kültür milliyetçiliğini savunanları karşı karşıya getirmiştir. Hamdullah Suphi Tanrıöver'in girişimleri ile ikisinin ortası bir görüş olan neslen Türk veya hars dolayısıyla Türk duygusu taşıyan herkes ocağa üye olabilir görüşü benimsenmiştir. Türk Ocakları 1925'ten itibaren Şeyh Sait İsyanı'nın etkisiyle devletin yanında yer almış zaman zaman Anadolu'da irticayı lanetleme mitingleri düzenlemiştir. Devletin yanında yer alması Türk Ocakları ile Cumhuriyet Halk Fırkası'nın bütünleşmesini sağlamıştır. Türk Ocakları 1925'ten sonra ise Türk dili ve onu yanlış kullananların üstünde durmuştur. “ Vatandaş Türkçe Konuş” söylemleri Türkiye'nin her yerine yayılmıştır. Ocak Türk dilinin yanında sermayenin de millileştirilmesi gerektiğini savunmuştur. 1931'de ocak tek parti siyasetinin hakimiyeti, devlet eli ile Türkçü yapıların oluşturulması ve sivil milliyetçiliğin kontrol altına alınmak istenmesiyle kendini fesh etme zorunda bırakılmıştır.

1949'da Türk Ocağı yeniden açılmıştır. Bu yeni süreçte ocak CHP'ye karşı muhafazakar DP'nin yanında yer almıştır. Ocak yeniden faaliyete geçmesinin ardından temkinli bir şekilde varlığını sürdürmüştür. Soğuk Savaş'ın etkisiyle 1950'lerin sonlarından itibaren anti-komünist bir yayın anlayışına kaymıştır. Tanrıöver'in ölümünden sonra Osman Turan, Mümtaz Turhan, Emin Bilgiç gibi düşünürlerin hakim olduğu ocak siyasi olaylara ve kutuplara taraf olmayan ağır bir yapıya bürünmüştür. 1980 Darbesi'ne kadar bu yapısını sürdüren ocak darbenin etkisiyle kapatılmıştır. 1986'da yeniden açıldığında ANAP'ın muhafazakar tutumu ocağı etkilemiştir. MHP geleneğinden gelen ama bu çizginin siyasal partisine angaje olmayan aydın ve politikacılar ağırlıklı olmuştur.(Bora ve Can, 1999: 245-249) Sadi Somuncuoğlu

MHP'nin milliyetçilik fikrinin merkezi olduğu savına karşılık olarak ocağın Merkez İdare Heyeti Başkanlığı'na geçerek alternatif yaratma çabasına giriştiği görülmüştür.

Ocaklar Türkçü milliyetçi ve muhafazakar milliyetçileri temsil eden bir yapıyı 1990'lar itibari ile yakalamıştır. 1990'lardan sonra ocaklar şubeleri ve yayın organı Türk Yurdu ile milliyetçi çevrelerin uğrak noktası olmuştur. Türk Ocakları için İslam vurgusunun yükselmesi dış Türkler algısında millettaş ile beraber dindaş algısının yükselmesine neden olmuştur. SSCB'nin dağılışı ile Türk Yurdu Dergisi'nde Avrupa Ortak Pazarı'na karşı bir Altay Ortak Pazarı oluşturulması fikri yer almıştır. Ocak dönemin Kürt Sorunu, Ermeni Sorunu ve Kıbrıs Sorunu gibi olaylarda taviz verilmesine karşı çıkmıştır. Ocak yabancı dille eğitime karşı çıkararak Türkçe'nin ve Türk kültürünün korunmasını savunmuştur. 2000'lere gelindiğinde ocak misyonun Türk milliyetçiliği bilinci uyandırma ve milliyetçi aydınlar zümresi yaratma şeklinde belirlenmiştir.

Türk Yurdu Dergisi genel olarak Osmanlı'dan kalan mirasla kurulan yeni devlette milli bir şuurun oluşmasına yönelik önemli bir role sahiptir. İsim babalığını şair Mehmet Emin Bey'in yaptığı dergi 30 Kasım 1911'de Yusuf Akçura ile yayın hayatına başlamıştır. 1918'e kadar 161 sayı çıkaran dergi bu tarihten sonra 1924'e kadar yayınlanmamıştır. 1931'de Türk Ocakları ile yeniden kapatılan dergi 1942'de yeniden yayınlanmıştır. Bu dönemde hem Akçura'nın hem Gökalp'in Batılılaşma konusunda çakışan makaleleri dergide yer almıştır. Milli uyanışın felsefi alt yapısını oluşturan dergi Batı tarzı aydınlanma geleneğini savunan aydınlar ile Çarlık Rusya'nın uygulamalarından kaçan Türk aydınlarının buluştuğu bir dergi olmuştur. Türk Yurdu'nun yazarları arasında Hamdullah Suphi Tanrıöver, Halide Edip Adıvar, İsmail Gaspıralı, Ziya Gökalp, Abdullah Cevdet, Necip Asım aydınlar bulunmaktaydı. Türk Yurdu dergisi ile Türkler arasındaki gerilik, yoksulluk, dışlanmışlık tartışılmıştır. Osmanlı'nın Türk tebaasını geride tutması ve aydınların Arapça, Farsça eserler vermesinin Türk dilini yozlaştırdığı savunulmuştur. Türk yurdu dergisi pozitif bilimler eşliğinde milli tarih yazımına uygun olarak makaleler yayınlamıştır. Türk kökenine yönelik araştırmalar yapan dergi halkçı politikaları savunmuştur. Dergide yabancı kültürlerden etkilenilmemesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Enderun mekteplerini

Arapça ve Farsça'yı öne çıkardığı için eleştirmişler, ülkede eğitime önem verilmesi istenmiştir. Dergi'de Türk milletinin ve emellerinin tarihi köklerine vurgu yapılmıştır. Kendine ve tarihine güvenen bir Türk halkı imajı çizilmiştir. Asya'da ticaretin diğer Türkler'in elinde olduğu vurgusu yapılarak güçlü bir Türk dünyası imajı çizilmiştir. Derginin söylemleri 1931'e kadar tek partinin politikalarına yakın bir yapıdadır. 1930'lardan sonra ırkçı söylemlerin fazlalığı ve devrimlere karşı mesafeli duruşu dergiyi kapatma noktasına getirmiştir. 1933'te yerini Halkevleri'nin yayın organı olan Ülkü Dergisi'ne bırakan Türk Yurdu 1987'li yıllara kadar zaman zaman yayınlanmış, günümüzde ise varlığını devam ettirmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. 1960-2000 YILLARI ARASINDA TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNİN GELİŞİMİ

Daha önce Türkiye’de yerleşmiş belli başlı milliyetçilik türlerinin kökenlerini ve onların gelişmesini sağlayan düşünürlerin fikriyatı verilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde ise daha çok 1960’dan sonra bu temel düşüncüler üzerine şekillenen milliyetçilik anlayışları ve etkileri incelenecektir. Özellikle 1960 Darbesi’nin etkileri, oluşturulan yeni anayasa ile birlikte özgürlük ortamının gelişmesi, sağ-sol çatışmalarının yaşanması ve milliyetçiliğin bu dönemde yükselişine yer verilecektir. Oluşturulan istikrarsız hükümetlerin kaos ortamını tetiklemesi ve 1980 Darbesi’ni öncelmesi sonuç olarak darbe ile sonuçlanan siyasi yaşamda 2000 yıllarına gelene kadar ki milliyetçiliğin etkilerinden bahsedilecektir.

3.1. 1960-2000 Yılları Dönemi Hakkında Genel Bir Değerlendirme

1940’lardan 1980’lere kadar devam eden, kısmi olarak da 1980 sonrasında günümüze kadar ki zamanda bazı önemli izler bırakan Türk milliyetçiliğinin anti-İslam tutumundan zaman zaman vazgeçip bir Türk İslam Sentezi içine girmeye çalıştığı görülmektedir. Dinin birleştirici, bütünleştirici özelliğinin işlemeye başladığı ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında başlayıp, 1990’ların başına kadar cereyan eden Soğuk Savaş’ta komünizm tehdidine karşı İslam’ın bir tür “tutkal” olarak görüldüğü bu dönemde Türk milliyetçiliği, Kurtuluş Savaşı döneminde Atatürk’ün İslam ile kurduğu ilişkiye benzer biçimde, Batılılaşmaya atıf yapan ve köyü ve taşrayı da gözden ırak eylemeyen, halkçılık ve köylücülük temaları ile işli bir niteliktedir.

Bu dönemde Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) öncülüğünde ülkücü hareketin ve 1960'lardan itibaren Alparslan Türkeş'in, Türk milliyetçiliğinde farklılaşma yaratarak yeni bir söyleme kaynaklık ettiği görülmektedir. Türkçülük ile Müslümanlık arasındaki bağların öne çıkarıldığı ve milliyetçi-muhafazakâr değerlere de atıf yapan, "kalkınmacı-modernist" bir söylemi dillendiren Türkeş önderliğindeki Ülkücü Hareket, 1980'lere kadar Müslümanlık ile Türkçülük bağlarını öne çıkaran ve komünizm tehlikesine de karşı bir tutum sergileyen bir karakterdedir.

1980'lere kadar bu çizgide yer alan ülkücü hareket, 1980'lerden itibaren Demirel ve İnönü ile kurduğu koalisyon hükümetlerinden dolayı eleştiri oklarına maruz kalmış, partiden, Muhsin Yazıcıoğlu önderliğinde "mukaddesatçı" olarak adlandırılan bir grup ayrılmıştır. Daha sonra grup Büyük Birlik Partisi (BBP) çatısı altında toplanmış, MHP'den farklı söylemde siyaset yapmaya başlamıştır.(Öngider, 2002: 36) Bu dönemde, içinden mukaddesatçıların da ayrılması ile bir dönüşüm yaşayan MHP, kurduğu koalisyonlarla ve kısmi de olsa dönüşüme gittiği söylemiyle daha çok devletin resmi ideolojisi ve refleksleri çerçevesinde bir davranış sergilemeye başlamıştır. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşanan terör olayları ve Ermeni meselesi gibi konularda bu refleks her geçen gün daha da artmıştır.

1980'lerden itibaren Türk-İslam Sentezi, Türkiye'de siyasetin oluşumunda daha belirgin hale gelmiştir. Bu dönemde Anavatan Partisi (ANAP) Genel Başkanı, merhum Turgut Özal'ın, Refah Partisi'nin (RP), Doğru Yol Partisi'nin (DYP) ve bir grup aydınının başını çektiği Neo-Osmanlılık siyasetinin, Türk milliyetçiliğini farklı bir zemine taşıdığı görülmektedir. 1990'lı yılların başıyla birlikte daha belirgin hale gelmeye başlayan Neo-Osmanlılık yaklaşımı, ANAP ve RP tarafından savunulan, Osmanlı'nın geçmişine ve çok-kültürlü yapısına referans veren ve yeniden bir kültürel-çoğulculuk modeli tahayyül eden bir modeldir.(Çolak, 2006: 143) Bir kimlik inşası ve demokratikleşme sürecine de işaret eden, Özal, Çiller ve Erbakan gibi siyasi elitler tarafından da teşvik gören bu akım ve yeni siyasi aidiyet formu (kimlik), Neo-Osmanlıcı (Türkçü-İslamcı) siyasi söylem olarak adlandırılmış ve aynı zamanda, bu dönemde, Türk ulusal çıkarımı oluşturan unsurları şekillendirmiştir.

Türk milliyetçiliğini bir başka zemine taşıyan bu ‘*söylemin ana teması ise, çoğu Müslüman ülkelerce ulaşılamayan bir ekonomik ve sosyal gelişme seviyesine gelmiş bir devletin sorunlarının üstesinden gelmeye çalışan çoğullaştırıcı ve popülist bir İslamcı ideolojidir*’.(Yavuz, 1998) Osmanlı’da olduğundan daha açık bir biçimde kozmopolit bir aidiyet formunun geliştirilmesi ve bunun Osmanlı hinterlandında, özellikle Türkiye Cumhuriyeti tarafından uygulamaya konulması olan ve uluslararası politik alanda da yayılcı (irredentist) emellere dayalı bir Türkçülük kasıtları olmayan Neo-Osmanlılık, siyasal üyeliğin kültürcü tonuna fazla vurgu yapması nedeniyle bütün grupları kapsayacak genel bir kimlik inşa etmede başarısız olduğu ve emperyal vizyonu nedeniyle ve yaptığı çok-kültürlülük vurgularıyla Türkiye’nin lâik yapısına ve ulusal bütünlüğüne yöneltilen bir “tehdit” oluşturduğu düşünüldüğü ve geleneksel Türk dış politikasından bir “sapma” olarak değerlendirildiği için, “başarısız” bir proje olarak görülmüştür.

Türk dış politikası perspektifinden ise milliyetçiliğin bazen müphem biçimde, bazen sarıh olarak sürekli, yeniden üretildiği görülmektedir. Bazen vatana, bazen ulusa yaptığı göndermelerle Türk dış politikasında milliyetçi söylem sık sık farklı biçimlerde ve söylemlerde tezahür etmektedir. Dış politika yapımında ve ulus-kimliği inşası sürecinde Türkiye’de oldukça önem arz eden milliyetçi hareketler, kimi zaman bir resmi devlet ideolojisi ve söylemi olarak vücut bulurken, kimi zaman “gizli ya da örtük” nitelikte, kimi zaman aşırı karakterde, bazen de milli bir dava olarak telkin edilen içerideki safları sık tutma ve ulusal ve uluslar arası konjonktüre bağlı olarak uyarılmışlıklara karşı bir refleks olarak yer bulmaktadır.

Ders programlarından TV programlarına, sokaktaki ilan panolarından pek çok değişik folklorik sembole kadar Türkiye’de hayatımızın hemen her alanında telkin edilmiş ve içselleştirilmiş, kimi zamanda dilimize pelesenk olmuş bir nitelik arz eden milliyetçilik, hayatımızın hemen hemen her alanında bizi kuşatan bir çember haline gelmiş, yediğimiz yemek (milli yemekler), içtiğimiz içecek (Türk rakısı gibi) ve soluduğumuz hava (memleketimin havası, suyu...) olmuştur. Bununla da kalmayarak milliyetçilik, Türkiye’de, gencinden yaşlısına, kadınından erkeğine kadar,

evde, işte, stadyumda, okulda, kahvehanede, arabada... terk etmekten sakındığımız bir söylem, vazgeçmek istemediğimiz bir “aşk” ve bıkmadan usanmadan sürdürdüğümüz bir ideoloji ve aktivizm halini almıştır.

3.2. 1960 Askeri Darbesi Öncesi ve Siyasi Durum

27 Ekim 1957 seçimlerinde meclisin çoğunluğu elinde olsa da DP'nin oyları muhalefetin gerisinde kalmıştır. Adnan Menderes parti içi karışıklıklar nedeniyle hükümeti 23 gün sonra kurabilmiştir. Bu Adnan Menderes'in kurduğu son hükümetti. Muhalefeti sindirme, yok etme çabaları DP'nin sonunu hazırlayan boyutlara ulaşmıştı. Muhalefeti pasivize eden 27 Aralık 1957'de yürürlüğe sokulan hükümler, Irak'ta yönetimin darbeyle tasfiyesi, Türkiye'de darbeci söylemlerin artması DP'nin tüm bunlara karşı savaş dahi başlatabileceği sinyallerini vermesine neden olmuştur. Adnan Menderes Manisa, İzmir mitinglerinde muhalefeti darbecilikle suçlayıp CHP karşısında CMP ve Hürriyet Partisi'ne yanlarında olmaları gerektiği çağrısında bulunmuştur. Fakat bu partiler çağrıya olumsuz cevap vermişlerdir. Menderes'in Vatan cephesi kurma düşüncesi de bu döneme rastlar. Bu cepheye memurlara dahi üye olma şansı tanınmış, üye olan herkesin ismi 1960'a kadar radyolarda ilan edilmiştir. Daha sonra anlaşılmıştır ki radyo ile ilan edilen isimler arasında bebek ve ölü insanların isimleri yer almıştır. Muhalefeti baskı altına alan DP seçim ittifaklarının önünü kapatınca partiler kurumsal olarak birleşmeye başladılar. Bu durumda CMP ile Türkiye Köylü Partisi birleşirken, kendini fesheden Hürriyet Partisi de CHP'ye katılmıştır. Daha çok Türkçü ve köylücü bir programa sahip Türkiye Köylü Partisi ile CMP birleşince Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi oluşmuştur.

CHP 1959 yılı nisanında büyük gruplar halinde propaganda için Batı Anadolu gezisine çıktılar. İlk durak Uşak olmuştur. Uşak'ta DP'li belediye başkanının CHP'lilere karşılayanlara bardak fırlatması ve garda taşlı sopalı saldırı sonucu İnönü'nün başından yaralanması siyasi mücadelede ilk kanın dökülmesine neden olmuştur. 4 Mayıs günü İzmir'den dönen İsmet İnönü'nün arabasının önünün Celal Kosova isimli kişi tarafından kesilip “paşa tekbir getir” naraları ile saldırıya geçmesi

siyasette can güvenliğinin de kalmadığını göstermiştir. 15 Mayıs 1959 günü mecliste DP milletvekillerinin CHP'lilere saldırmasıyla çıkan toplu kavga sonucu CHP milletvekili Turgut Göle başından yaralanmış böylece kan dökme meclise kadar girmiştir. CHP grubu meclisi bu olay üzerine terk etmiştir.

1960'ların başında İsmet İnönü'nün Kayseri'ye girişinin vali Ahmet Dallı'nın emriyle yolunun askeri birliklerce engellenmeye çalışılması ve İnönü'nün Yeşilhisar'da askeri barikatı yürüyerek aşması muhalefet ile iktidar arasında son köprülerinde atılmasına neden olmuştur. DP mecliste 15 kişiden oluşan bir soruşturma komisyonu oluşturarak yasadışı konulduğunu iddia ettiği hücre örgütünü araştırılmasına karar vermiştir. İnönü en son yapılan bu adımdan sonra '*Eğer bir idare insan haklarını tanımaz, baskı rejimi kurarsa, o ülkede ihtilal olur. Bu yolda devam ederseniz, sizi bende kurtaramam. Şartlar tamam olduğu zaman milletler için ihtilal meşru bir haktır. Bu hak meşru bir hak olarak kullanılacaktır.*' demiştir.(Bölükbaşı, 2005: 277) Kurulan komisyonlar sonucu demokrasinin sekteye uğratılması ile 28-29 Nisan 1960 tarihlerinde İstanbul ve Ankara'da öğrenci gösterileri olmuş, DP buna karşılık sıkıyönetim ilan etmiştir. Meclis darbeden otuz saat önce son kez toplanmış muhalefet liderleri meclisin tatile girmeden önce son kez uyarılarda bulunmuşlar; on beş kişiden oluşan tahkikat komisyonu sıkıyönetimi ve üniversite öğrencilerine, akademisyenlere yapılan saldırılar kınanmıştır. Bu çağrılarının hiç birine intikal edilmemiş, meclis tatile girmiştir. Meclis tatile girdikten otuz saat sonra TSK ülke idaresine el koymuştur. '*Mayıs askeri darbesinin çok önemli üç özelliği vardı:*

1- Genel Kurmay Başkanı Rüştü Erdelhun, Demokrat Parti hükümeti ile bütünleştiği için, darbe askeri hiyerarşi dışında, daha çok genç subayların girişkenliği ile yapılmış ve eski Kara Kuvvetleri Komutanı Cemal Gürsel sonradan hareketin başına geçirilmişti.

2- Demokrasiyi yeniden kurmak için yapıldığı ve gerçekten de 1961 Anayasası ile bunu gerçekleştirdiği halde, Menderes, Zorlu ve Polatkan'ı asarak, üç siyasal cinayete yol açmış ve "Beyaz Bir Devrim"i kana bulamıştır.

3- Çok partili döneme geçildikten sonraki ilk askeri hareket olarak, kendinden sonra da askerlerin darbe yaparak siyasete karışmalarına öncülük etmiştir. 27 Mayıs darbesinden bir buçuk yıl sonra 15 Ekim 1961'de yeni seçimler yapıldı ve hiçbir parti çoğunluğu alamadığı için, en yüksek oyu alan CHP'nin lideri İsmet İnönü'nün başkanlığında yeni sivil hükümet kuruldu. Askerler gerçekten de sözlerini tutmuşlar ve dünyanın en demokratik anayasalarından birini uygulamaya koyarak, çok kısa bir zamanda seçimleri gerçekleştirip yönetimi sivillere bırakmışlardı.''(Kongar, 2003)

27 Mayıs 1960 Darbesi çok büyük bir coşkuyla karşılanmış, Vatan Cephesi mensupları dahil darbeye kimse karşı çıkmamıştır. Seçimlerin bir an önce yapılacağını belirten TSK geçici anayasayla yasama, yürütme ve yargı yetkilerini Milli Birlik Komitesinde toplamış ve ülkenin yönetiminde tek söz sahibi olmuştur. Darbeyle beraber muhalefet partileri yeniden yaşam şansı bulmuşlardır. Kapatılan yayın organları yeniden açıldı. 10 Aralık 1960'ta kabul edilen kanunla kurucu meclisin 272 üyesinden 74 parti temsilciliğinden, 49'u CHP, 25'i CKMP'ye verilmesi kararlaştırılmıştır. Sekiz ay görev yapan kurucu meclis seçimlerin 15 Ekim 1961'de yapılmasına karar vermiş, 4 Eylül 1961'de dağılmıştır. DP Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi kararıyla kongrelerin zamanında yapılmadığı gerekçesiyle 29 Eylül 1960'ta kapatılmıştır. Seçimden önceki dönemde Yassıada Mahkemesi kararları açıklanmış; Adnan Menderes, Fatih Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan hakkındaki ölüm cezaları infaz edilmiştir. Seçim öncesi CHP saflarında "seçimleri kim kazanırsa kazansın iktidar CHP olacaktır", "Türkiye'nin yeni bir deneyime ihtiyacı yok", "DP'lileri Yassıada'ya gönderdik gerekirse diğerlerini de Sivriada'ya göndeririz" söylemleri hakim olmuştur. CHP beklide bu söylemleri ile DP'nin mirasını almakta yarışta olan AP ve YTP ile karşı karşıya kalmış olmaktadır.

Dönemin CKMP lideri Osman Bölükbaşı da DP eski vekilleri kendi saflarına çekmek için çağrılarda bulunmuştur. Seçim yasaklarının kalkışı 28-30 Ağustos 1961 tarihinde yapılan CMKP 5. Büyük Kongresinde Osman Bölükbaşı yeniden genel başkan olmuştur. Seçim çalışmaları ile beraber muhalefet liderleri olan Gümüşpala ve Bölükbaşı arasında söz düellosu yaşanmıştır. Devlet başkanı olan Cemal Gürsel 14

Temmuz 1961'de AP lideri Gümüşpala'ya yazdığı mektubunda eskilerden ders çıkarılması gerektiğini, eski hataların tekrarlanmaması gerektiğini ve halkı kışkırtıcı hareketlerden kaçınılması gerektiğini aksi takdirde kurulan partinin kendi nazarında bir hükümünün kalmayacağını belirtmiştir. 1961 seçimlerinden sonra meclise CHP, AP, CKMP ve YTP girmiştir. AP'nin Ali Fuat Başgil'i cumhurbaşkanı seçimlerinde aday gösterme çabası sonuçsuz kalmış Cemal Gürsel cumhurbaşkanı olmuştur.

CMKP içinde iktidara yakın olup iktidarın yanında yer alma düşüncesi parti içinden anlaşmazlıklara neden olmuş buna son verilmezse parti başkanı Osman Bölükbaşı partiden ayrılacağı sinyali vermiştir. Parti içi anlaşmazlıklarla beraber 31 Mayıs 1962'de Osman Bölükbaşı ve yirmi sekiz arkadaşı CMKP'den ayrılmışlardır. 2 Haziran 1962'de İsmet İnönü ile görüşen başkan vekili Hasan Dinçer yeni kurulan hükümette küçük ortak olarak yerini almışlardır. CMKP'den ayrılanlar 14 Haziran 1962'de Millet Partisini kurdular. İkinci kez kurulan partinin amblemi Selçuklu Devleti'nin kartalı olmuştur. 1965 seçimleri CMKP genel başkanı olarak Alparslan Türkeş ilk kez meclise girmiştir.

“ 27 Mayıs 1960 darbesini yapan askerler sadece ordu hiyerarşisine uygun olmayan bir hareketi gerçekleştirmekle kalmayıp, kendi aralarında da bölünmüşlerdi: Alpaslan Türkeş ve on üç arkadaşı, daha uzun dönem iktidarda kalıp Türkiye'yi kendi milliyetçi ideolojilerin göre biçimlendirme arzusundaydılar. Daha çok Latin Amerika tipi askeri müdahale modeline uygun olan bu niyet, Cemal Madanoğlu ve Cemal Gürsel tarafından desteklenmemiş ve tabiri caiz ise "demokrat" grup, on dört Milli Birlik Komitesi üyesini yurt dışı görevlere yollayarak tasfiye etmişti. Ordu içindeki kıpırdanmalar 15 Ekim 1961'de yapılan seçimlerle durulmamıştı. 27 Mayıs darbesinin oluşturduğu örnek, darbe sırasında yurt dışında olduğu için iktidara ortak olamamış olan Albay Talat Aydemir ve genç arkadaşlarının iştahını kabartmıştı. Ankara'daki Harp Okulu'nun komutanı olan Talat Aydemir 22 Şubat 1962'de askeri öğrencileri silahlandırarak bir darbe teşebbüsünde bulundu. Halkın ya da ordunun başka kademelerinin desteklemediği bu darbe teşebbüsü İsmet İnönü Hükümeti

tarafından bastırıldı. Talat Aydemir, 21 Mayıs 1963'de bir darbe girişiminde daha bulundu, yine bastırıldı ve bu kez idam edilerek cezalandırıldı''.(Kongar, 2003)

1960 Darbesi sonrası verilen idam kararları ve Adalet Partisi'nin oluşumunda siyasal olarak politik malzeme olarak kullanılmasının ve oy propagandasına neden olmuştur. Türkiye Cumhuriyet'in ikinci anayasası diğer anayasalardan daha demokratik ve çağdaş özellikleri taşıması açısından farklıdır. 1961 Anayasasından sonra seçimlerden hiçbir parti tek parti iktidarına gerekecek oy oranını alamamıştır.

Tablo 3.1: 15 Ekim 1961 Yılı Seçim Sonuçları

Partiler	Aldığı Oy Oranı	Oy Oranı	Vekil Sayısı
CHP	3.724.752	36.7	173
AP	3.529.435	34.8	158
YTP	1.391.934	13.7	65
CKMP	1.415.390	14.0	54
Bağımsızlar	81.732	0.8	-
Toplam	10.522.716	100.	450

(Ünlükaplan, 2003, 51)

Buna bağlı olarak Cumhuriyet Senatosu'nda çoğunluk sistemi uygulanmıştır.

Tablo 3.2: 15 Ekim 1961 Seçimlerine Göre Partilerin Elde Ettikleri Senatör Sayısı

Partiler	Senatör Sayısı
CHP	36
AP	71
YTP	27
CKMP	16
Bağımsız	-
Toplam	150

(Ülökaplın, 2003)

Cumhuriyet tarihinde ilk kez koalisyon hükümeti dönemi başlamıştır. 1965 yılı sonuna kadar sırasıyla CHP-AP (20 Kasım 1961-31 Mayıs 1962), CHP-YTP-CKMP (25 Haziran 1962-2 Aralık 1963), CHP-Bağımsızlar (30 Aralık 1963-13 Şubat 1965), AP-YTP-CKMP-MP (27 Şubat 1965-27 Ekim 1965) hükümetleri tarafından yönetilecektir. 1960'tan sonra sağ ve sol uçlar artık partileşme kanalı ile mecliste kendilerini temsil edecek seviyeye ulaşmışlardır. Bu dönemde 1960-1965 dış politikada Kıbrıs sorununun büyümesi Türk-ABD ilişkilerinde Kıbrıs olayları, Johnson mektubu ve Küba krizi sonrası yaşanan güvensizlik ve gerginlikler, SSCB ile ilişkilerde yumuşama, 12 Eylül 1963'de Ankara anlaşmasıyla ortak pazara girişin önünün açılması Türkiye'yi etkilemiştir.

“1965 seçimlerinde 27 Mayıs darbesi ile iktidardan uzaklaştırılan Demokrat Parti'nin devamı olduğunu öne süren Adalet Partisi tek başına iktidara geldi. Adalet Partisi'nin genel başkanı Süleyman Demirel, başbakan olduğu andan itibaren, 1961 Anayasası'nın Türkiye için bir lüks olduğunu, bu anayasa ile ülkenin idare edilemeyeceğini söylemeye başladı. Bir süre sonra sol örgütlerin öğrenci ve genç kökenli "goşist" anarşisi Türkiye'ye egemen oldu. Ordu içinde de bölünmeler ve

kıpırdanmalar ortaya çıktı. Bir grup subay Celil Gürkan'ın liderliğinde Yön ve Devrim dergilerinde (kendilerine göre) "ulusal sol" anlayışına göre düşünce üreten Doğan Avcıoğlu ile işbirliği içinde (kendilerine göre) "Atatürkçü" bir darbe hazırlığına girişti. Celil Gürkan grubu kendi içinde anlaşmazlığa düşerek 9 Mart 1971 tarihinde planladığı darbeyi gerçekleştiremedi, 12 Mart 1971'de Genel Kurmay Başkanı Memduh Tağmaç liderliğindeki ordu, hiyerarşi içinde, bir darbe yaptı. 12 Mart darbesi, ordu kendi içinde de sol düşünceli subaylar ekseninde bölündüğü ve bu subaylar bir takım sivillerle işbirliği içinde oldukları için, tam anlamıyla sola karşı bir nitelik taşıdı. Ülkenin pek çok aydını, yazarı, düşünürü, "komünist" oldukları gerekçesiyle tutuklandı, işkence gördü. Aslında ordu kendi içindeki bir tasfiye ve peşinde olduğu için, 12 Mart'ın sağcı Süleyman Demirel'i iktidardan uzaklaştıran darbesi, tam anlamıyla solu ezen bir uygulamaya dönüştü. 27 Mayıs darbesi, dünyayı yöneten Soğuk Savaş'a uygun bir darbe değildi. Tam tersine, Soğuk Savaş'a aykırı bir darbe idi. Çünkü gerçekleştirdiği 1961 Anayasası ile gerçekten demokratik bir düzen kurduğu ve her türlü düşünce ile birlikte sol ve sağ akımların da önünü açtığı için, Demokrat Parti'nin "çoğunluk diktatörlüğüne" dayalı demokrasi yorumunun getirdiği katı ve baskıcı "anti-komünist" yapıyı sarsan nitelikler taşıyordu.” (Kongar, 2003)

3.2.1. 1960-1980 Yılları Arasında Milliyetçilik ve Hakim Milliyetçilik İdeolojileri

Genel olarak 1960 Darbesi Demokrat Parti'nin muhalefeti sindirme çabaları ile oluşan kaos ortamı nedeniyle Demokrat Partiye yakın çevreler dahil tüm kesimlerce olumlu karşılanmıştır. ‘*Anadolu'nun cefakar, saf, garip, ama vakur, milliyetçi, dindar insanları bir kez daha, kendi koyduğu oyunun kurallarını, kaybedeceğini düşündüğü anda, o kuralları zorla değiştiren, kendi kültüründen uzaklaşmış, yabancılaştırmış, kendine ilerici diyen, ama daha çok devrimbaz olarak nitelendirilebilecek elit tarafından mağdur edilmişti.*’ (Demirel, 2002: 422; aktaran Aslan, 2010: 48). Seçkin aydınlar arasında ki hakim görüşte hala tam olarak eğitim alamamış halkın yapılan inkılap ve devrimleri anlamayıp uygulayamadığıydı. Bu yüzden kendi iradesi ile bunları başaramayan cahil halkın yerine devrimleri içine

sindirip uygulayana kadar karar almak gereklidir. Seçkin aydınlar bunun gerekçesi olarak darbeye verilen büyük desteğe rağmen yapılan ilk seçimlerde oyların Demokrat Partisi'nin mirasçısı niteliğinde partilere gitmesini göstermektedirler. Darbe sonrası DP'nin koyduğu yasaklarla kısıtlanan özgürlüklerin yeniden verilmesi amacıyla öncelikli olarak geniş özgürlük alanları yaratan bir anayasa hazırlama yoluna gidilmiştir. Fakat oluşturulan özgürlük ortamının daha büyük sorunlara yol açtığı çok geçmeden görülmüştür.

''Askerin siyasal sisteme müdahalesini gerekli durumlarda haklı gören İsmet İnönü Türk siyasal tarihinde yeni bir anlayışın doğmasına da öncülük etmiştir. Günümüzde de birçok çıkmaz durumda asker müdahalesinin gerektiğini savunan binlerce insan işte bu örnek durumu kendilerine kıstas almaktadır. 27 Mayıs darbesi, aslında toplumun demokrasi bilincine yapılmış bir darbedir ki, bu anlayış ardıllarını getirmiştir. Sol hareketin yükselişi, yine geniş anlamda sağ diyebileceğimiz bir hareketinde kristalleşmesinin önünü açtı ve bu yeni sağ, 27 Mayıs ile birlikte iktidardan uzaklaştırılanların öncülük ettiği bir oluşumdur.''

(Demirel, 2002: 422; aktaran Aslan, 2010: 49) Darbe sonrası yapılan anayasa Cumhuriyet tarihi boyunca görülmemiş özgürlükler getirmiştir. Bu özgürlükler sosyalist akımların ülkemizde güçlenerek örgütlenmesine neden olmuştur. Sosyalist akımlar ülkemizde salt katı bir şekilde uygulanamadığı için ülkenin gereklerine uygun olarak kendilerini reforme etmişlerdir. Bu reform çalışmaları daha çok Kemalist akımın yanında yer alarak hakim ideolojinin gücünden faydalanma isteği şeklinde kendini göstermiştir. Böylece sol akımlar Kemalist düşünceyle beraber varlıklarını sürdürmüşlerdir. Elit kesimlerin ideolojisi olarak anılan görülen Kemalizm'in sol ile yaklaşması üst tabaka dediğimiz eğitim görmüş bürokratik sınıf ve sivil olmayan sınıf arasında sol görüşlerin hızla yayılmasına neden olmuştur. Bu sınıflara girmeyen daha alt sınıflarda kapalı toplum hayatı yaşayan geniş halk kitlesi ise milli duygular ile milliyetçiliği benimsemişlerdir. Seçkin elit kesimin sol görüşleri benimseyerek geniş halk kitlesine tepeden bakması, cahil olarak görmesi, azınlığın çoğunluğu ötekileştirmesine neden olmuştur. Yaratılan bu karşıtı hor görme, kendi üstün görme geleneği sol elitist kesimde giderek güçlenince milliyetçi halk da kendini savunma

psikolojisine girmiştir. Kendini savunmaya giren bu kesimler karşı saldırı olarak sol kesimleri dine inanmayan, komünist kişiler olarak tanımlamasına neden olmuştur. Genel olarak iki kutbun olduğu toplumda 1965'te yapılan seçimleri Adalet Partisi kazanarak iktidara oturmuştur.

‘1968 yılında ilk öğrenci boykotu Ankara İlahiyat Fakülte'sinde yapıldı. Bir grup öğretim üyesi Türkiye'nin NATO ile ilişkilerinin gözden geçirilmesini isterken, gelişen toplumsal muhalefetin bir sonucu olarak 1968 Haziran'ında Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde başlayan öğrenci boykotu, diğer okullara da yayıldı.’ (Ertuğrul, 2009: 112; aktaran Aslan, 2010: 50) *‘1968'de İstanbul Teknik Üniversite'li (İTÜ) öğrencilerin Türkiye'ye gelen 6. Filo'ya yönelik eylemleri İTÜ öğrencisi Vedat Demircioğlu'nun yurdun penceresinden düşerek ölmesi üzerine olayların arkası kesilmez. 16 Şubat'ta 1969 6. Filo'yu protesto etmek için yapılacak olan mitingden iki gün önce, Komünizmle Mücadele Dernekleri'nin Başkanı İlhan Darendelioğlu, ‘Memlekete ihanet eden bu hainleri toprağa gömmeye zamanı gelmiştir’ diyerek halkı tepki vermeye çağırmıştır. Gösteriler için gerekli önlemler alınmış ancak, polis görevlilerinin taşı, sopalı Beyazıt Meydanı'na giren sağ görüşlü göstericilere müdahale etmemesi olayların kontrolden çıkmasına neden olmuştur. Bir sonraki güne ait Hürriyet gazetesinin ilk sayfa resmi, yerde dayak yiyen bir eylemci, onu elindeki odunla döven bir sivil ve duruma seyirci kalan bir polisi gösterir. Hürriyet Gazetesinin ‘Kardeş Kavgası’ başlığıyla verdiği haberi, Milliyet Gazetesi ‘Taksimde Arbede’ başlığıyla vermiştir.’* (Aslan, 2010: 50) Planlı ve izinli olarak yapılan eylemler emniyet güçlerince ve hükümetçe zamanında alınmayan tedbirler nedeniyle zıt iki kutup arasında yaşanan çatışmalar felaketle sonuçlanmıştır. Kanlı Pazar olarak anılan o gün adeta Soğuk Savaş'ın bir yansıması şeklindedir. Duruma bakıldığında bir tarafta Amerika'nın saflarına yakın milliyetçi taban ile SSCB'nin yanında yer alan sosyalist taraf çatışmaların odak noktasını oluşturmuştur. Olayların hemen arkasından yapılan 1969 seçimlerini Adalet Partisi oyların büyük çoğunluğunu alarak iktidar olmuştur. Fakat parti içinde muhalif sesler yükselmeye başlamıştır. DP'nin mirasına konan Adalet Partisi daha fazla oy almak için DP'nin eski vekillerine siyasi hakların yeniden tanınması için girişimlerde bulunmuştur. Sonuçta parti içinde yaşanan kargaşalar

nedeniyle parti içinden sayıca anımsanmayacak bir grup partiden koparak Demokrat Parti adında yeni bir parti kurmuşlardır.

‘Bu dönemde yaşanan işçi-öğrenci eylemlerindeki artış dikkat çekici boyutlara ulaşmıştı. 15 Şubat’ta Amerikalı çavuş J.R. Finley, 4 Mart’ta 4 NATO görevlisi kaçırıldı. 23 Ocak’ta öğrenci yurtlarında arama yapmak isteyen polisle Siyasi Bilimler Fakültesi ve Hukuk Fakültesi öğrencileri arasında; 18 Şubat’ta İstanbul Edebiyat Fakültesi’nde sağcı ve solcu öğrenciler arasında; aynı gün üniversitenin kapatılması ardından yurtları boşaltmaya çalışan polis ile Hacettepe Üniversitesi öğrencileri arasında, 5 Mart’ta kaçırılan Amerikalıları aramak gerekçesiyle Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) binalarına girmesiyle güvenlik güçleri ile öğrenciler arasında çatışmalar çıktı. Dönemin Başbakanı Süleyman Demirel’in ‘yollar, yürümekle tükenmez’ sözü bu dönemlere aittir. Bu karmaşa içinde askerden beklenen uyarı geldi. Hükümete ‘ya ortamı düzeltecek yasal düzenlemeleri yap, yok yapamıyorsan yapacak biri gelsin, aksi takdirde sizin yerinize biz yaparız’ deniyordu. Hükümetin istifası sonrasında, askerilerin de onayıyla Nihat Erim hükümeti kuruldu. Nihat Erim, hükümetinin asıl görev alanı, anayasaya, yasalara karşı eylemleri durdurarak, ülkede asayişli sağlamak ve ekonomi, eğitim gibi alanlardaki sıkıntıları ortadan kaldırmak amacıyla gerekli reformları çıkartmak olarak belirlemiştir.’’(Aslan, 2010: 51)

‘12 Mart ile birlikte, 27 Mayıs döneminde tekrar hayatiyet kazanmış görünen Batılılaşmacı-ilerlemeci çizginin hiç de görüldüğü kadar güçlü olmadığı ortaya çıkmıştı. Dahası, askeri-sivil bürokrasi Cumhuriyet’in kuruluşundan bu yana kullandığı modernleşirmeci yaklaşım, ülkeyi muasır medeniyet seviyesine çıkartma temelli meşruiyet inşası faaliyetini bir yana bırakarak, Cumhuriyet devletini tehdit eden komünist kaynaklı anarşi ile mücadeleyi öne çıkaran savunmacı bir pozisyona kayıyordu. Devletin modernleşirme/ ilerletme misyonu değil, bizatihi varlığı/bekası tehlikeye düşmüştü.’’ (Demirel, 2002: 441; aktaran Aslan, 2010: 52)

1970’li yılların sonlarından itibaren öğrenci olayları en üst seviyeye ulaşmıştır. Üniversiteler çeşitli gruplar tarafından basılarak kapatılmaya çalışılmıştır.

Sıradan kol gücüne dayanan kavgalar silahlı çatışma halini almaya başlamıştır. Siyasi partilere ait otobüsler taşlanmaya başlanmış, bazı şehirlerde yaşanan olaylar sokak çatışmalarına dönmüştür. Dönemin en önemli olaylarından biri Taksim Meydanında yaşanan olaylardır. Bugün hala anılan 1 Mayıs günü Taksim Meydanında yaşanan çatışmalarda 36 vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. ‘*Bu siyasal alanda yaşanan gerginliğe Petrol Krizi ile başlayan ekonomik sorunlarda eklenince ülke daha karmaşık bir durumun içine sürüklendi. Kahramanmaraş’ta 111 kişinin hayatını kaybetmesi ile sonuçlanan olaylarla birlikte sıkıyönetim ilan edildi.*’ (Ertuğrul, 2009: 132 aktaran aslan 2010: 52).

Kaos ortamı ve önü alınamayan şiddet olayları Türkiye Cumhuriyeti tarihini ikinci askeri darbesinin yaşanmasına neden olmuştur. Yaşanan ikinci darbe birincisine göre daha kanlı bir şekilde gerçekleşmiştir. 1980 Darbesi’ni yapanlar suçu 1961 Anayasası’nın yarattığı özgürlükçü ortama atsa da demokrasi ikinci kez sekteye uğratılmıştır. Türkiye’nin yüzlerce aydınlık geleceği ölmüş, hapse atılmış ve sıkı bir yönetime geçilmiştir. Yeni yapılan anayasa ile hak ve özgürlükler kısıtlanarak vesayet altına alındığı bir demokrasiye geçilmiştir.

3.2.2. Sosyalist Milliyetçilik Anlayışının Gelişimi

Sosyalist milliyetçilik söylemi, 1960’lı yıllarda Yön, TİP, MDD’nin ana ekseninde uzlaştığı ve ortak kurduğu bir düşünce sistemidir. Sosyalist milliyetçiliğin meşruiyet zeminini samimi bir şekilde bu görüşe inananlar oluşturmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrası emperyalizme karşı verilen mücadelenin yükselişi milli bağımsız devlet kurma düşüncesinin yeniden alevlenerek ülkenin iktisadi kalkınma yarışına girmesi sosyalist anlayış ile milliyetçilik arasında organik bir bağ yaratmıştır. Bu bağ olumlu yönde gelişerek büyümüştür. Türkiye’de de sosyalist milliyetçiliğin temel amacı tam bağımsız bir Türkiye yaratmak ve sömürülmekten kurtarmaktır.

Zaman içinde sosyalist milliyetçilerde iki gruba ayrılmıştır. Birinci grupta emperyalizmi ve feodalizmi katı bir şekilde eleştiren Yön ve MDD yer almıştır. Bu grup

ülkede devrimi gerçekleştirecek olan burjuva kesiminin gelişmesini ve ulusal bir kapitalizmin gelişiminin sonrasına erteliyordu. Bu hedefler gerçekleşene kadar sınıfsal ayrımların öne çıkarılmaması gerekiyordu asker ve sivil aydınların öncülük edeceği tüm milli sınıflardan oluşmuş bir cephe, tıpkı Milli Kurtuluş Savaşı'nda olduğu gibi ortak bir tavır sergileyecektir. Burjuvanın nerede ne zaman kim tarafından oluşturulacağı bilinmese de burjuvazi kesimine işçi sınıfının oluşumunu mümkün kılacak bir sınıf gözüyle bakılmaktadır. Sosyalist oluşturulacak olan milliyetçi yapıda burjuvaziye ancak emperyalist eğilimlerle işbirliği yaptığı sürece karşı çıkılmaktadır. Bu yüzden burjuvaziye sınıf sömürsünün öznesi olduğu için karşı çıkılmaz. Sosyalizmi ikinci plana atıp uluslaşmanın önemine vurgu yapan sosyalist milliyetçilik Fanon'un dediği gibi "entellektüeller için en acil görev uluslarını inşa etmektir"(Fanon, 1968: 247) Bu grup için önemli olan güçlü bir devlet yapısı oluşturmaktır. Sosyalizm son aşamada gerçekleştirilecektir.

Sosyalist milliyetçiliğin ikinci kolunu ise TİP oluşturmaktadır. TİP'e göre emperyalist düşüncelerden tamamen kopmak gerekir. Kapitalist ve feodal akımlardan ülkeden kovulmalıdır. İşçi sınıfının önderliğinde sosyalist bir devrim yapılmalıdır. Milli kurtuluş ancak bu devrim ile sağlanabilir. TİP sermayenin varlığına kapitalizm ve emperyalizm ile işbirliği yaptığı için değil sınıf sömürsünün öznesi olduğu için karşı çıkıyordu. Antikapitalist olmayan bir antiemperyalizmin başarılı olamayacağını, kalkınma hedefinin ancak kapitalizmin aşılmasıyla gerçekleşebileceğini ileri sürüyordu. TİP'in geliştirdiği sosyalist milliyetçilik söylemi Marx ve Engels'in, işçi sınıfının, "önce siyasi hakimiyeti ele geçirmek, ulusal sınıf durumuna yükselmek, kendisini ulus olarak kurmak" (Marx/Engels, 2008: 38) çağrısına benzemektedir. TİP'in söylemleri bakımından işçi sınıfının bir ulus kurması ve bu ulusa sosyalizmi entegre etmesi aynı şeydir.

3.2.2.1. Yön Hareketi ve Ortaya Çıkışı

Altmışlarda Yön Hareketi ile başlayan milliyetçi solculuğun, bağımsızlık vurgusu saklı kalmak kaydıyla, Çin deneyimi sempatisi açıkça ortadadır. Fakat bu empati daha çok üçüncü dünyaya özgü kuram ve duruşa yöneliktir. Bu sempati doğal olarak, Sovyet aleyhtarlığı ile birlikte yürür. Özellikle Sovyet çizgisinde sol kesimler eleştirilir. Mao'nun tarif ettiği yeni demokratik cumhuriyetle fikirleri benzeşir. Yön'e göre hedef bağımsız ve kalkınan Türkiye'dir. Türkiye'de batı anlamında bir burjuva sınıfı hızla gelişmekle birlikte sanayide öncülük yapamamakta ve feodal sınıfları tasfiye etme yönünde ilerici bir rol üstlenememektedir. Tam tersine devletçiliği daha çok kemirip yok etmektedir. Bu nedendir ki kalkınma özel teşebbüse bırakılamaz. Kalkınma için tarım toprak reformu yapılmalı, dış ticaretin; mali kurumların kamulaştırılması ve temel sanayinin devlet elinde bulunması geri kalan alan özel teşebbüse bırakılmalıdır.(Avcıoğlu, 1962: 7) Doğan Avcıoğlu'nun sloganlaştırdığı halkçı, devletçi, devrimci ve milliyetçi kalkınma yolu bunu ifade etmektedir. Mao'nun önce devrim sonra sosyalist devrim biçiminde formüle ettiği stratejisi Yöncüler tarafından sosyalizmden önce Atatürkçülük biçiminde ifade ederler. Bu da Türkiye'de üçüncü yol çizgisinin ilk belirtilerini oluşturmuştur.

Avcıoğlu'na göre Kemalist tez, bağımsızlık içinde toplumsal devrimler yoluyla çağdaş uygarlığa ulaşmak biçiminde özetlenebilir. Milli devrimci kalkınma yolu Kemalist devrimin temeline indirgenerek Atatürk devrimlerinin devamlılığını sağlamak başat durumdur. Bu devamlılığı Marksizim ve Leninizm sağlayamayacaktır. Yöncüler kendilerini diğer sol düşüncülerden de ayırırlar üçüncü dünyacı havasında milliyetçi vurgusunu belirginleştirerek devrimci olmayan sosyalizmin formülüne de millilik ve Atatürk'ü koyarlar.

“... Islahatçı sosyalizm, sınıfların kavgasına dayanmaz. Onun gayesi, sınıf kavgalarını geliştirerek bir ihtilale ulaşmak değildir. Bunun yerine, aşırı sınıf farklılaşmalarını devletin iktisadi ve sosyal hayata müdahalesi suretiyle önleyerek, cemiyete gelirlerin dağılışını sosyal adalete uyan bir nizam içine almaktır. Bizim

Atatürk devletçiliğimiz, Batı manasında bir sosyalizmden başka bir şey değildir. Çünkü devletin iktisadi fonksiyonunu ön planda alır ve sınıfların ahengini savunurdu... Ama Atatürk sosyalist miydi? Hayır... Çünkü Atatürk hiçbir şeyde bir taklitçiliğe yer vermedi. Onun içindir ki bugün bir Atatürk doktrini vardır. Nitekim Türk devletçiliği de, Atatürk doktrini de bir taklit değil, Türkiye'ye has bir sistemdi... Bizim bir Türk sosyalizmi olarak vasıflandırdığımız yeni devletçilik cereyanına gelince bunun memleketimize has meslek ve metodun memlekette tessüs ve inkişafına hizmet edecek kuvvetli bir sistem olabileceğine inanıyorum. Bu sistemin esası, elbette ki yalnız sanayi ve ekonomiyi değil, milli hayatın her cephesini, Atatürk'ün çeşitli demeçlerinde yer alan ilkeler dahilinde düzenlenmekten başka bir şey değildir. Plan dinamizm ve bütün unsurları ile tam bir ideoloji. İşte bu Türk sosyalizmidir. Türk sosyalizminin inşa konuları ve sistem meseleleri, Türk aydınlarının birliği ile Türk milletinin önüne parça parça serildikçe görülecektir ki, bir Türk sosyalizmi vardır ve bunun sokaklarda dolaştırılan hayaletlerden korkacak hiçbir tarafı yoktur''(Aydemir. 1962: 7)

Yakup Kadri bu düşüncülerin paralelinde bu yapıya Atatürk İlkeleri ve Milli sosyalizm adını koymuştur. Her şekilde gerek Maoist çizgiye yaklaşıldığında gerek uzaklaşıldığında dahil sosyalist devrimden önce her zaman milli bir devrimin zorunluluğu ortaya konur. Öncelikli tehlike her zaman emperyalizmdir. Kemalizm tam bu noktada kurtarıcıdır. Zira Kemalizm dünyada emperyalizme karşı ilk milli kurtuluş mücadelesini yaparak mazlum milletlere önder ve örnek olmuş bir harekettir.(Selçuk: 1962, 7) Atatürk devletçiliği, kapitalizme alternatif bir sistem olarak düşünülmemiş olmakla beraber tam da Yöncülerin tasarladıkları üçüncü kalkınma yolunun Türkiye özelindeki ilham kaynağıdır. Dünyada Maoçu teorinin doğal müttefik saydığı birtakım üçüncü yol arayışları, özellikle Nasır'ın Mısır'ı, Nehru'nun Hindistan'ı ve Musaddık'ın İran'ı gibi anti emperyalist söylemi öne çıkarmış hareketlerin iktidara gelişi sol içinde bir model olarak görülmüştür. Aynı dönemde Vietnam Savaşı ve Avrupa ile Amerika'da ki 1968 öğrenci olayları, gençlik devrimciliği dikkatini hem bu üçüncü yol pratiklerine hem de sınıfsallık vurgusu giderek azalan ve ülkedeki ordu, milli burjuvazi gibi güçlerle ittifak halinde tepeden devrim tezleri alan açmıştır. Bu devrim stratejisi kitleleri MDD hareketine yaklaştırmıştır. Fakat bu üçüncü yol stratejisinde daha çok Avcıoğlu ve ekibi

galip çıkmıştır. Çünkü bu yönde olan Mihri Belli ve MDD hareketi sosyalizmi bünyesinde daha çok korumayı başardılar.

MDD hareketinin ideolojik temelleri TKP içinde kurulmuş ve örgütlenmiştir. Yön hareketi Şevket Süreyya dahil CHP içinden çıkmış bu yüzden CHP'nin siyasi durumu sürekli tartışma konusu olmuştur. Özellikle MDD'nin devrim tezini savunan kesimi TİP içinden çıkmıştır. Diğer hakim görüş milli cepheye TİP sıcak bakmamıştır.

3.2.2.2. Milli Kurtuluş Cephesi

Kendisini daha çok milli cephe biçiminde ifade edecek olan soldaki bu özgücü duruş, Şevket Süreyya Aydemir'in Yön'de yayınladığı "Türk Sosyalizmi ve Fikir Atatürkçülüğü" yazısı ile ilk ifadesini bulmuştur. Bu da ilk çatırdamayı meydana getirmiştir. Sadun Aren Yön dergisinin yedinci sayısında yayınlanan makalesinde "Bu Türkiye için ve Türkiye'ye mahsus yeni bir gelişme teorisi yeni bir sosyalizm bulmak teklifidir" diyerek eleştirilerini belirtmiştir. Behice Boran da bu fikri Vatan gazetesinde eleştirmiştir. Yön dergisi Milli Kurtuluş Cephesi programını açıklayınca temel zıtlık iyice belirginleşti ve yollar ayrıldı. Avcıoğlu'nun Atatürk'le başlayan milli kurtuluş hareketinin tamamlanmadığını belirtmesi, sosyalizme giden yolun milli kurtuluş hareketinden geçtiğini belirttiği görüşleri büyük burjuvazinin yeni tip sömürgeciliğinin temsilcisi haline getirdiğini belirtir. Fakat burjuvaziyi blok halinde karşıya almaktan kaçınılması gerektiği belirtilmiştir. Sosyalizmin bugünkü sorunu anti-emperyalist ve anti-feodal mücadeledir. Bu nedenle sosyalizm yolu demokratik milli kurtuluş hareketinden geçmektedir. Bu yoldaki strateji Doğan Avcıoğlu'na göre "... *toplumun bütünü tabakalarında yer alan milliyetçi ve demokratik kuvvetlerin bir araya getirilmesine çalışmak olmalıdır*" Bu cephenin doğal unsurları işçi ve köylü olacaktır. Ancak bugünkü koşullarda sınıf önderliği devası, bugünün meselesi olarak ortaya atılmamalı, sosyalistler birleştirici ve toplayıcı olmaya dikkat etmelidirler.(Avcıoğlu: 1962, 20).

Güçlü bir halk hareketinin temelini Atatürkçü vatansever aydınların milli kurtuluş cephesinin gayelerini benimseyecek öğretmenler, subaylar ve orta sınıf oluşturmaktadır. Avcıoğlu'na göre bu cephenin en önemli desteği de halktan çıkan ordudan alır. Bu dönemde Kültür Derneği de ortaya konan bu programları benimsemiş ve desteklemiştir. Yön Hareketi devrimci hamleyi milli mücadelenin bir devamı olarak anlamış ve burada ordunun klasik ilerici rolüne büyük vurgu yapılmıştır. Ordu sınıfsal bir odakta değildir. Bu yüzden sınıfsal bir önderliği de olamaz. Tam tersine ordu emperyalizme karşı tamda sınıfların birleştiği milli bir ittifaktır. Yön Hareketi'ne göre Sosyalizm yarının meselesidir. Bugünün meselesi emperyalizmle mücadeledir. Böylelikle durum ilerici-gerici savaşı halini alır. Bu durumda ilerici tarafta duranların bir cephe halinde birleşmesi yolunda ilk girişim 1 Nisan 1964 tarihli Gericilikle Savaş toplantısına katılım yoluyla olmuş; davet edilen 33 dernekten toplantıya katılan 24'ü Atatürkçü Dernekler Ortak Bildirisi başlıklı bir bildiri yayımlamışlardır. Bu bildiriye yüzyıllar süren batılılaşma çabalarına rağmen hala Orta Çağ karanlığında ve bunu devam ettirmek isteyen zihniyete sahip bir ülke olduğumuz belirtilmiştir. 1965 seçimlerinde bu bildiriye kurumsal olarak katılmayan TİP de milli bir cephe halinde dayanışmaya gidilmesi belirtilmiştir. Özellikle ilk kurtuluş savaşını yapmış bir ülkenin Vietnam, Kongo gibi olmaması gerektiğine vurgu yapılmıştır.

3.2.2.3. TİP İçinde MDD'nin Yükselişi

TİP'in 1966'da Malatya'da toplanan ikinci kongresiyle Milli Cephe'nin hatta MDD tarzı bir programın kabulü gündeme geldi. Aslında TİP tüzük ve programı milli demokratik devrim programıydı. Sosyalizm kelimesi bile konmamıştı. Çünkü o dönem tüm sosyal dünyada anti-emperyalist bir tavır vardır. Bu da özellikle Vietnam Savaşı'nın da etkisiyle Maoist yaklaşım hakim olmaya başlamasına neden oldu. Bu yaklaşım kapitalizm ile sosyalizm arasında değil, milli mücadele ile emperyalizm arasında bir mücadeleyi tarif etmekteydi. Böylece Maoizm devrimci güçleri işçi sınıfın ittifakı olarak değil, milli bağımsızlık yolunda, milli sınıflar ittifakı şeklindedir. Türkiye'de bazı sol dernekler birleşerek Türkiye anti-emperyalist Cephe'yi oluşturdular ve Dönüşüm dergisinde bu cephenin protokolünü yayınladılar. Bu cepheyi oluşturan

örgütler genellikle yüksek öğrenim öğrenci dernekleridir. Aslında belirtilen fikirler ve görüşler anti-emperyalizme karşı milli kurtuluş mücadelesinin sadece sosyalizm ile beraber yürütüleceği anlamına gelmez, milli bir cephe kurmaları şeklinde yürütülecek mücadeleye herkesin katılımı esastır. TİP ise tam bu noktada itirazlarını ortaya koyar. Tıp milli mücadelenin sosyalist bir parti öncülüğünde olması gerektiğini savunur. Bu da onların nazarında TİP'tir. Ayrıca sosyalizm içinde olmadan bu mücadelenin devam ettiremeyeceğini savunurlar. TİP'in Yöncülere ve TİP içindeki muhalefet Mihri Belli'nin başkanı olduğu MDD'ye itirazlarını şöyle belirtebiliriz. İlk olarak Türkiye'de milli demokratik devrim denilen aşama büyük ölçüde tamamlandığı belirtilir. İkinci olarak milli kurtuluş mücadelesi ve anti-emperyalizm aynı zamanda sosyalist bir mücadeledir. Aralarında bir öncelik sonralık sorunu yoktur. Üçüncü olarak ise Türkiye'de milli bir burjuvazi olmadığı gibi milli burjuvazi adı verilen kesimlerin ve ara tabakaların bu mücadelede öncülüğü söz konusu olamaz. Öncülük, ülkede gelişmiş olan işçi sınıfına ve onun temsilcisi olan partiye aittir. Hatta bu mücadeleye milli burjuvazinin değil öncülüğü, varlık olarak katılımı bile söz konusu olamaz. Zira Türkiye'de burjuvazinin gelişimi milli yönde değildir. Dördüncü olarak bu mücadelede darbeci yöntemlere yer yoktur. Demokratik bir mücadeledir. TİP anayasa çerçevesinde sosyalizmi kurma çabası içindedir denilmiştir.

1966 Malatya kongresinin ardından MDD'ci yönelimin artması üzerine TİP'li yöneticiler demokratik değil sosyalist devrim tezini işleyerek sosyalizmi öne çıkardılar. Parti içi bu ideolojik çatışma MDD'cilerin 17 Kasım 1967 yılında Türk Solu dergisini çıkartmasıyla sonuçlanmıştır. Özellikle SSCB'nin Çekoslovakya'ya müdahalesinde ortaya çıkan fikir çatışması son nokta olmuştur. Bu gelişmelerle Mihri Belli Yön dergisinde, E. Tüfekçi imzasıyla sonradan Türk Solu dergisinin eki olarak sunulan bir broşür yayımlanarak tahlil yapılmıştır. Ekte, çağın sosyalist devrim ve milli kurtuluş devrimleri çağı olduğu belirtilir. Ülkesinde bağımsızlığı gerçekleştirerek ve feodal kalıntıları temizleyerek demokratik devrimin gereklerini yerine getirecek olan emekçi iktidarının, aynı zamanda sosyalist devrim yolunda da adım atmış olacağına değinilir. Stratejinin milli demokratik devrim hedefi tespit eden temel sloganının ise tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye olduğu söylenir. Bu devrimci adım esas

olarak işbirlikçi sermaye ve feodal sınıflardan oluşan gayri milli sınıfa karşıdır. Bu ek aynı zamanda Aydınlıkçı Çizgisi olarak adlandırılan sol siyaset hattının ilk belgesidir.

Mihri Belli'nin emperyalizmin özellikle ülkelerin geri kalmış sınıflarınla işbirliği yaparak az gelişmiş ülkelerin gerek besin gerek hammadde üreterek emperyalist devletlere sattığını, emperyalist devletlerin ise pahalı sanayi ürünlerini satarak yabancı sermayenin sömürülen ülke için dış ticaret açığı anlamına geldiğini belirtmiştir. Batı ürünü okulların ülkeyi sarstığını belirtir. Milli eğitimde bu yüzden Kemalizm'in tek merkezli laik eğitim sisteminden sapıldığına yer verir. Ona göre savunma görüntüsü de emperyalistlerin çıkarları lehinedir. Belli ülkenin çok kültürlü yapısına da değinir. Kürt halkının etnik özelliklerinin görmezden gelinemeyeceğini savunur. Ona göre "... *ulusal bağımsızlığın gerçekleştirilmesi ve bu amaçla emperyalizmin işbirlikçisi sermaye çevrelerini ekonomi ve siyaset alanındaki etkilerinin önlenmesi, feodal ilişkilerin ortadan kaldırılması her çeşit kapitalizm öncesi sömürüye son verilmesi, bütün Türkiyelilerin vatandaşlık hak ve özgürlüklerinden yararlanan siyasi bakımdan eşit fertleri payesinde yükseltmesi...*" yani *demokratik bir devrimdir. Bu milli bir devrimdir ve bunu burjuvazi yapamaz*(Belli: 1970, 9-23).

Bu devrimde hakim güç milli burjuvazinin solundaki emek güçlerinde olmalıdır. Bu devrim tüm sınıfların olduğu için milli bir birlik kurmakta esastır.(Belli: 1970, 23) Mihri Belli Kemalizm'i demokratik devrim yolundan atılmış halkçı bir ilk adım olarak görür fakat daha sonraki burjuva kökenli asker-sivil aydın zümresi bunu tamamlayamamıştır. Belli'nin tezinin omurgasını milli demokratik devrimi gerçekleştirmeyen hiçbir ülkenin sosyalist devrimle geçemeyeceği tespiti oluşturur. Bu çerçevede, öncelikle yabancı sermaye ile işbirlikçi sermayenin ekonomik ve siyasal tahakkümüne son verilerek; dış ticaret, bankacılık ve sigortacılık milleştirilecek feodal ilişkiler ortadan kaldırılacaktır. Baştaki amaç sosyalist devrim değil ekonomik ilişki ve araçların millileştirilmesidir. Sosyalist devrim bundan sonra tüm araçları ortak mülkiyet haline getirecektir(Belli: 1970, 29-30).

Belli TİP'i şiddetle eleştirir. TİP ona göre egemen çevrelerin icazetli sosyalizmini gerçekleştirmektedir. Mihri Belli buna Aybar-Aren Oportünizmi adını vermiştir. Kendilerini işaret ederek aynı sosyalizm içinde bu oportünizmin mezar kazıcısı olan proleter devrimci grup gelişmiştir diyen Belli burjuvazide de TİP'in aksine milli burjuvazinin varlığını savunur. Türkiye'de emperyalizmden zarar gören bir kesimin varlığına işaret eder. Fakat bu kesim milli burjuva güçsüz olduğu için devrimci değildir. Onlarda milli şuuru kazanınca demokratik saflara katılacaktır. Milli burjuvazi sadece bir müttefiktir; sosyalist devrim yolunda yürütmesi beklenemez şeklinde görüşlerini belirtmiştir.

1966 yılından itibaren Belli ile Yön yakınlığı. 1968 yılına gelindiğinde Mihri Belli önderliğinde 27 Mart 1968'de Devrimci Güç Birliği- Dev Güç oluşturulmuştur. 29 Nisan 1968'de bir miting düzenlendi. Bu mitinge o güne kadar TİP içinde faaliyet gösteren Fikir Kulüpleri Federasyonu Başkanı Doğu Perinçek ve arkadaşları da katıldı. Bunun üzerine bu mitinge katılanların hepsi partiden ihraç edilmiştir. Tasfiye edilenler 1 Kasım 1968'den itibaren Aydınlık dergisini çıkarmaya başladılar. Dergide güler yüzlü sosyalizm ve anayasal çerçevede sosyalist devrim tezleri eleştirilmiştir. Onun yerine burjuva destekli proleterya önderliğinde milli demokratik devrim savunulur. SSCB'de sosyalizmi kendi çıkarları için kullandığından eleştirilir. Bu mücadelede taktik unsurlar meslek gruplarıyla öğrenci hareketini milli devrimci bir noktaya taşımak; kitle gösteri ve toplantılarla emperyalizme karşı halkı bilinçlendirmek; demokratik işçi mücadelesini desteklemek ve onu demokratik devrime taşımak; yabancı mallarına ve sermayeye karşı milli hareketler tertip etmek ;NATO'ya karşı yürüyüş ve gösteriler düzenlemek yerli malı kullanma ilkesini yeniden canlandırmak; kültür emperyalizmi ile mücadele etmek sayılabilir. Aydınlık dergisinin ilk sayısında da emperyalizm üzerinde durulur ve batılı sosyalist partiler eleştirilir.

Türk Solu dergisiyle ayrı bir siyasal hareket olarak yolunu çizen MDD eğilimi en çok gençliği ve onun örgütü Dev-Genç'i etkilemiştir. Dev-Genç özellikle TİP'E karşı mücadeleye girişmiş emperyalizmle mücadeleyi TİP'le mücadeleye eş tutmuştur. Özellikle Dev-genç'e egemen olan güçler radikalleşerek adeta kendilerini

parti sanmaya başlamışlardır. Böylece Mihri Belli'den iki büyük grup kopmuştur. Bunlardan birincisi aynı adla dergide çıkaran PDA'cılar(Proleter Devrim Aydınlikçılar) olarak anılan başkanlığını Doğu Perinçek'in yaptığı gruptur. İkinci grup ise Mahir Çayan'ın önderliğinde THKP-C örgütlenmesine yönelik gruptur. Özellikle PDA'cılar ve THKP-C'lerde MDD ve Belli'yi ideolojisi yetersiz burjuva kökenli öğrencilerden oluştuğunu ileri sürerek eleştirirler. Belli Türk Solu'nun birbirini tamamlar nitelikte görmüştür. PDA kendi dergisini çıkarmaya devam eder ve Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi(TİİKP) adıyla partileştirilir. Mihri Belli'de 1973'ten sonra Türkiye Emekçi Partisini(TEP) kurmuştur.

Aydınlık Hareketinin diğer Maocu hareketler dahil diğer hareketlerden özgül bir farkı vardır. 1974'ten sonra özellikle tamamen milli bir çizgiye oturmuştur. Böylelikle Aydınlikçılar Kemalizm'e sosyalist açıdan değil, sosyalizme Kemalizm açısından bakmaya başladılar. Anti-emperyalizmle sosyalistleri milliyetçiliğe taşıma çabasına girer. Anti-emperyalizm deyişleri adeta anti-Sovyetizm'e dönüştüğü görülür. Kemalizm'in milli birlikçi, ulus devletçi, anti-Kürt ve anti-İslam tutumunu ödünç alarak, neredeyse Kemalist hareketin sivil siyaset alanındaki aktivist öznesi haline gelecektir.

Sonuç olarak MDD hareketi, Türkiye solunu büyük ölçüde etkilemiştir. Bunda Türkiye'de sol siyasetin büyük ölçüde sınıf siyaseti değil bir tür jakobenizm olarak toplumu dönüştürme iddiasından kaynaklanır. Bu hareket bu iddianın en büyük savunucusu ve taşıyıcısı olan Kemalizm'den de etkilenmektedir. Öyle ki MDD çizgisinden milliyetçilik, kalkınmacılık Kemalizm ve "kendimize özgü yol anlayışı" olarak dört tema vardır.

Yön ve MDD'nin çizgisinin devamı olarak görülebilecek iki ana eğilim mevcuttur. Bunlardan birincisi, kendisini ulusal sol olarak nitelendiren ve içinde Atilla İlhan'dan İlhan Selçuk'a kadar uzanan yelpazede Cumhuriyet yazarlarının ve Mümtaz Soysal gibi eski Yöncülerin bulunduğu eğilimken; ikincisi Marksist söylemi ve terminolojiyi kullanmakla birlikte, milliyetçi görünümlü ana hareket tarzı ve ideolojik

duruşu bakımından Mihri Belli'nin yetmişlerin başındaki nitelemesiyle Kemalist küçük burjuva radikalizmini temsil eden Doğu Perinçek ve onun partileridir. MDD çizgisi sürekli milli demokratik devrim çizgisinde yürümüştür ve Atatürk devrimlerini stratejik hedef olarak koyar. Solda milliyetçi siyasetin en belirgin özelliği Kemalizm'le örtüşen komplo teorileridir. 1970'lerde ki olaylar SSCB ve ABD'nin kışkırttığı birimlerden olmuştur. Kürt sorunu ve SSCB'nin dağılması doksanlarda Yön ve MDD'nin çizgisini ulusal solcu bir anlayışta neredeyse birleştirmektedir. Zira bu siyasal çizgide siyasetin asli unsuru ilke yerine hep pratik olmuştur. Bütün sol hedeflerin ötesinde temel kaygı, Türkiye Cumhuriyet'ini Kemalist, laik bir cumhuriyet olarak ve misak-ı millinin çizdiği asgari unsurlar içinde korumaktır. SSCB'nin dağılışından sonra ise hem solda hem sağda bir fikir birliği oluşmuştur. Güçlü Türkiyeciler ve ulusal çıkarıcı bu fikirler etrafında iki kanadında birleştiği görülür.

3.2.2.4. Bülent Ecevit ve Milliyetçilik Tarzının İzleri

Bülent Ecevit'in 12 Eylül'ün politik duruşunda yarattığı kırılma hep eleştirilmiştir. Onun milliyetçi tavırları sağa kayma görülerek hep eleştirilmiştir. Bu eleştirilere ben hep milliyetçiydim şeklinde cevap vermesi daha sonra Ecevit'in Halkçı Ecevit olarak anılarak milliyetçiliğinin devamını sağlamıştır. Ecevit'in milliyetçilik anlayışındaki sürekliliği anlamak için 60'lı ve 70'li yılların ulusal kalkınmacı ekonomik yapısını ve 80 sonrasında iyice yerleşen Neoliberal ekonomi politikalarını ve toplumsal etkilerini dikkate almak gerekir. Ulusal kalkınmacı söylemlerin ayrılmaz unsurları olan milliyetçilik ve popülarizmde Ecevit'in söylemlerinde merkezi bir yere oturur. Ecevit'in AP'nin uygulamaya çalıştığı kalkınma modeline karşı sosyal adaleti, demokrasiyi, ekonomik milliyetçiliği hedefleyen politikaları CHP'nin oluşturduğu "ortanın solu" söyleminde Atatürk'ten devralınan modernleşme-kalkınma ve çağdaş uygarlıklar seviyesine yükselme idealini gerçekleştirmenin özgül bir stratejisi olarak 70'li yıllarda Ecevitçi söylemlerin belkemiğini oluşturur. Bu dönemde CHP Kemalizm'in ilkelerini yeniden yorumlayarak sol bir perspektifte eklenmiştir. Bu söylemin temelinde de Halkçılık farklı bir şekilde yer almıştır. Kemalizm'in halk için halka rağmen söylemi halk için halkla beraber şeklinde değişime uğramış yinede meşrutiyetini Kemalizm'den

almıştır. Milliyetçilik Atatürk milliyetçiliğinin tam anlamıyla sahiplenilmesi ile söyleme dahil edilirken halkçılık, devletçilik ve laikliğin yeni yorumu insanca ve halkça bir düzen içinde sol söylem ile popülist bir bağlamda yer alır. Sağın milliyetçiliği ile solun yut severliğini kendi popülist milliyetçiliğinde birleştirmeye çalışan Ecevit'in milliyetçiliğinde ekonomik milliyetçilik önemli yer tutar. Yabancı sermayeye karşı çıkmaz ulusal endüstriyi köstekleyen dış yatırımlara karşı çıkar ve ekonomik alanda milliyetçi olunmazsa Türk ekonomisinin ipotek altına ireceğini, hiçbir alanda milliyetçi olamayacağını savunur. Ecevit'in milliyetçilik anlayışı içeriye halkçılık dışarıya karşı milliyetçiliktir.(Ecevit: 1976, 201)

Ulus, halkçılık ve ekonomik milliyetçilik çerçevesinde halk ve milleti birbirine eşitler. Batılı evrensel değerlerini meşrulaştırmak için ulusal değerlere referans verdiği ölçüde sosyal demokrat ve halkçı söylem Atatürk'ün tarih tezine ve milliyetçiliğine dayanarak yeni ulusal tarih yazımını önerir. Türklük ve Türkiyelilik diyen Ecevit'e göre Türk milleti tarih ve ulusal karakterinin de işaret ettiği gibi aslında demokrat, çoğulcu ve eşitlikçi bir toplumdur. Sosyal demokrasi Batıdan değil Türk toplumu ve Anadolu'nun içinden çıkmaktadır. Ecevit Asya kaynaklarının da öğrenilmesini ister. Batının kaynakları zaten Anadolu'da vardır. Bu yüzden Anadolucudur. Halka vurgu yapar halktan öğrenmeye halkla beraber ilerlemeyi halkçılığında yer verir. Ecevit için Türklük ve Türkiyelilik her zaman aynı anlama gelmiştir.

Kültürel asimilasyonu ve Türk milletinin mutlak hakimiyetini savunur. Diğer kimliklilerin Türk kimliği içerisinde erimesini ummuştur. Şiirlerinde kullandığı Ermeni, Kürt, Laz söylemlerini geçmiş, Türk söylemini ise bugün ve gelecek için kullandığını belirtmiştir. Ecevit'e göre Güneydoğu Anadolu'da bir halk sorunu vardır. Bölge halkı kopmanın değil daha çok Türkiye'den olma özlemi içindedir. Kürtçe konuşmanın değil Türkçe öğrenebilmenin isteklisidir.(Ecevit: 1976, 243) 1980 ve 90'larda ise Ecevit'in milliyetçilik, devrimcilik özgürlükçü demokrasi popülizmle beraber muğlak hale gelir. Ecevit özellikle 1980'lerden sonra ithal ikameci ekonomiye geçiş 1999'da iktidara gelişi ile beraber sosyal adaletçi, demokratik eşitlikçi toplum

özleminden ödünler vermiştir. Milliyetçilikle sol düşünüşün bir arada olamayacağını düşünerek Ecevit'i eleştirenlere Ecevit ulus sevmez yurtseverler olarak nitelendirilmiştir. Ecevit Kürt meselesinde sert bir tutum sergiler. 1991 seçimlerinde HEP'le işbirliği yapan SHP'yi bölücülüğü meclise sokmakla eleştirmiştir. SHP Kürt meselesinin tırmandığı günlerde koalisyon hükümetindeyken 1994 krizini ve parti içi iç çatışmalarıyla beraber 1996 seçimlerine CHP adıyla girmiş ve barajı zorla geçmiştir. Halbuki Ecevit milliyetçiliğin kabardığı günlerde milliyetçiliği sol düşünüşe ve kendine göre indirerek solun en başarılı partisi DSP'yi ortaya çıkarmıştır. 1960 Anayasası'nın radikal bir savunusuyla birlikte düzen değişikliği talebi Karaoğlan'ı seksenlerde devletin yeniden işlevlendirildiği, siyasetinin alanının daraltıldığı ve ihracata yönelik büyüme politikalarının uygulandığı Neo-liberal ortamında cılız bir sosyal adalet talebi ve dürüst imajı ile var olmuştur.

3.2.3. Ülkücü Milliyetçilik

Ülkücü Hareket ve MHP ağırlıklı olarak taşra veya taşra kökenli milliyetçi-muhafazakar bir tabanın üstünde etkili olmuştur. Özellikle ötekilere yönelen saldırganlık potansiyeli yüksek tepkiler ideolojik havuzda toplanıp politikleştirilmiştir. Tam da bu noktada hareketin sosyalleştirici işlevi karşımıza çıkar. Ülkücü hareketin sınıfsal karakteri şöyledir. Giderek hızlanan kapitalistleşme sürecinde hayat alanlarının daralacağı korkusuna kapılan iktisadi-kültürel-sosyal değişim karşısında zorlandıkları için kendilerini tehdit altında hisseden geleneksel orta sınıflar; özellikle mülksüzleşerek sınıfsal hiyerarşide gerilemenin eşiğine gelen kesimler, tarım kesimi, taşra ile bağları kopmamış kent yoksulları ve iktisadi sosyal olarak kategori atlamanın eşiğinde olup daha çok kültürel bir engelle durdurulduklarına inanan yine daha çok taşra odaklı küçük-orta sermaye ve tahsili meslek grupları, CKMP/MHP ve ülkücü hareket Türk sağına ideolojik dayanak oluşturan milliyetçilik-muhafazakarlık, İslamcılık sac ayağının milliyetçilik merkezli en başarılı terkiplerinden birini üretmiş, zaman zaman merkez sağın kalkınmacılık, sosyal adaletçilik, liberalizm, batıcılık gibi yan unsurlarını da sembolik ve demogojik unsurlarla dahil ettiği bu malzemeyi bir ideolojik saflık iddiasıyla militan-politik bir çerçeveye oturtmuştur. Profesör Necmettin

Hacıeminoğlu'na göre: ‘‘ Ülkücülük öze dönüştür, kendine dönüştür.. ülkücülük organizmaya giren mikroba karşı organik tepkidir. Türk aslında doğuştan ülkücüdür, bu atalarından devraldığı bir vasıftır.’’(Hacıeminoğlu: 1975, 52)

Önemli olan özüne dönmektir. Etnik öncülük ifade edilir ki bura da Türkçülüktür. Aslına dönmenin diğer iki dayanak noktası muhafazakarlık ve dindarlık olarak işaret edilebilir. Özellikle rahatsızlığında muhafazakar dindarlık daha da ortaya çıkar. Anti-komünizm hareketinde bu kullanılmaya devam edilmiştir. Ülkü ideoloji komünizmi/solu onun kendi fili içeriğinin ve hedeflerinin ötesinde siyasi ve kültürel yabancılaşmanın timsali olarak damgalar. Özellikle Türk'ün içinde olan özgel milliyetçi bir tepki doğar. Ülkücülüğün doğuştan ve atalardan miras alınan bir vasıf olması onun kolay edinilebilir ve taşınabilir hale getirir. 1970'lerin ikinci yarısında ülkücü hareket için temel motivasyon, anti komünizme ve daha genel olarak şiddetli bir sol karşıtlığıydı. Sıcak çatışma ortamı, ideolojik yörüngeyi tahkim eden bir işlev gördü, gençlik tabanında cesaret, gözü peklik ve silahşörlük gibi sert imajların baskın olduğu, olumlandığı bir iklim yaratılmıştır. Dönemin politik şiddet ve silahlı mücadele ortamında bir şehitler edebiyatı bu iklimi desteklemiştir. 1970'li yılların sonlarına doğru şiddet etmenlerine dayanan alt-kültür iyice yaygınlaşırken bir anlamda kendiliğinden gerçekleşir hale gelir. Milliyetçilik bir vasıf değil gayedir ve bu yüzden sadece siyasal bir doktrin değil, bir düşünce sistemidir. Fakat aynı dergi içinde yer alan başka yazarlar ise milliyetçiliğin ideoloji olmadığını savunurlar. Eğer ideoloji olsa Alman milliyetçiliği ile Türk milliyetçiliği aynı gelişim evresini yaşamaları gerekmektedir. Bu yüzden milliyetçilik ideoloji veya milli doktrin kavramının kullanımı iç içe geçmiş bir şekilde kullanılır. Fakat yinede milliyetçilik diğer tüm ideolojilere kaynaklık eden bir ideoloji olarak görülür.

Türk milliyetçiliğinin savunmacı özü Türkiye Cumhuriyet'inin beka davasıyla organik bir bağı temsil eder. Böylelikle milliyetçilik bir devlet ideoloji ve bir toplumsal bilinçaltı olarak yerleşir. Türkiye'de ne zaman beka sorunu yaşansa, komünizm tehlikesi, bölücülük, irtica gibi dış kaynaklı tehditler sonucu her zaman milliyetçilik yükselmiştir.

3.2.3.1. Alparslan Türkeş ve İrkçılık-Turancılık Davası

Atsız Orhun Dergisi'nde kaleme aldığı yazılarında Türk milleti ve devleti geleneğine kaynak olan eğitim kurumlarının sol kadrolarca doldurulduğunu savunmuştur. Dönemin Başbakanı Şükrü Saraçoğlu'na ve Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'e tedbirler alması için uyarılarda bulunmuştur. Atsız'ın iktidarı eleştiren mektupları iktidar kanadında tepkiyle karşılanmıştır. Çünkü İsmet İnönü milliyetçi düşünceleri dizginlemesi için kısmi olarak sosyalist akımların ülkeye girmesini istemiştir. Bu dönemde milliyetçi yazarların ödenekleri kesilmesi ve milliyetçi memurlar işlerinden atılması Atsız'ı daha da endişeye itmştir. Bu endişe Atsız'ın hükümet üyelerini ve bakanları vatan hainliği ile suçlamasına kadar götürmüştür. Olayların böyle gelişmesi üzerine hükümet 21 Mart 1944'te Atsız ve arkadaşlarına dava açmıştır. Dava milliyetçi kesimlerde endişeyle beraber 1944 olaylarının meydana gelmesine neden olmuştur. Dava milliyetçiler ile devleti ilk kez karşı karşıya getirmiştir. Devletin milliyetçilere karşı açtığı bu dava milliyetçileri dağıtmamış tam tersine milliyetçilerin yurdun her köşesine gitmesine neden olarak siyasi bir yapıya dönüşmesine zemin hazırlamıştır.(Dural, 2011: 289)

Türkeş'in resmi tarihi 3 Mayıs 1944'te tutuklanan şair-yazar Nihal Atsız'ın "İrkçılık Turancılık Davasında" üsteğmen olarak yargılanmasıyla başlar. Yargılama 29 Mart 1945'te sonuçlanmış, yargılamada Türkeş dokuz ay on gün hapis cezası almıştır. Askeri Yargıtay 31 Ekim 1945'te Türkeş' verilen cezayı bozarak beraatına karar vermiştir. Türkeş 1948'de Amerikan Kara Harp Akademisine gönderilen kişiler arasındaydı. Döndüğünde Çankırı Gerilla Okulunda gerilla öğretmeni olarak görevlendirildi. Kurmay olduktan sonra Genelkurmay Başkanlığı yayın şubesine atanan Türkeş, bir süre sonra ABD Savunma Bakanlığı Pentagon'da NATO Türk Temsil Heyeti üyeliği görevini yürüttü. Komünizmle mücadeleyi bir ideolojik alt yapı olarak gören Türkeş Turan ve Kızıl Elma peşinde koşaca insanları bulmak için Pan-Türkizmi teorileştirmiştir.

MHP ve onun gelik rgütü Ülkü Ocakları kuruluş amaçlarına uygun olarak sol uyanışı bastırma için aldıkları eğitimi sokağa dökmüşlerdir. Söz konusu dönemde yani on iki yıl içinde beş bin kişi ölmüştür. 1960 Darbesi'ne çağrılan Türkeş sesini radyodan ihtilal bildirisini okuyarak duyurmuştur. Fakat iktidar hırsıyla başka ülkelere gönderilen kişiler arasında olan Türkeş yurt dışındayken 1961 yılının Aralık ayında Üniversiteliler Kültür Kulübü(ÜKK) adı altında bir yapılanma ortaya çıkmıştır. Bu kuruluşun çalışmalarını ünlü MİT üyeleri yönetmiş, daha sonra başına Türkeş sempaticanı TSK'dan atılan teğmen Naci Özcan getirilmiştir. Aslında Milli Birlik Komitesi üyesi komutanlar Türkeş'e güvenmemiş ve onu sadece vitrinin ön yüzü olmakla eleştirmişlerdir. Daha sonra da Türkeş uzaklaştırılmıştır. Türkeş'in iktidarda kalma hevesini, toprak reformu dahil birçok şeyi planlayarak anlatması diğer askeri personel arasında huzursuzluk yaratmıştır. Bunun yanında darbeyi biran önce yapılmasını istemesi de diğer subayları korkutmuştur. Türkeş'in tavrını aceleci ve disiplinsiz bulan üst rütbeli subaylar Türkeş'i darbeden önce dışladılar. Fakat darbeye dört gün kala Türkeş yeniden ihtilal komitesine alındı. Kudretli Albay olarak anılan Türkeş'e Diğer subaylar oyun oynamış onu böylelikle çok basit bir işle oyalayıp komiteden uzaklaştırmışlardır. Cemal Gürsel ihtilal olduğunda verilen tüm görevleri yapamayacağını söyleyerek tanıdık birkaç kişinin yanına verilmesini istemiş, komitede tanıdığı iki kişiden biri olan Türkeş'i yanına alarak böylece Türkeş hem gözetim altında olacak hem de oyalanmış olacaktı. Halbuki Türkeş bu göreve gelmesinde anılarında kurnazlığının etkili olduğunu savunur. “...ve ihtilal olur olmaz da Başbakanlık Müsteşarlığını işgal ettim. Diğer arkadaşlarım bu makam hakkında pek fazla bilgiye sahip değildiler.”(Turgut: 1995, 37)

3.2.3.2. Dokuz Işık Doktrini

Hindistan'dayken Nehru'nun “pananyak” adını verdiği köy kalkındırma projelerinden etkilenen Türkeş Dokuz Işık doktrinlerinden biri olan köylücülük ilkesinin temelini oluşturan Tarım Kent projelerini oluşturmuştur. Türkeş dönemin CHP genel başkanı Bülent Ecevit'i Köy-Kent projesini MHP'den almakla suçlamıştır. Başta 1965'te 16 sayfa olarak çıkan Dokuz Işık Doktrini; milliyetçilik, ülkücülük, ahlakçılık,

toplumculuk, ilimcilik, hürriyetçilik, köylücülük, gelişmecilik, halkçılık, endüstricilik ve teknikçilik ilkeleri Fernow'un 1963'te yazdığı Dokuz İlke eseri ile benzetilmektedir. Dokuz ışık daha sonra geliştirilerek 672 sayfaya çıkmıştır. Genel bir yapı olarak MHP oluşumunun fikrîsel alt yapısını oluşturan Dokuz Işık ekonomi-siyasi-kültürel alanlarda ulusal ve evrensel sorunlara değinen bir yapıdadır. Dokuz Işık içinde milliyetçilik ülkücülük ahlakçılık anlayışına göre daha ön plana çıkmıştır. İlk sıralarda yer alan bu üç madde daha çok manevi özellikler üstünde durmuştur. Bu maddelerden sonra gelenler Türkiye'nin iktisadi, ilmi, teknolojik gelişmelerine göre sıralanmışlardır. Dokuz ışık içinde milliyetçilik bölümü ile anlatılmak istenen Türk milletine gönülden bağlı bir şekilde hizmet etmektir. Dokuz Işık'ta ırkçı ya da biyolojik milliyetçilik eleştirilmiştir. Türkeş'e göre Türklük onurunu taşıyan kendini Türk olarak kabul eden herkes Türk sayılmalıdır. Türkeş için Türkçülük milliyetçiliğin yapı taşıdır. Türkçülük ile milliyetçilik birbirinden ayrılamaz bir şekilde kenetlenmişlerdir. Bütün milliyetçiler içlerinde Türkçülük görüşünü taşımalıydılar. Türkeş'in Dokuz Işık Doktrini tüm milletleri eşit sayar ve hepsine yaşam hakkı tanır. Türkeş Bu özelliklerini yüklediği Türk milliyetçiliğinin saldırgan yapıda olmadığını betimlemiştir. Amaç sadece gelişmiş ülkelerin seviyesine ulaşmaktır. Türkeş için ülkücülük daha çok programı harekete geçirmek için kullanılan bir yöntemdir. Ülkücülük uygulama alanını ahlaka ve akla uygun olarak seçmelidir. Gerçeklere uygun olarak hareket edilmelidir ki kalkınma hamlesi boş bir hayal olmasın.(Dural, 2011: 412-413)

CKMP'nin 1967'de kongresinde Dokuz Işık toplumcu milliyetçi görüş olarak yerleşirken Türkeş de Başbuğ lakabını almıştır. İki yıl sonra yurda dönen Türkeş sosyalist düşüncenin hakimiyetinin arttığını görünce silahlı kuvvetlerdeki yandaşlarının yanına sivil yandaşlar bulmak için Pan-Türkist ideolojiyi hayata geçirmek için bazı oluşumlar kurar. MHP'nin de ideolojik alt yapısını hazırlayan ilk örgüt olan Türk Kültür Derneği(TKD) bunlardan bir tanesidir. Dernek kırsal kesime yirmi adet seygar sinema makinesiyle ülkücü hareketi yaymak için köylere gönderilmiştir. Türkeş anılarında TKD'nin kuruluş amacını şöyle anlatır. ‘ Türk gençliğini Marksist ve bölücü ideoloji tesirlerine karşı uyarmak, onları milli kültürle yoğurmak, teşkilatlandırmak amacıyla TKD'yi kurdurdum. Başına da çok değerli arkadaşım ve her zaman şerefine, haysiyetine

güvendiğim Şahap Homriş Bey'i getirdim. Dernek merkezi olarak da eski iktidar tarafından TBMM başkanı için yaptırılmış evi tahsis ettim. Ama sonra biz yurt dışına çıkınca derneği oldubitti halinde Şahap Bey'in elinden alıp genel başkanlığa merhum Behçet Kemal Çağlar'ı getirmişler''(Turgut:1995, 270)

3.2.3.3. Devlet İle Yakınlaşma

CKMP'de karışıklıklar devam ederken sürgünden dönen Türkeş partiyi ele geçirmeye çalışmıştır. Aynı zamanda emperyalizme karşı eylemlere başlayan Fikir Kulüpleri Federasyonu(FKF) ile mücadele amacıyla komando kamplarını kurmaya yönelmiştir. Kampların faşizan kişilerin uğrak yeri olduğu görüşünde eleştirilerine Türkeş hepsinin parti üyesi gençler olduğunu savunmuştur. Bu dönemde komando kampları için yapılan ve daha sonra Komando Kampları adlı kitapta kampların Hitler'in Almanya'sında ki "SS" ve Fırtına Birlikleri isimli Nazi teşkilatının bir benzeri olduğunun altı çizilmiştir. Komando kampları için hazırlanan raporu dönemin Başbakanı Süleyman Demirel'e sunan Ecevit sokakları kana bulayanların MHP militanları olduğunu ileri sürmüş, Türkeş buna raporun sahte olduğunu söyleyerek Ecevit'i başka bir ülkenin komünist partisi üyesi olmakla suçlamıştır. Süleyman Demirel'de yaptığı açıklamada '*Raporun sahte olup olmadığını ben nereden bileyim*' demiştir.

Türkeş CKMP'yi ele geçirmek için gençlik kollarını Özel Eğitim Grubu adı altında eğiterek yanına çeker. Bu arada 1961'de kurulan ÜKK 1965'te büyüterek Üniversiteliler Kültür Derneği(ÜKD) adıyla yapısal bir değişikliğe gitmiştir. Bir yandan bir parti arayan Türkeş bir yandan da paramiliter örgütleri ortaya çıkartmaya başlamıştır. Siyasi olarak AP'ye girmeye çalışsa da bu isteği geri çevrilmiştir. Süleyman Demirel karşısında Saadettin Bilgiç'i destekledi. Bilgiç'in kendisinin başkanlığa aday olmamı gerektiğini söylediğini belirten Türkeş'i Bilgiç hiçbir zaman böyle bir şey söylemediğini belirterek yalanlamıştır. AP'de aradığını bulamayan Türkeş 1963-1964 seçimlerinde başarısız olan CKMP'ye 31 Mart 1965'te genel müfettiş olarak girmiştir. Türkeş CKMP'nin 30-31 Temmuz 1965'te yapılan büyük kongresinde Cumhurbaşkanı

Cemal Gürsel'in desteğini alarak genel başkan seçilmiştir. 1965 seçiminde Türkeş ile beraber üç CKMP'li parlamentoya girmiştir. Türkeş'in başa gelmesiyle örgütlü il sayısı 58'e yükselmiştir. 1966 yılında Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in sağlık durumunun görevini yürütemeyeceğine dahil verilecek olan heyet raporu beklenilmeden siyasi partiler Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay ismi üzerinde uzlaştılar. CMKP ise diğer partilerden ayrı olarak cumhurbaşkanı adayı olarak Türkeş'i gösterdi. TSK'dan albay rütbesi ile emekli olan Türkeş'in karşısında orgeneral rütbesi ile emekli olan Cevdet Sunay vardı. Sonuç olarak yapılan oylamada Cevdet Sunay 532 üyenin 461'inin oyunu alarak cumhurbaşkanı olmuştur. Türkeş ise sadece CKMP'li 11 vekilin oyunu alabilmiştir.

1968'lerde üniversitelerin özerkliğinden müdahalede edilememesi nedeniyle sol düşünce ve görüşler üniversitelerde güçlendi. FKF'lere karşı özel Eğitim Grubuyla gençleri yetiştiren Türkeş Ülkü Ocakları'nın da atası sayılan Ülkü Ocakları Birliği'ni(ÜOB) kurdu. Kurucu genel başkanı da Ramiz Ongun oldu. ÜOB 12 Mart 1971 muhtırasıyla kapatılmıştır. Türkeş istihbarata çok önem vermiştir. FKF'nin en güçlü döneminde içine muhbir sokmuştur. FKF'nin birleşerek teşkilatlı bir şekilde oluşumundan sonra MYK'ya başta İP'nin de başkanlığını yapacak olan Doğu Perinçek ve arkadaşları getirilmiştir. Fakat uzun bir süre geçmeden Perinçek ve arkadaşları tasfiye edilmiştir. FKF'liler bunun iyi bir gelişme olduğunu düşünerek bilmeden Türkeş'in en yakınında ki isimlerden Yılmaz Şenyüz'ü başa getirdiler. Böylece Türkeş'in muhbiri FKF'ye girmiş olmaktaydı. Şenyüz zamanla Türkeş bakan olduğunda onun özel kalem müdür yardımcısı ve MHP özel istihbarat yöneticiliği görevinde bulunmuştur. CMKP'yi ele geçiren Türkeş partiyi daha da etkin bir hale getirmek için Özel İstihbarat Teşkilatını(ÖİT) kurdurdu. Teşkilat başına da "Taktik Hayri" olarak tanınan Hayri Çintimuçin'i getirdi. Daha sonra Taktik Hayri'nin yerine başa Yılmaz Şenyüz getirildi. Türkiye genelinde 500 kişiden oluşan bir istihbarat ağı oluşturuldu. Şenyüz'ün 1978'de askere gitmesiyle yerine Ahmet Yaşar geçti. Fakat Ahmet Yaşar Türkeş'ten çok Muhsin Yazıcıoğlu ve arkadaşlarına yaklaşmıştır. Böylece ÖİT amacından sapmıştır. Şenyüz bu örgütle o kadar etkin olmuştur ki adeta bir gölge genel başkan haline gelmiştir. Başkanlık divanı dahil üyeler arasında bazılarını köstebek olarak kullanmıştır. Fakat Muhsin Yazıcıoğlu daha sonra kontrolü tamamen eline

almıştır. 12 Eylül 1980 Darbesi ile bu örgütün ortadan kalktığı söylene de örgütün Türkeş'in ölümüne kadar varlığı bilinmektedir. Elde edilen istihbaratlar yalnız sözlü ve Türkeş'e aktarıldı. Şenyüz Türkeş'in hapse girmesiyle beraber onu yalnız bırakmayan ve onun yanında kalan birkaç kişiden biriydi.

3.2.3.4. CKMP'nin MHP'ye Dönüşümü

8 Şubat 1969 yılında Adana'da CKMP'nin adı değiştirilerek Milliyetçi Hareket Partisi(MHP) adı verilmiştir. MHP'de bayrak olarak "Üç Hilal" seçildi. MHP'nin gençlik örgütü Ülkü Ocakları Derneği de amblem olarak üç hilal içerisinde Bozkurt figürünü seçtiler. 12 Mart Muhtırası ile Süleyman Demirel görevinden ayrılmıştır. Sokaklarda sosyalist aydın ve öğrenci avı başlamıştır. Mahir Çayan ve arkadaşları Kızıldere'de öldürüldü. Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan idam edildi. Ülkü Ocakları Birliği(ÜOB) ve Türkiye Komünizm ile Mücadele Dernekleri(TKMD) kapatıldı. Ülkücüler 12 Mart'ı anlayışlı ve olumlu karşıladılar. Fakat organize olma çabası devam etti ve 1973 yılında Ülkü Ocakları Derneği(ÜOD) adıyla Bursa'da tekrar sahneye çıktılar.(Öznur:1996, 222) ÜKD'den MHP'ye taze kan isteyen Türkeş böylece yeni isimleri de siyasetle tanıştırmıştır. Bu kişiler arasında 1973'lü yıllarda Acar Okan daha sonra Muhsin Yazıcıoğlu'nun yanında yer alacak Galip erdem ile Namık Kemal zeybek'te vardı. MHP muhtıraya verdiği desteği 14 Ekim 1973'te % 3.4 oy alarak meclise girerek taçlandırmıştır.

Bu dönemde Sol düşünce akımı en çok ODTÜ'de çıkış göstermiştir. Ülkücü gençliğin hedefi de bu üniversite olmuştur. Ülkücüler en başta öğrencileri yanına çekmeye çalışmışlar ama başaramamışlardır. Daha sonra üniversitelerin içine işçiler soktular. Bu dönemde taşlı, sopalı, silahlı kavgalar yaşanmaya başladı. Bu saldırıların birinde ÜOD liderleri kavganın tam ortasında kaldılar. Silahlı saldırıda bulundular fakat kaçtılar. Saldırılarda kimlik taşınmaması bir kuraldı fakat liderlerin kimliklerinin daha sonra ki polis aramalarında kavganın yaşandığı çamlık alanında bulunması MHP dahil Ülkücü çevrelerde kargaşa yaratmıştır. Ülkücüler kimlikleri Muharrem Şemsek'in orda

bıraktığı kararında birleşirken, Şemsek ise bunun polis içinde komünist çevrelerce yapılan bir komplo olduğunu ileri sürmüştür.

3.2.4. Birinci ve İkinci Milliyetçi Cephe Hükümetleri

18 Eylül 1974'te CHP-MSP koalisyonu dağıldıktan sonra 12 Nisan 1975'te Milli Selamet partisi(MSP), Cumhuriyetçi Güven Partisi(CGP), Adalet Partisi(AP) ve Milliyetçi Hareket Partisi(MHP) tarafından Birinci Milliyetçi Cephe Hükümeti kuruldu. Kabinede AP 15, MSP 8, CGP 4, ve MHP 2 bakanlık aldı. Türkeş başbakan yardımcısı olarak görev aldı. MHP'nin iktidarda yer alması devlet içinde kadrolaşmasını sağlayarak partiye oy olarak geri dönmesine neden oldu. Bu dönemde kadrolaşan MHP ve yine bu dönemde sol güçlere karşı sokak çatışmalarına giren ülkücülerin hepsi 12 Eylül'de sonra iş adamı, siyasetçi, mafya, polis şefi olarak tarihteki yerlerini almışlardır.

Uşak'ın Sivaslı ilçesinde AP-CHP tarafları arasında kavga yaşandı altı kişi yaralandı. CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in Kars'ta yaptığı konuşmada olaylar çıktı. Selçuk'ta ve Gaziantep'te iki kişi seçim tartışması yüzünden öldürüldü. Kayseri'de Erbakan AP'li militanlar tarafından taş yağmuruna tutuldu. Erbakan Ayrıca Mardin Midyat'ta saldırıya uğradı. Dönemin Başbakanı Süleyman Demirel Bülent Ecevit'e suikaste uğrayacaksınız diye bir mektup yazdı. Radyodan anonslara çıkan Ecevit bu mektubu açıklamış ve suikastten korkmadığını belirterek Taksimde ki CHP mitingine katılacağını belirtmiştir. Sonuçta 5 Haziran genel seçimlerinde CHP % 33.3 oyla birinci parti oldu ve azınlık hükümetini kurmakla görevlendirildi. Daha önce bürokraside kadrolaşan bazı Ülkücüler kabinenin verdiği talimatları yerine getirmemekte direttiler. Güvenoyu alamayan ilk azınlık hükümeti yerine İkinci Milliyetçi Cephe Hükümeti kuruldu. Bu hükümette AP, MSP, ve MHP yer aldı. CGP ise bu hükümetten uzak kaldı. Bu hükümette Demirel başbakan olurken Erbakan ve Türkeş başbakan yardımcıları olmuşlardır.

MHP'nin bu seçimlerde oy oranı % 3.4'ten % 6'ya çıkmıştır. Vekil sayısı da üçten on dörde yükselmiştir. Fakat bu seçimlerle beraber MHP'de ABD'nin de

geliştirdiği yeşil kuşak projesine uygun olarak yapısal bir değişiklik meydana geldi. MHP’de Türk-İslam Sentezini savunanlar ön plana çıktı. MHP’nin kazandığı bu güç Türkes tarafından gençlik örgütüne gayri resmi kolluk kuvveti olma vasfı kazandırmasına neden olmuştur. İktidarı silahlı güçle de elde etme teşebbüsünden vazgeçmeyen Türkes komando kamplarında yetiştirdiği ve kendi beyanıyla iki yüz elli bin ülkücü militanı sokağa salmıştır. Özellikle sokaklardaki çatışmalar, silah ve mermi ihtiyacı gayri remi yollardan karşılanarak, mafya ile olan ilişkilerde artan boyutlarda devam etmiştir. 1 Mayıs 1977’de otuz vatandaşımızın hayatını kaybettiği olaylarda artan silahlı çatışmaların payı büyüktür. Türkes’in adeta kendine ordu yarattığı bu dönemde MHP her alanda örgüt kurarak örgütlenmiştir.

ÜOD’nin 6. Olağan Kongresi 1977 yılının Mart ayında yapıldı. Başkanlığa Muhsin Yazıcıoğlu getirildi. Eski başkan Selahattin Sarı görevdeyken Kasım 1976 ile Mart 1977 arasında siyasi olarak toplam 47 kişi öldürülürken, Muhsin Yazıcıoğlu’nun başkan olduğu dört aylık sürede bu sayı 121’e yükselmiştir. 1975 ve 1977 yılları arasında toplam sağ ve sol olmak üzere 271 kişi ölmüştür. 1977 olayları ve NATO patentli kontrgerilla adı verilen örgütlenmenin yaptığı eylemler ve işkenceler adeta 12 Eylül’e davetiye çıkarır vaziyetteydi.

İkinci MC Hükümeti döneminde Türkes Namık Kemal Zeybek başkanlığında “Eğitimciler Grubu” adıyla bir birim oluşumuna gitmiştir. Bu grup Ülkücü Hareket’in beynini oluşturur hale gelmiştir. MHP’nin yayın organı olan Hergün gazetesinin arkasında muhabir olarak gizlenerek, Anadolu’yu karış karış gezmişlerdir. Türkes’e bağlı olarak MHP’nin ideolojisini Anadolu’da yaymaya çalıştılar. Bu grupla beraber Ülkücü Hareket’in devamlılığı sağlandı. Yapılan bu çalışmalar iktidara geçiş için kadrolaşmanın yanı sıra MHP’ye taşrada da bir popülarite ve sempati kazandırmıştır. Parti içi rant kavgası sonucu bir yandan da bazı kesimlerin etrafında çeteler kurarak bundan pay almak istemesine neden olmuştur. Bu gruplardan bazıları Gümrük Kontrolörleri olarak Gümrük ve Tekel Bakanlığına atanmıştır. Böylece para akışı daha kolay hale gelmiştir. Özellikle 12 Eylül sonrası adlarına özel sayfa açılan bu eğitimciler grubu hiçbir ceza almadan kurtulmuş, bazıları da yurt dışına kaçmıştır. Bu

37 kişilik grupta özellikle Ramiz Ongun, Türkmen Onur, Muhsin Yazıcıoğlu, Lokman Abbasoğlu, Muzaffer Şahin, Seyfi Apaydın, Yılma Durak, Musa Serdar Çelebi, Mehmet Şandır, Abdullah Kılıç, Sami Bal, Ali Batman, Abdullah Alay, Muammer Çindilli yer almıştır. Fakat Türkeş'in bu kişilere fazla imtiyaz vermesi sonucu o hapse girince bu kişilerin kendi başlarına hareket etmelerine ve Ramiz Ongun'un başını çektiği bu grupta Turgut Özal'ın yanına geçmelerine neden olmuştur. Fakat Turgut Özal'la da anlaşamayan bu grup kendi içlerinde Avrupa Türk İslam Birliğini(ATİB) kurmuşlardır. Bu Ülkü ocaklarından hem çok ciddi bir kopuş hem de ciddi bir rakibi ortaya çıkarmaktaydı. Muhsin Yazıcıoğlu'da 12 Eylül'de Mamak cezaevinde Galip Erdem ve Şerafettin Yılmaz ile kendi organizasyonlarının temellerini atmışlardır.

ÜOD'nin 2 Nisan 1978'de ki 7. Kongresinde Yazıcıoğlu koltuğunu korudu. Bu arada Susurluk sanığı Abdullah Çatlı'da yönetici kadrosuna bu kurulda girmiştir. Aslında Yazıcıoğlu'nun varlığı grupta eylem ve fikir bütünlüğü sağladı. Daha önce kendi aralarında çatışma dahi yaşanabilirken Yazıcıoğlu ile beraber bir birlik sağlandı. Bu dönemde seçkin kişilerde ölürken, Çorum, Kahramanmaraş ve bazı şehirlerde toplu çatışmalar ve katliamlar yaşanmıştır. Ecevit'in başında bulunduğu hükümet Kahramanmaraş olaylarından ÜOD'yi sorumlu tuttu ve İçişleri Bakanı Hasan Fehmi Güneş aracılığıyla polisin operasyonlarını ocaklara yöneltti. Örgütlenen sol görüşlü polisler ocaklara cephe oluşturdular. Olayların büyümesi üzerine ÜOD'ye kapatma Davası açıldı. Açılan davaya yönelik olarak Ülkücülerde Konya'da Ülkücü Gençlik Derneğini(ÜGD) kurdular. 25 Mayıs 1978'de merkezi Ankara'ya taşınarak Yazıcıoğlu ve Çatlı'nın arasında olduğu eski ÜOD yönetimi burada da yönetime geldi.

3.3. 1980-2000 Yılları Dönemi ve 1980 Darbesi Öncesi Durum

1980 öncesi son iki üç yıl içinde siyasi cinayetlerin sayısı giderek arttı. Abdi İpekçi, Bedrettin Cömert, Bedri Karafakioğlu, Doğan Öz, Cevat Yurdakul, Kemal Türkler arka arkaya gerçekleştirilen saldırılarda öldürüldüler. Özellikle ABD'nin bu dönemlerde İtalya başta olmak üzere illegal olarak gladyolar kurduarak komünizmle savaşıma yoluna gittiği bilinmekteydi.

1 Mayıs 1977 olayları adeta Kahramanmaraş, Çorum ve Sivas olaylarının habercisi oldu. Bu olaylardan Ülkücüler sorumlu tutuldular. Aynı dönemde Ülkücü liderler Gün Sazak ve İlhan Darendelioğlu da öldürüldü. Eylemlerin ve olayların sonu kestirilemez hale geldi. Olaylardan MHP'nin dahi olay sona erdikten sonra haberi olmaya başladı. Aslında zamanında onları eğiten ve iktidar mücadelesi için kullanan Türkeş'in dahi artan şiddet eylemlerinden korktuğu söylenmiştir. Bu korkudan dolayıdır ki daha önce kurdurduğu parti içi özel istihbarat teşkilatından sürekli haber almaya çalıştı. Fakat Türkeş'in aldığı her istihbarat teşkilat içine yerleşmiş olan Galip Erdem'in süzgecinden geçiyordu. İkinci MC'nin iş başında kaldığı altı ay içerisinde Türkiye'de sağ ve sol görüşlü 119 kişi hayatını kaybetti. Sıkıyönetim ilan edilmeden önce ise Ecevit hükümeti döneminde Türkiye'de 495 sol 204 sağ görüşlü 699 kişi, sıkıyönetimden sonra ise 381 sol ve 332 sağ olmak üzere 713 kişi öldü (Mater: 1989, 713).

15 Nisan 1978'de ‘’ sokaklara çıkın, CHP hükümeti biran önce düşürülmelidir’’ söyleminin olduğu bir dönemde Türkeş'in yaptığı mitinge bir milyon kişinin katıldığı abartılı bir şekilde öne sürülmüştür. 23 Şubat 1978'de Adana'da portakal yüklü bir kamyonda yüzlerce makineli tüfek ele geçirildiği söylendi. Bu yakalama olayı toplumda infial yarattı, korku havası daha da arttı. MHP ve Ülkücüler de kendi aralarında bu kadar silahın nasıl yola çıktığını ve nasıl yakalandığını sorgulamaya başladılar. Nitekim Türkeş'in bu kamyondan haberi bile yoktu. Muhsin Yazıcıoğlu'da birkaç silah beklerken bu kadar silahın nasıl gönderildiğini anlayamamıştı. Daha sonra anlaşılmıştır ki sansasyonel bir yakalama olan bu yakalamada ne bir portakal kamyonu nede yüzlerce silah vardı. Sadece bej ve gri renkli bir Renault marka araba yakalanmıştı. Arabada da bir portakal sandığı ile iki adet silah ele geçirilmişti. Arabada bulunan kişilerden üçünün ise ne götürdüklerini dahi bilmediği sonraki zamanda anlaşılmıştır. Bu yakalanan arabanın sahibi bugün MHP'nin başında Genel Başkan olan Devlet Bahçeli'ydı. Arabada bulunan Fuat İstanbulluoğlu dışında silah götürüldüğünden kimsenin haberi olmasa da sonradan açılan davada Ekrem Pazarcı dahil dört kişi beşer yıl hapis cezası almışlardır. O dönemde yapılan sorgulamada Devlet Bahçeli öğrencilerin kendisinden arabasını istediğini ve verdiğini, silahlar hakkında bir bilgisinin olmadığını belirtmiş ve serbest bırakılmıştır. MHP bir yandan bu yakalamanın

şokunu atlattırmaya çalışırken bir yandan da muhbiri aramaya çalışmıştır. Muhbir olarak Kahramanmaraş olaylarını da başlatan ve çiçek sinemasına bomba atanlar arasında olduğu söylenen çaycı Mustafa üzerinde yoğunlaştırılmıştır. Sınanmak ve sorgulanmak üzere Adana'dan Ankara'ya gönderilen çaycı Mustafa burada Muhsin Yazıcıoğlu gözetiminde bir yere götürülse de kaçmayı başarmıştır. Daha sonra çaycı Mustafa 12 Eylül Darbesine kadar ortaya çıkmamıştır. Darbe zamanı Ülkücüleri teşhis ve ihbar etmek için ortaya çıkmıştır. Çaycı Mustafa'nın MİT için çalıştığı daha sonra ileri sürülmüştür.

Ülkücü eylemlerde her zaman paravan örgüt isimleri kullanılmıştır. Türk İntikam Tugayı(TİT), Türkiye Ülkücü Şeriatçı Kurtuluş Ordusu(TÜŞKO) ve Esir Türkleri Kurtarma Ordusu(ETKO) gibi isimlerle eylemlerini gerçekleştirmişlerdir. Türkeş MHP'nin ve kendisinin yapılan bu eylemlerde direkt sorumlu tutulmaması için bu grupların faaliyetlerini onaylamıştır.

1979'larda Nizam-ı Alem dergisinde Türk-İslam sentezi görüşleri giderek kuvvetlendi. Fiilen dergiyi yöneten Muhsin Yazıcıoğlu tüm tepkileri ve partiden ayrılmayı göze alarak tekrar derginin kapatılmasına izin vermedi. Nizam-ı Alem dergisi Türkeş'in emriyle kapatılsa da Türkçü-İslamcı görüş giderek yükseldi. Ayrışma o kadar arttı ki Türk-İslam sentezini savunanlar TÜSKO, Türkçüler ETKO ve TİT imzasını kullandılar. Yapılan Eylemlerinin şiddetinin artması Ülkü ocaklarında ve tabanda bu eylemlerin komünistlere karşı değil bireysel olarak yapılmaya başlandığının algılanmasına neden oldu böylece tabandan destek giderek azaldı.

Bir ideoloji tabanını kaybeder, eskir kendini yenileyemezse onun yerini alacak bir ideoloji gelişir. Aynı şekilde yapılan eylemler sonucu tabanında destek azalınca, ABD'nin yeşil kuşak çizgisine uygun olarak ve Türkçülüğün birleştirici unsuruna İslam unsuru katılarak Türk-İslam sentezi giderek hakim güç olmaya başladı. Muhsin Yazıcıoğlu'da Nizam-ı Alem Dergisi'nde 1979'da çıkan görüşlerin ayrılmanın temeli olduğuna vurgu yapmıştır. Aslında Nizam-ı Alem Dergisi'nin temeli 1979'ta hakkında yirmi kapatma davası olan Ülkü Ocağı Dergisi yerine çıkarılacak alternatif

dergiyi kurmakla atılmıştır. Yeni derginin çıkarılması işi Lütü Şahsuvaroğlu, Naci Bostancı ve Mümtazer Türköne'ye verildi. Dergi beş sayı çıktı, MSP'nin gençlik kolu Akıncıların ilgisi gazeteye arttı. Dergide Türk-İslam akımına geniş yer verilmesi ve Agah Oktay Güner, Yaşar Okuyan, Sadi Somuncuoğlu'nun da baskıları nedeniyle Türkeş tarafından dergi kapatılmıştır. Muhsin Yazıcıoğlu bunlar üzerine ÜOD yöneticiliğini bırakarak Eğitimciler Grubu'na katılmıştır.

Türkeş'in daima yanında olan isimlerin başında Dünder Taşer gelmektedir. Alparslan Türkeş'in yanlışını kendi doğrusundan üstün tutacak kadar Türkeş'e bağlı olan Taşer her zaman birlikte hareket edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Dünder Taşer'in sorgusuz itaat ve birlik oluşturma düşünceleri 1990'lara doğru Türkeş tarafından yumuşatılmıştır. Dünder Taşer Büyük Türkiye olarak betimlediği Türk halkını filozoflardan çok yiğitlere benzetmektedir. Osmanlı'yı örnek vererek Osmanlı'nın büyümesini vasıflı devlet adamlarına ve mutlak itaate bağlamıştır.

Milleti hayali bir ürün olarak değil tam tersine kanlı canlı varlık olarak görmüştür. Taşer'e göre aydınlar arasındaki bölünmüşlük aydınları halktan koparmıştır. Bu yüzden toplum gelişimi yavaşlamıştır. Cumhuriyet kurulduğundan beri halkın devletiyle kavga ettiğini belirten Taşer üniversite öğrencilerinin kendilerine yabancılaşarak halkın huzurunu bozmalarını da eleştirmiştir. Batı'nın bilim ve teknolojisinin ülkeye girişine izin veren Taşer kültür aktarımını ise reddeder. Köycülüğü savunan Taşer Türkmen köylerine önem verilmesinin üzerinde önemle durmuştur. İttihatçıları da eleştirmiş, faşizm hakkında çelişkili ifadeler verse de faşizmi kendine yakıştıramamıştır. Onun için ordu en önemli unsurdur. Milliyetçilerin ülkenin durumuna ve değişen zamana göre değerlendirilmeleri gerektiğini belirtmiştir. MHP'nin AP ile yaptığı koalisyona girmesine rağmen Süleyman Demirel'i sert bir dille eleştirmiştir. Erol Güngör ise Taşer'in köy sorununa ilişkin fikirlerini benimsemiştir. Taşer'i faziletli bir adam olarak tasvir etmiştir.

3.3.1. 1980 Darbesi'ne Giriş

16 Ekim'de Ecevit hükümeti Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e istifasını verdi. Yerine 25 Kasım'da AP hükümeti kuruldu. Bazı askeri personelden darbe yapılacağını haber alan Türkeş, Yaşar Okuyan ile birlikte evini terk etti. Türkeş darbe yapanların bazılarında garanti aldıktan sonra 15 Eylül pazartesi teslim oldu. Uzunada'da ki deniz üssüne götürüldü. Başta darbenin Ülkücülere yönelik olmadığı düşünülerek endişelenmeyen Ülkücüler okların kendilerine döndüğünü görerek endişelenip toplantı yapmaya başladılar ve Türkeş'i kurtarma çabasına giriştiler. Türkeş'i Uzunada'dan Yunanistan'a oradan da Almanya'ya kaçırma planı yaptılar.

MHP 12 Eylül 1980 Darbesi'nin ardından MGK'nın 16 Ekim 1981 tarihli kararı ile kapatıldı. Hem partinin hem Türkeş'in mal varlığına el konuldu. Toplantılarını arttıran Ülkücüler tekrar birlik sağlayabilmek için Hamle Dergisi'ni çıkarmaya karar verdiler. Bunun için de MAYAŞ şirketini kurdular. Şirket kurucuları arasında Devlet Bahçeli, Taha Akyol, Hamdi Ayan, Muhittin Çolak'ta bulunmaktaydı.

Türkeş yargılandığı davada her şeyi Türk devleti ve milleti adına yaptığını öne sürdü. Tutuklu bulunduğu sürece sürekli arkadaşları tarafından psikolojik baskıya uğrayan Türkeş, öldürüleceği düşüncesiyle firar etme çabalarına girişmiştir. Fakat bu kaçma girişimleri tamamen başarısız olmuştur. 1982-85 yılları arasında kontrollü olarak çok partili demokrasiye geçişe izin verilmesiyle Ülkücüler Muhafazakar Parti ile tekrar siyasete girmeye çalıştılar. Fakat Mamak Cezaevinde bulunan Ülkücüler birçok idam kararının altında imzası olan MP başkanı ve o zamanın danışma meclisi üyesi Mehmet Pamak'a çok itiraz ettiler. MGK'da Pamak'a daha sonra siyaset izni vermemiştir. Böylece Ülkücülerin siyasete girişinin önünde engel kalmadı. Beş yıl on bir ay sekiz gün süren dava 7 Nisan 1987'de sonuçlandı. MHP yöneticilerinden sadece Türkeş ceza aldı, diğerleri beraat etti. Türkeş 11 yıl 10 ay hapse mahkum edildi. Türkeş 4 yıl 5 ay 28 gün tutuklu kaldıktan sonra 9 Nisan 1985'te tahliye oldu.

MP'nin başına Muharrem Şimşek'in gelmesinden rahatsız olan Türkeş hapishaneden müdahalelerde bulunmuştur. 30 Kasım 1985'te kongrede partinin başına Ali Koç getirilmiştir. Partinin adı da Milliyetçi Çalışma Partisi(MÇP) olarak değiştirilmiştir. MP'nin amblemi Türkiye üzerinde bir çınar ağacı ile sembolize edilirken MÇP'nin amblemi kırmızı zemin üzerine beyaz hilal ve etrafında dokuz ışığı sembolize eden dokuz yıldız olarak belirlenmiştir. 1987'de Ali Koç'un istifası üzerine yapılan kongrede Abdülkerim Doğru Genel Başkan Devlet Bahçeli'de Genel Sekreter olmuştur. Bu durum Bozkurtlarla Üç Hilal'in savaşında savaşın Üç Hilal'in galibiyeti ile sonuçlanmasına neden olmuştur. Böylece daha çok İslamiyet'i temsil eden ÜÇ Hilalciler ile Türkçülüğü temsil eden Bozkurtlar ilk kez karşı karşıya gelmişlerdir. Bu zaferle Türk İslamcılar muhalefetlerini giderek arttırdılar. 1987'de yapılan referandumda Turgut Özal'ın karşı yönde ki kampanyalarına rağmen siyaset yasakları kaldırıldı. 1987 yılında Özal'ın diktalarıyla Türkeş Mavi Sürgün'e gönderilirken MHP'nin ünlü Eğitimciler grubu siyasi arenada boy göstermeye başladılar. Türkeş bir yandan kendine yapılanları hazmedemezken bir yandan da toplantılar yaparak dağılan Ülkücüleri bir araya getirmeyi amaç edindi. Dedeman ve bazı yerlerde yapılan toplantılar bunun göstergesiydi. Türkeş eski milliyetçilere MÇP'ye gelmeleri konusunda çağrıda bulunmuştur. Tekrar bir araya gelme işlemi 1995 seçimlerinde ciddi bir şekilde gündeme gelmiş eskilerden Ramiz Ongun ve Yılma Durak MHP'ye tekrar katılmıştır.

Dedeman'da yapılan toplantıda vakıf kurulması gerekliliğine işaret edilmiştir. Namık Kemal Zeybek, Muhsin Yazıcıoğlu, Galip Erdem, Mahir Damatlar önderliğinde bir vakıf kuruldu. Ülkücü hareketin organizasyonunu sağlamak için Yılma Durak, Devlet Bahçeli, Rıza Müftüoğlu, Ali Güngör, Sami Bal, Hakkı Duran ve Ahmet Bilgin görevlendirildiler. Fakat alınan bu kararlar MÇP yönetiminin de karşı çıkmasıyla Türkeş'in onayından geçmedi. Aslında toplantılarda Türkeş'e baskılarda artmış ve politikayı bırakması da istenmiştir.

3.3.2. İslami Akımın MÇP'ye Girmesi

Abdülkerim Doğru MÇP genel başkanı olduktan sonra Üç Hilal giderek etkisini arttırdı. İslami değişimin etkisi başörtüsü, türban dahil her alanda hissedildi. Siyaset yasaklarının kalkmasıyla 20 Eylül 1987'de Türkeş MÇP'ye görkemli bir şekilde üye oldu. Türk milliyetçiliğinin yapılabileceği tek yer olarak MÇP'yi işaret eden Türkeş 4 Ekim'de ki kongrede 210 delegenin tamamının oyunu alarak başkanlığa oturdu. Başkanlığa oturur oturmaz yeniden örgütlenmelere el atan Türkeş daha sonra parti içinde anılacak "GATA Cuntası" şeklinde ki örgütlenmeyi kurmaya girişir. Bunun içinde Gülhane Askeri Tıp Akademisi'ne yönelir. Burada MHP Genel Sekreter Yardımcısı Mithat Altun ve MYK üyesi Faruk Keskinlik'in başkanlık ettiği bir grup oluşturulmuştur. GATA Cuntası adı verilen bu grup 26 kişiden oluşturuldu. MÇP Türkeş'le girdiği ilk seçimden % 2.91 oy aldı ve oy oranlarında büyük düşüş yaşadı. Bunu hazmedemeyen bazı partililer Özal'ın yanına geçtiler. Türkeş bu başarısızlığı gidermek ve kendine bir muhalefet oluşmasını önlemek için Yazıcıoğlu ve arkadaşlarını MÇP'ye katılmaları için zorladı. Türkeş MÇP'ye bir gençlik aşısı yapmak istedi. Sonuç olarak bu aşısı kısmen tuttu ve bir sonraki yerel seçimlerde oy oranı % 4.2'ye yükseldi. Bu dönemde kendi partisinde İslamlaşmayı kontrol ettiğini düşünen Türkeş dış konjonktürü takip edememiştir. Kendisine görüşme talibinde bulunan tarikat şeyhlerini kötü ağırlayan ve İslamlaşma konusunda taviz vermeyen Türkeş daha sonra 1990'larda olacak silahlı saldırıları(Muammer Aksoy, Çetin Emeç, Turan Dursun, Bahriye Üçok) öngörememiştir.

Sol Tarafa ittifak arayışları bunlara Kürt halkını temsil ettiğini ileri süren partilerinde katılımı Türkeş'i Refah Partisi ve İslahatçı Demokrasi Partisi ile ittifak arayışına itti. Özellikle Devlet Bahçeli ve Muhsin Yazıcıoğlu bunda çok etkili oldu. Ülkücüler RP çatısı altında seçime girip % 16.9 oy aldılar. Yazıcıoğlu ve arkadaşları bu zaferden sonra sürekli seçim ittifaklarına gidilmesini savunurken Türkeş ve ona yakın olanlar buna karşı çıkmış meclis içinde hemen bir hülle parti kurularak RP'den 18 vekil istifa etmişlerdir. Bu sefer Parti içinde Türkeş Yazıcıoğlu arasında çekişme yaşanmaya başladı. Başkanlık divanına girmek isteyen Yazıcıoğlu'na Türkeş veto uyguladı. Aslında

Türkeş'i ittifak yapmaya iten neden ne İslamlaşma isteği ne diğer partilerin isteğiydi. Bunun nedeni MÇP hakkında açılan kapatma davasıydı. Kapatma davasının kararı partilerin üye listesini açıklayacağı ertesi güne rastlıyordu. Yani MÇP olarak katılınsaydı mecliste yer alnamayabilirdi, bu yüzden ittifak yoluna gidildi.

Mecliste oluşan DYP-SHP hükümetine güvenoyu tartışmalarında Muhsin Yazıcıoğlu istifayı göze alarak verilmemesinde ısrar ederken Türkeş yumruğunu masaya vurarak güvenoyu verileceğini belirtmiş, Muhsin Yazıcıoğlu'nun da istifa etmesi üzerine istifasını kabul etmemiştir. Muhsin Yazıcıoğlu, Ökkeş Şendiller, Saffet Topaktaş ve Esat Bütün MÇP'nin diğer vekillerinden ayrı olarak güvenoyu vermediler. Aslında Türkeş darbe dönemi hapse giren ve sonra çıkıp işsiz kalan militanlarına PTT, SSK, TPO'da iş bulmak onları yeniden birer kadrolara yerleştirmek amacıyla DYP-SHP koalisyonuna güvenoyu verdirdi.

Yazıcıoğlu'nun parti içerisinde gücü giderek arttı. Parti içinde Türk-İslam çizgisini yaymasının yanı sıra çıkardığı Bizim Dergah dergisi ile hapishanedeki Ülkücüleri kendi çizgisine kaydırmaya çalıştı. Türkeş bir yanda Muhsin Yazıcıoğlu ile uğraşırken bir yandan da diğer güç odakları Muharrem Şemsek ve Devlet Bahçeli'yi kontrol etmek istiyordu. Türkeş en azından Yazıcıoğlu ile Şemsek'i birbirine düşürerek daha rahat etme çabasına girişti. Fakat bu planı başarısız oldu. Çünkü Yazıcıoğlu ile Şemsek yakınlaştı. Bunun üzerine Türkeş de Bahçeli ile yakınlaştı. Türkeş parti içinde üç önemli kişinin odasına dinleme cihazı koydurttu. Bunlar bulunca Bahçeli ve Şemsek birbirinden şüphelendiler.

Yazıcıoğlu 14 Temmuz 1991 Ankara il kongresinde Türkeş'e rağmen Basri Erdem'i destekledi ve il başkanlığını Basri Erdem kazandı. Fakat Türkeş Basri Erdem'i büyük kongre öncesi görevden aldı. Bu olaydan sonra Türkeş Yazıcıoğlu'na yasaklar koymaya başladı. Özellikle "Gözyaşı Gecelerini" yasakladığını ilan etti. Bu gecelerde Ülkücülerin cezaevinde kaldıkları sürece yaşadıklarını anlatırken ideolojik alt yapı oluşturulmaya çalışılmıştır. Fakat bu geceler daha sonra Muhsin Yazıcıoğlu'nun

görüşlerini yansıttığı toplantılar haline gelmiştir. Bizim Dergah gazetesinin satışı da ocaklarda yasaklanmıştır.

2 Temmuz 1991 tarihinde Türkeş'in eski makam şoförü Şükrü Şahin ve arkadaşları Bizim Dergah dergisini bastılar. Genel Yayın Yönetmeni Emir Kuşdemir'i başından yaraladılar. Böylece ipler tamamen koptu. Bizim Dergah dergisinin tüm bürolarına baskınlar artınca bir anlamda Yazıcıoğlu MÇP'den kovuluyordu. Yazıcıoğlu 7 Temmuz 1992'de MÇP'den istifa etti. Yazıcıoğlu ile beraber Aksaray milletvekili İsmet Gür, Tokat milletvekili Ahmet Özdemir, Kahramanmaraş vekili Ökkeş Şendiller, saffet Topaktaş ve Esat Bütün istifa ettiler. Partiden ayrılan Yazıcıoğlu ve arkadaşları Türkeş'i işkenceci generalleri partiye çağırarak, ırkçı ve kontrgerillacı politika izlemekle suçladılar. Türkeş'te Yazıcıoğlu'nu Özal ile birlik olmak ve ondan yardım almakla suçladı. Gerçekten Siyasi arenada Özal ile Yazıcıoğlu yeni bir oluşuma gittiler. 1992'de Söğütözü'nün Yeni Oluşum Hareketi siyasi karar kurultayı düzenlendi. Siyasi parti kurma kararı alındı. MÇP'nin karşısına 29 Ocak 1993'te Büyük Birlik Partisi(BBP) ile çıktılar. 99 kurucu olan parti hilal içinde gül amblemini benimsedi. Parti 1994 yerel seçimlerinde ancak beş yüz bin oy alabildi.

3.3.3. MHP'nin Tekrardan Kurulması

Yazıcıoğlu'nun partiden ayrıldığı dönemde siyasi partileri kapatan MGK kararının iptali ve darbe öncesi var olan partilerin yeniden açılabilmesinin önündeki engellerin kaldırılması MHP'nin tekrar açılması konusunda tartışmalara neden olmuştur. Türkeş ve diğer muhalifler de MHP'nin açılmasını istemekteydi. Fakat Türkeş MHP çatısı altında MÇP'nin yer almasını isterken Agah Oktay Güner, Sadi Somuncuoğlu gibi muhalifler MHP'nin ayrı olarak açılmasını istiyorlardı. Bu sıralarda Resmi Gazete'de darbe dönemi ölenlerin ismine yer verilmiştir. Bu dönemde MHP'den ölen 932 delegeden aralarında Gün Sazak, Cahit Aküzüm'ün de olduğu 17 kişi şehit ilan edilmiştir.

Turgut Özal'ın da desteğini alan Somuncuoğlu MHP'yi ayrıca kurup Türkeş'e karşı bir güç olarak kullanmaya niyetlendi. MÇP genel kongresinde Türkeş muhaliflerin salona alınmaması emrini verdi. Türkeş kongrede delegelere bir parti altında birleşme konusunda ikna çabalarına başladı. Somuncuoğlu'nu Özal'ın desteklemesine rağmen dönemin Başbakanı Süleyman Demirel'de Türkeş'i desteklemiştir. Kongre salonun dışında Ülkü ocakları derneği görevlileri, resmi polis ve Somuncuoğlu'nu koruyan cumhurbaşkanlığı korumaları bir arada bulunmaktaydılar. Kongrede salonu tutmak için erkenden salona giden Türkeş kapıların kapalı olduğunu görünce kapıları kırdırarak sloganlar eşliğinde içeri girdi. Türkeş'in emrettiği gibi muhalifler içeri alınmadı. Kongrede 367 delegenin imzası olmasına rağmen 451 delegenin hazır bulunduğu söylendi. En yaşlı üye olarak Türkeş kongrede MHP adının MÇP tarafından kullanılması kararını çıkarttırdı. Sadi Somuncuoğlu kongre sonrasında yayımladığı bildiriye ‘ ‘ 27 Aralık 1992 günü yapılan MHP delege toplantısı hiçbir demokratik ülkede ve Türkiye’de görülmemiş bir çirkinlik, saldırganlık ve tehdit altında yapılmıştır. Bizim için söylemesi çok zor olmakla beraber gerçek şudur ki Türk milliyetçiliği hareketi çok ağır bir darbe yemiştir. Söz halkının oy hakkının gasp edildiği toplantıda, demokrasi, hukuk ve ahlak kavramları kaba kuvvet tarafından çiğnenmiştir. ’ ’ görüşlerine yer verildi. Bu kongreden sonra Somuncuoğlu Türkeş ile yollarını ayırdı. 24 Ocak 1993'te partinin adı MHP olarak değiştirildi ve simge olarak üç hilal seçilmiştir

27 Mart 1994 seçimlerinde MHP oy oranını % 7.96'ya çıkardı. 55 belde 56 ilçe ve 7 il olmak üzere 118 belediyede seçim kazandı. MHP daha çok oy almak için kapılarını Kürtlere ve Alevilere açtı. O kadarki 7 Kürt aşiretinin temsilcisi törenle MHP'ye katıldı. Fakat MHP HADEP'e sıcak bakmıyordu. Özellikle Türkeş Özal'ın federasyon dahil her şey tartışılmalıdır sözüne tamamen karşı çıkmıştır. Hatta Türkiye'yi bir haklar, kültürler mozaïği olarak gösterenlere ‘ ‘ ne mozaïği ulan’ ’ sözüyle karşılık vermiştir. Türkeş 9 Kasım 1994'te MHP'nin 4. Olağan kongresinde vatan haini olarak gördüğü Nazım Hikmet'in ‘ ‘Bu Memleket Bizim’ ’ şiirini bazı kesimlerce uzlaşma çağrısında bulunmak için kullanmıştır. PKK konusunda MHP göreve geldiğinde bir yılda PKK'yı bitirme taahhüdü vermiştir. MHP parlamentoda

Güneydoğu'da PKK ile savaşacak özel ordu kurulmasına ilişkin kanun teklifi dahi verdi. Bu teklifte Erzurum merkezli bir enstitü kurulmasına ilişkin bir kapsamda yer almıştır.

MHP PKK'ya karşı örgütlenmede suskun kalmadı. Ülkü ocaklarının Diyarbakır, Batman ve Bingöl illerinde açılması için çaba harcandı. MHP'nin özel ordu fikri Özel Tim olarak uygulamaya kondu. Özel Tim'e BBP lideri Muhsin Yazıcıoğlu'nun etkisiyle birçok Nizam-ı Alem Ülkücüsü de katıldı. Ülkü ocakları bazen baskı aracı olarak kullanıldı. RP Özel Timlerin bölgede asayişten çok ırkçı söylemlerde olduklarını, araçlarında üç hilalli bayrak, bozkurt armalı yüzükler taktıklarını bu yüzden halkı daha çok korkutup kışkırttıklarını belirtmiştir.

3.4. MHP'nin Evrim Süreci ve Siyasi tabanı

Milliyetçi Hareket Parti'nin zaman içinde sürekli bir değişim geçirdiği görülmektedir. Değişen zamana ve olaylara anında reaksiyon gösteren MHP kurulduğu ilk dönemde Türkçü akımın hakim olması nedeniyle daha çok Turancı bir yapı çizmektedir. Milliyetçi Hareket Partisi'nin ideolojisinde en önemli unsur devlettir. Devletin varlığı ve korunması her şeyin üstündedir. Sosyalist söylemin elit kesimlerce taraf bulmasına karşılık geniş halk kitlelerinden destek bulan MHP komünist ve sosyalist söylemlerin karşısında olmuştur. Bu yüzden devleti iç ve dış tehditlere karşı koruma görevini misyon edinmiştir. Devlet için her zaman bir emniyet kemeri olan MHP, milliyetçiliğin devletçi halini kendi merkezine yerleştirmiştir.

Sürekli olarak oy oranlarını arttıran Milliyetçi Hareket Partisi ülkenin içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik çalkantılı günlerde gösterdiği sert tepkilerle büyük bir sempati toplamıştır. Devletle kendini bütünleştiren MHP halka devleti savunan tek parti imajı vermiştir. Tamamen kendine özgü bir yapı geliştiren MHP diğer partiler gibi ne sağ yelpazenin merkezinde ne de uç noktasında olmuştur. Bunu Türköne '*MHP'yi siyasi partiler yelpazesinin sağ kenarına yakın ölümüne yerleştirmekle ve diğer partilerle mukayese etmekle yetinenler, toplumun derinlerinde işleyen birçok farklı*

kırılma hattını da gözden kaçırmış olurlar.”(Türköne, 2008: 15) Milliyetçi Hareket Partisi her zaman Türk halkının yüceliğini ön plana çıkararak devletin varlığının devamı için neler yapılması gerektiğini belirtmiştir. Aslında MHP 1980 öncesinde Nihal Atsız’ın etnik milliyetçiliğinden etkilenmiştir. Temelde bu görüşe bağlı kalarak Türkçü anlayışı her zaman temel yapı taşı olarak korumuş fakat uç noktaya kaymamak için Türkeş Nihal Atsız’ın fikirlerini törpülemiştir. Türkeş 1980 öncesinde İslami unsurların partiye girmesine izin vererek partinin merkeze yaklaşmasını sağlamaya çalışmıştır. 1980 sonrası darbenin de etkisiyle İslami unsurların daha etkin hala geldiği partide muhafazakar bir taban oluşmaya başlamıştır. Müslüman Türk imajının yerleştiği bu dönemde partiden kopuşlar yaşanmıştır. 1990’lardan itibaren İslami unsurları geri plana atıp Türkçülüğü ön plana alarak radikalleşen MHP Devlet Bahçeli ile birlikte tekrar siyasi yelpazenin merkezine doğru kaymaya başlamıştır.

Temel ideolojisini, Alparslan Türkeş’in kaleme aldığı Dokuz Işık Doktrininden alan MHP, yeni bir devlet düzeni fikriyle ortaya çıkmıştır. Bu düzen, kapitalizmden ve komünizmden ayrı olan “ülkücü yol” olarak adlandırılmaktadır. Bu yol, “Her şey Türk Milleti için, Türk’e doğru ve Türk’e göre” ilkelerini benimseyerek, Türk milletini kısa sürede güçlendirecek bir yol olarak tanıtılmaktadır. (Türkeş, 1994: 65) Her fırsatta komünizme, kapitalizme ve bunların bir türevi olarak faşizme ve nasyonal sosyalizme karşı olduğunu dile getiren Parti, milli devlet doktriniyle “Büyük Türkiye’yi” yeniden canlandıracağını ileri sürmektedir.

7 Ocak 1946 tarihinde Demokrat Parti (DP)’nin resmen kurulmasıyla, Türkiye çok partili siyasi hayata ilk adımını atmıştır. DP’nin kuruluşundan kısa bir süre sonra, Parti içinde başlayan tartışmalar, 20 Temmuz 1948’de Millet Partisi (MP)’nin kurulmasına yol açmıştır. 1953 yılında hükümet kararıyla kapatılan MP’nin yerine, 10 Şubat 1954’te Osman Bölükbaşı liderliğinde Cumhuriyetçi Millet Partisi kurulmuştur. 19 Mayıs 1952 tarihinde kurulmuş olan Türkiye Köylü Partisi, 16 Ekim 1958’de Cumhuriyetçi Millet Partisine katılmış ve yeni partinin ismi Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) olmuştur.

Osman Bölükbaşı'nın 13 Haziran 1962'de 29 milletvekiliyle birlikte CKMP'den ayrılarak yeniden Millet Parti'sini kurmasından sonra Ahmet Oğuz, CKMP Genel Başkanlığına seçilmiştir. CKMP'nin 22-23 Şubat 1964 tarihinde yapılan kongresinde Alparslan Türkeş'e yakınlığıyla bilinen altmıştan fazla politikacı partiye girmiş ve parti içinde Türkeş'in etkinliği artmaya başlamıştır. 27 Mayıs ekibi içinde yer alan Türkeş, daha sonra Milli Birlik Komitesiyle anlaşmazlığa düşüp yurt dışına çıkmak zorunda kalınca parti kurma veya bir partiyi ele geçirme fikrini ciddi biçimde düşünmeye başlamış ve kendisine hedef olarak CKMP'yi seçmiştir. CKMP içinde hızla güçlenen Türkeş ekibi, kısa bir müddet sonra partiyi olağanüstü kongreye zorlamış ve 1 Ağustos 1965 tarihinde yapılan olağanüstü kongre, Alparslan Türkeş'i genel başkanlığa getirmiştir. CKMP, 8-9 Şubat 1969 tarihinde Adana'da yapılan kongrede Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) adını alırken, parti amblemi de kırmızı zemin üzerine üç hilal olarak değiştirilmiştir. İslam'ın sembolü olan hilal, "üç hilal" olarak Osmanlı medeniyetini ve tarihini temsil ediyordu. Bununla birlikte, aynı kongrede Türkçülüğün sembolü olan bozkurt da ihmal edilmemiş ve parti gençlik kolları için hilalin kucakladığı bozkurt amblemi benimsenmiştir. 1970'li yılların ortalarına kadar, daha çok okuma ve kendini "komünizme karşı" yetiştirme gayreti içinde olan ülkücüler, 1970'lerin ikinci yarısından itibaren hızla sokağa inmiş ve devleti komünizmden kurtarmaya soyunmuşlardır. Bu dönemde ülke, kısa zamanda cephelere ve kamplara ayrılmıştır. Parti içinde tek ve değişmez liderlik statüsü kazanan Türkeş, yükselen karizmasıyla kitleleri etrafında toplamayı başarmıştır. Türkeş'in liderliği ele almasından sonra Türkçü ve milliyetçi fikriyatın hem siyasi hem de ideolojik temsilciliği, önce CKMP'de, sonra da MHP'de toplanmıştır.

12 Eylül 1980 askeri müdahalesiyle diğer siyasi partiler gibi MHP'nin de faaliyetleri durdurulmuş ve Parti bir yıl sonra kapatılmıştır. MHP ve onun yan örgütleri hakkında "Anayasal düzeni zor yoluyla değiştirmeye teşebbüs", "Türkiye ahalisini birbirinin aleyhine toplu kıyımaya yönlendirme" ve "silahlı örgüt oluşturma" suçlarından dava açılmıştır. Uzun süren mahkeme ve yargılama safahatından sonra başta Genel Başkan Alparslan Türkeş olmak üzere, çok sayıda MHP'li çeşitli cezalara çarptırılmıştır. Askeri yönetimin MHP'ye bakışı ve partililere uygulanan muamele,

tabanda ciddi bir rahatsızlığa yol açmıştır. MHP'liler uzun bir özeleştirici süreci sonunda, ciddi bir varoluş sorunu yaşamaya başlamış ve devletle aralarına bir hat çekme gereği duymuşlardır. 12 Eylül rejimi, Milliyetçi Hareket tarihinde ciddi bir kırılmaya ve dönüşüme yol açmıştır. Bu dönüşüm sonunda Milliyetçi Hareket, kendini “devletin sahibi olarak” gören anlayışı terk etmiştir. Önce Muhafazakâr Parti (MP) daha sonra Milliyetçi Çalışma Partisi (MÇP) ismini alan hareket, tabanda süren tartışmaları Parti bünyesine taşıyamayınca, tabanın dinamizminden uzun süre yoksun kalmıştır. Cezaevinde İslamcı bir kimlik benimseyen MHP kadroları, Parti içindeki Türkçü akımı ve Türkeş'i eleştirmeye başlamışlardır.(Bora, 1996: 1276) 6 Eylül 1987'de yapılan referandumla siyasi yasakları kalkan eski parti liderleri gibi Alparslan Türkeş de partisinin (MÇP) başına dönmüştür. 1987 genel seçimlerine giren Parti, tam bir hayal kırıklığı yaşamıştır. Henüz 12 Eylül'ün etkisini üzerinden atamayan ve tabanı toparlayamayan MÇP, % 2,9 oranında bir oy almış ve barajı aşamadığı için parlamentoya girememiştir. MÇP için sıkıntılı sayılabilecek günler, yeni kadroların ve özellikle “Türk-İslam Ülkücülerinin” partiye girmesiyle kısa sürede atlatılmıştır.

1991 genel seçimlerine Refah Partisi (RP) ve İslahatçı Demokrasi Partisi (IDP) ile ittifak yaparak giren MÇP, bu ittifaktan 19 milletvekili sağlayarak parlamentoda temsil edilmeye başlamıştır. Parti içindeki gruplaşma gittikçe su yüzüne çıkarken, Muhsin Yazıcıoğlu liderliğindeki kadro, sonunda MÇP'den ayrılmış ve hareket böylece ilk bölünmesini yaşamıştır. Bu arada parti, yeniden MHP adını almış ve siyasi duruşunu tashih etme gereği duymuştur. MHP yeniden devlete yaklaşırken, Türkeş özellikle “Güneydoğu'da terörün bitirilmesinde” her türlü göreve hazır olduklarını ilan etmiştir. 1991 sonrası yükselen terör nedeniyle ciddi bir bölünme endişesi yaşanırken, bu süreç MHP'yi doğal olarak büyütmüş; bu arada MHP aynı zamanda RP ile de arasına kalın bir çizgi çekerek, daha laikçi ve Türkçü bir duruş sergilemeye başlamıştır.

1990'lı yıllarda PKK terörü ve Kürt meselesi karşısında gördüğü destek MHP'yi, hiç olmadığı kadar güçlendirmiş ama bu arada aşırı laikçi ve İslam'a mesafeli tutumu da yeni sorunlara yol açmıştır. Türk ve Kürt milliyetçilikleri birbirini besleyerek

büyürken, MHP popüler bir milliyetçilikle ilk defa kentli bir hüviyet kazanmaya başlamıştır. 1990'lı yılların başından itibaren elde ettiği toplumsal desteği oya tahvil edemeyen MHP için 1995 seçimlerinden sonraki gelişmeler, sıkıntılı günlerin ilk işaretlerini oluşturmuştur. Bu süreçte tabandaki değişim talepleri yüksek sesle dile getirilmeye başlanmıştır. Alparslan Türkeş'in halefinin kim olacağına ilişkin tartışmaların yoğun olarak yapıldığı bir dönemde, Türkeş'in vefatı bu değişikliği zorunlu kılmış ve Devlet Bahçeli genel başkanlık görevine seçilmiştir.

Devlet Bahçeli'nin Türkeş sonrası MHP'de genel başkanlık yapip yapamayacağı tartışmaları, ancak 18 Nisan 1999 seçimleriyle son bulmuştur. Aslında MHP'nin 1990'lardaki seçim haritası irdelendiğinde, bu dönemde Parti'nin geleneksel oy tabanını önemli ölçüde değiştirdiği gözlenmektedir. MHP Orta Anadolu'daki "milliyetçi-muhafazakar kalelerini elinde tutmaya devam ederken, bu coğrafyaya Akdeniz'in önemli bir kısmını da eklemeyi başarmıştır. Nitekim MHP, 1999 seçimlerinde, tarihindeki en yüksek oyu almıştır. Seçimlere "Lider Ülke Türkiye" sloganıyla giren MHP, aldığı % 18'lik oyla iktidar ortağı olmuştur. Parti'nin 1987 seçimlerinde % 2,9 oranında oy aldığı göz önüne alındığında, on yılda takdire değer bir noktaya ulaşıldığı görülmektedir.

18 Nisan 1999 seçim sonuçlarını "Türkiye Harekete Geçti" afişi ile karşılayan MHP'de, seçim sonuçları parti yönetiminin dahi beklemediği büyük bir sürpriz olarak değerlendirilmiştir. Seçimlerden hemen sonra yapılan analizlerde MHP'nin seçim başarısı, yükselen milliyetçilik dalgası, Abdullah Öcalan'ın yakalanıp Türkiye'ye getirilmesi ve 28 Şubat süreci ile izah edilmeye çalışılırken, MHP'nin yenilenen yönetim yapısında, "yapıcı-uzlaşmacı yeni siyaset dili" ihmal edilmekteydi. 28 Şubat süreci sonrasında yapılan 18 Nisan 1999 seçimlerine "ürkek değil, erkek" söylemini yaygın biçimde kullanarak giren MHP, seçmene RP'nin yapamadığını kendisinin yapacağını vaat ediyordu. Bu sahici söylem, muhafazakâr-milliyetçi kesimde ciddi bir karşılık bulurken, MHP de tarihinde almadığı oyu almıştır. MHP'nin 18 Nisan 1999 seçimlerinde aldığı oyu sadece konjonktürel bir başarı olarak görmek kolaycı ve eksik bir yorum olacaktır. MHP'nin başarısında, Parti'nin 1980 sonrası geçirdiği

değişimin, Bahçeli yönetiminde “başkalaşmadan değişen” temel yapının, politikalarını daha rafine haline getirmesinin, toplumsal değerlerle beslenen açık, özgürlükçü, ahlaki meşruiyeti esas alan tutumunun etkisini göz ardı etmemek gerekir. 1990’lı yıllarda seçmen davranışında yaşanan değişim neticesinde, seçmen kitlesinin dörtte birini oluşturan bir grubun, bütün partilere karşı mesafeli bir tutum geliştirmesi ve kararlarını oldukça kişiselleşmiş bir muhakeme sonucunda vermesi ile son olarak bu grubun daimi temsilcisi olan bir partinin olmayışı dikkatleri çekiyordu. Bu kitlenin önemli bir kısmı 1995 seçimlerinde “Refahlılıştan” Refah Partisini, 1999 seçimlerinde ise “MHP’lileşmeden” MHP’yi desteklemişlerdi. Bu “özgür seçmen”ler, 1999 seçimlerinde MHP’nin seçim başarısında önemli bir rol oynar MHP’nin de süreci hızlandırması ile 2002 seçimlerinde MHP’yi de terk ederek Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti)’ne yönelmişlerdi.

MHP’nin ideolojik söyleminin tabanı ve toplumsallaşmasını sağlayan kitle ruhunu Orta ve Doğu Anadolu’da görürüz. Bu söylemler sadece uç noktaları değil kendini muhafazakar olarak gösteren partileri dahi milliyetçi-muhafazakar olmaya itmiştir. İslamcıların en milliyetçi en milliyetçilerin de muhafazakar olduğu bu coğrafyadır. 1991 seçimleri bu tabloyu karşımıza çıkarmıştır. İlk defa uçlarda bulunan iki partinin oyları (RP-MHP) merkez sağ partileri geçmiştir. Böylelikle bu bölgelerde muhafazakar-milliyetçi bir ayrışma meydana gelmiştir. Fakat Kars, Amasya, Kastamonu, Konya ve Niğde’de MHP RP’den daha çok yükselmiştir. Erzincan, Erzurum, Elazığ, Tokat, Kırşehir, Çorum’da RP oylarını arttırırken bu şehirlerde MHP’nin oy kaybı yaşamasının nedeni BBP’nin bu şehirlerde küçümsemeyecek derecede oy almasıdır. Bazı şehirlerde MHP’nin RP’ye geçilmesinde BBP’nin katalizörlüğünden kaynaklandığı bazı yerlerde ise MHP’nin RP’yi geçmesinde MHP’nin Kemalist milliyetçiliğin romantik-ırkçı kanadını temsil etmesi ve daha devletçi görünerek merkeze yakın hissedilmesinin payı büyüktür.

MHP için devletle barışmak gerek MHP geleneği gerekse barışmayı acilleştiren bölücülük meselesinin mahiyeti icabı özellikle devletin güvenlik aygıtı ile muhabbetin arttığını, bu aygıt mensup kişilerin çoğunlukla oy kullandığı sandıklardan

birinci parti olarak çıkması bir göstergedir. 1991 seçimlerinden en yüksek oy oranlarını MHP PKK'nın etkinlik alanı olarak gördüğü illerde arttırması da ilginçtir. Bitlis, Tunceli, Van ve Muş'ta oylarını arttırmıştır. Aslında MHP'nin en büyük zaferlerinin Güneydoğu'dan göçen vatandaşların çoğunlukta olduğu Adana, Mersin, Antalya gibi şehirlerin interlandı içinde olduğu da görülmektedir. Adana'da % 6.1'den 18'e Mersinde %4.7'den 14'e, Antalya'da % 2.8'den 13'e çıkmıştır. Bu seçim zaferleri ve alınan belediye başkanlıklarıyla PKK uzantısı örgütlere yerel ölçekte müdahaleler cenazelerde ve eylemlerde PKK karşıtı gösterilerin artışı da gözlemlenmektedir. MHP'nin daha önce tabanı olan kent yoksulları köylü sınıfı yerine, daha marjinal iktisadi gücü yüksek mülk sahibi, şovenizme kaçan kent zenginlerinden de oy aldıkları ortaya çıkmaktadır. Özellikle refah şovenizminin Ege ve Trakya'da MHP'ye oy kazandırdığı görülebilmektedir. MHP'nin devletle barışması ve daha merkeze yaklaşmasında DYP'nin iç dinamiklerinin MHP ile irtibatını koparmamasından kaynaklanmaktadır. Seçimlerde DYP'den Tansu Çiller'in oyu kurşuna seçmen iradesini mühimmata benzeten söylemleri milliyetçi kesimlerde coşkuyla karşılanmıştır ve DYP'nin oy oranlarına da yansımıştır. MHP'nin devletle yakınlaşması ona yeni bir çizgi kazandırmıştır. Seçim kampanyalarında mehter marşı çalınmış, daha modern makyajlı bayanlar, çıplak şair olarak anılan Nara Benek gibi spekülative medyatik adaylar seçim listelerine girmiştir. Bu çizgi ne kadar yeni görünse de Türkçü-Turancı Türkeş'in 27 Mayıs çizgisi, 60'ların CKMP/MHP'si gibi, Kemalizm'in ideolojik envanterinde ki faşizan-korporatist etmenlerin oldukça bütünlüklü bir biçimde eklemlendiği modernist bir çizgidir.

3.5. Ülkücü Komando Kamplarının Varlık Sorunu

26 Ekim 1970'te Adalet Partisi Genel Başkanı ve Başbakanı Süleyman Demirel'e ve 67 ilin valisine sunulan bu rapor, devletin resmi kayıtlarında saptanmış ve devletin arşivi kaynak gösterilerek kanıtlanmıştır. Bu rapor açıklanmadan önce kamuoyunda geniş bir yankı uyandırdı. Ecevit rapor hakkında Demirel'e hesap vermesi konusunda bir çağrıda bulundu. Demirel başta raporu hayali olarak niteledi. Daha sonra raporu kabul etse de raporlarda yazılanlardan endişelendiği için Türkeş ve taraftarlarını

koruma çabasına girdiği görülmüştür. Bu raporun ayrıntıları ve içeriğine ilişkin bilgilere yer verilmeye çalışılmıştır.

3.5.1. Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği

Rapora göre genel merkezi İzmir olmak üzere 22.01.1963'te kurulmuştur. Derneğin amacı başta komünizm olmak üzere yıpratıcı ve bozguncu fikir odakları ile mücadele etmek, milli kültürümüz ve manevi değerleri korumaktır.

3.5.2. Ülkü Ocakları Birliği

İstanbul ve Ankara'da ki fakülte, yüksek okullarda ülkü ocakları ismiyle öğrenciler arasında Türk milliyetçiliği şuurunu işleyip, güçlendirmek ve onları memlekete yararlı birer milliyetçi yapmak gayesiyle bir dernek kurulmuştur. Bu dernek daha sonra 1969 yılında üniversite olan illerdeki ülkü ocaklarını içine alan bir birlik haline gelmiş ve ismi Ülkü Ocakları Birliği olmuştur. MHP'nin yan kuruluşu olarak çalışmaktadır. Faaliyetlerini ondan aldığı emirlerle gerçekleştirmektedir. Komando kampları MHP gençlik kolları ile birlikte yürütüldüğü de raporda yer almıştır.

3.5.3. Genç Ülkücüler Teşkilatı

29.02.1968 tarihinde genel merkez Ankara olarak, gençliği ülkücü, milliyetçi bir ruhla yetiştirmek, her türlü bölücü, zararlı faaliyetlerle mücadele etmek gayesiyle kurulmuştur. MHP'den aldığı talimatla hareket etmektedir. Hür Düşünce Kulüpleri federasyonu, Eski Harbiyeliler Yardımlaşma Derneği, Milliyetçi Türk Kadınlar Derneği gibi yapılanmalarında amaçları aynıdır.

3.5.4. Komando Kamplarının Kurulduğu İleri Sürülen Yerler

‘ ‘MHP gençlik kolları, Ülkü Ocakları Birliği, Genç Ülkücüler Teşkilatı, Milli Türk Talebe Birliğinin organize ettiği, yönettiği maddi ve manevi yönden desteklediği komando kampları; gençliği fikri ve fiziki yönden yetiştirmek ve onlara Turancılık ülküsü vermek gayesiyle 1968 yılı yaz aylarından itibaren yurdun muhtelif il ve ilçelerinden kurulmuştur.

Bu kamplar şu tarihlere göre sıralanabilir:

1. 1968 ağustos ayı içinde İzmir ilinin Gümüldür Akrepkaya mevkiinde eski Mardin MHP vekili Rifat Baykal'ın arazisi üzerine takriben 150-200 gencin kaldığı bir kamp açılmıştır. Bunu Rifat Baykal yönetmiştir.
2. 03.08.1968 tarihinde Ankara Eskişehir yolu üzerinde 100 kişinin katıldığı bu kampı DüNDAR TAŞER yönetmiştir.21.08.1968'te İstanbul Silivri'de açılan bu kampı Komando Mustafa lakaplı Mustafa Ok yönetmiştir.
3. 13.10.1968'de Gaziantep Genç Ülkücüler Teşkilatı Şubesinde 40 kişilik bir grupla MHP il binasında açıldı.
4. 03.07.1968 İzmir MHP il yönetim kurulu üyesi Celal Turbay'a ait Karaburun ilçesi Balıkova köyü yakınındaki arazide 15 günlük bir kamp açılmıştır.
5. 20.07.1969 Adana'nın Yumurtalık ilçesi Ayaş mevki 350 kişinin katıldığı emekli binbaşı Ruhi Ünal ve teknik ressam Hüseyin Günel'in yönettiği bir kamptır.
6. 22.07.1969 Kayseri ili Yuvalı köyü Kızılırmak mevkiinde Yüksek İslam Enstitüsü ve İmam Hatip okulundan 11 kişinin katıldığı kampı MHP il başkanı Sami Bolak'ın yönettiği kamptır.
7. 23.07.1969 Mersin Belen'de 100 kişilik bir kampı MHP'li Seyyit Kılıçaslan yönetmiştir.
8. 29.07.1969 Sakarya ili Karasu ilçesi Kuyumculu köyü turizm derneği binasında MHP'li il başkanı İlyas Aslantürk'ün yönettiği ve 40 kişinin katıldığı bir kamp bulunmaktaydı.

Konya ile 15 km mesafede kurulan, Çankırı ili Kızılırmak nehri kenarında kurulan, Mudanya ilçesi Yıldıztepe mevkiinde kurulan, Tokat ili Yaylacık Mevkiinde kurulan, Malatya Pınarbaşı Mevkii, Kars ili Çıldır Gölü civarında kurulan, Antalya'da Manavgat'ta ve bunun gibi Türkiye'nin değişik coğrafyalarında kurulan kamplar mevcuttur. '(Kaynak, 1997)

3.5.5. Sebebiyet Verildiği Düşünülen Olaylar

Raporda kurulan bu kamplarda yetiştirilen kişilerin olduğu olaylarda sıralanmıştır bunlar:

1. *'İstanbul'da MTTB genel kurulu toplantısında ümmetçiler ile Turancılar kendi delegelerini geçirtmek için kavga etmişler Turancı Hüseyin Özdemir ağır şekilde dövülmüştür.*
2. *25.09.1967 Söğüt'te Ertuğrul Gazi'yi anma törenlerinde Türkeş'e söz verilmeyince kamptan gelenler kaymakam dahil ilgilileri sıkıştırmışlar ve aleyhte tezaruhat yapmışlardır.*
3. *20.01.1969 günü Ankara Yüksek Öğretmen okulunda sol görüşlü öğrenciler ile kamptan gelenler arasında arbede yaşanmış, kamplardan gelenler yatakhaneleri ele geçirmişlerdir. Bu olaydan sonra 10 kişilik grup okul önünde FKF'li iki öğrenciyi dövmüşlerdir.*
4. *07.04.1969'da Ankara TSE doğum kontrolü seminerini komandolar basarak buna karşı olduklarını belirtip konferans salonundan içeri Molotof kokteyli atmışlardır.*
5. *03.06.1969 İstanbul'da Site öğrenci yurdu basılarak altı öğrenci yaralanmıştır.*
6. *21.09.1969 günü Cağaloğlunda ki MTTB binasının zemininde patlama olmuş Mustafa Bilgi adlı öğrenci ölmüştür.*

7. 11.11.1969'da İstanbul adliye sarayı önünde öğrenci çatışmaları ve Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinde olaylar olmuş bir vatandaş yaralanmıştır.
8. 14.12.1969 İstanbul Yıldız Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisinde ki çatışma sonucu Battal Mehetoğlu adlı bir öğrenci öldürülmüştür.
9. 17.03.1970 Ankara Yüksek Öğretmen okulu ile Fen Fakültesinde meydana gelen olaylarda Ziraat Fakültesi öğrencisi ve ülkü ocakları mensubu Süleyman Özmen adli kişi öldürülmüştür.
10. 13.04.1970 Hacettepe Üniversitesinde meydana gelen olaylarda yoldan geçen yedek subay DR. Necdet Güçlü atılan kurşunla yaralanmış ve ölmüştür.
11. 08.06.1970 İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğrencilerinden Yusuf İmamoğlu solcular tarafından öldürülmüş, bunun üzerine kamplardan yetişenler bu fakültenin panolarına yakarak duvarlara Türk bayrağı asmışlardır.
12. 22.06.1970 Gazi Eğitim Enstitüsünde iki sağ ve sol gruplar arasında silahlı çatışma yaşanmıştır.
13. 20-21.08.1970 gecesi Ankara Hukuk Fakültesi silahlı bir grup komando tarafından işgal edilmiş, müdahale sonucu 17 öğrenci tutuklanmıştır. '(Kaynak, 1997)

3.6. 1990'larda Türk Milliyetçiliğine İvme Kazandıran Etmenler

Türkiye'de oluşan beka krizi Sovyetlerin çöküşüyle beraber oluşan tehdit algısı, Kürt meselesi gibi sorunlar; Türkiye'de sermayenin artışı, AT'ye giriş muasır medeniyet seviyesine ulaşıldı düşüncesiyle beraber sonsuz bir özgüvenle milliyetçiliğin yükselmesine neden olmuştur. Tehdit algısının ve özgüvenin doruk yaptığı noktayı Körfez Savaşı olarak görmek mümkündür. Özellikle tam büyüme güç olma çabaları sırasında ABD'nin Irak'a müdahalesi Kuzey Irak'ta bir Kürt devletinin oluşacağı

düşüncesi, uluslararası müdahalenin olmaması yeni dünya düzeninin kafalarda soru işareti yaratmasına neden olmuştur. Türkiye'nin çeşitli tehditlerle karşı karşıya kaldığı komploların üretilmesi batı karşıtı hissiyatın yaygınlaşarak milliyetçiliğin yükselmesine neden olmuştur. Kendimizi lider olarak tanımlarken Türki cumhuriyetlerin sadık olmadığına ortaya çıkışı, ekonomik yükselişin birden dibe vuruşu ve tarihin en ağır bunalımlarından biriyle karşılaşmasında bu etkenlerin en önde gelenleridir.

1993 yılında Demirel anayasal kimlik tartışmasını ortaya atmıştır. Türkiye'de milli kimliğin ırkçı çizgiden çıkarılarak anayasal çizgiye oturtulması gerektiğini ifade etmiştir. Kemalist kesim Türkiye'de Türk kimliğinin zaten bir ırkı değil, bir siyasi-hukuksal topluluğu ifade ettiğini savunarak Demirel'in çıkışını yersiz bulmuşlardır. Diğer Türk kimliğini savunanlar ise tam tersine Türkiye Cumhuriyeti'nin kültürel bir etnik olarak Türklerin devleti olduğunun ve bunun yadsınamayacağını belirterek tepki göstermişlerdir.

Bunalımlı 1994 yılıyla beraber milli devlet simgelerinin ve resmi milliyetçiliğin söz kalıplarının ve imgelerin yayılımı çok büyük boyutlara ulaşmıştır. Her yerde ay yıldızlı rozetler, bayraklar takıldı. Mankenler, şarkıcılar ay yıldızlı kıyafetler giydi. Her maç önce stadlarda İstiklal marşı söyleme geleneği arttı. Türkiye haritası bir logo olarak daha sık kullanıldı. Örneğin 90'ların en popüler gazetesi sabah logosunu Türk bayrağının zeminine yerleştirdi. Özellikle ekonomik buhran döneminde Çiller'in "Ekonomik Kurtuluş Savaşı" deyişlerine " Her şey Türkiye İçin", " Türkiye İçin Çalışıyorum" sloganları eşlik etmiştir. RP'nin radikal söylemleri ona karşıt olanların Atatürk imgelerini yükseltmesine neden olmuştur. Partilerin tamamı oy kaygısı içinde bu eylemlerini gerçekleştirmektedirler. Milay Köktürk bunu " *Siyasal partilerin tartışmaları oy kaygısına dayanır. Aydınların konuşmaları ise insanımızın düşünme biçimini orta vadede etkileme potansiyeli taşımaktadır. Asıl sorun buradadır. Milliyetçilik tartışmaları siyasal projeler çerçevesini aşmış, millî duyarlılıklar çerçevesine sirayet etmiş durumdadır*" şeklinde açıklamıştır.(Köktürk, 2007)

Bu döneme rastlayan en önemli olaylarda biri de Susurluk kazasıdır. Bu kaza ile ilk defa siyaset-mafya-devlet ilişkisi tam olarak gün yüzüne çıkmıştır. Milli Güvenlik Siyaset Belgesi'ne Türkiye tarihinde ilk kez "ırkçı milliyetçilik" tehdit kapsamına alındı. CIA'ci kontrgerilla güçler tasfiye edilmeye başlandı. Daha önce mafya zorlamasıyla yapılan ihaleler iptal edildi. Susurluk kazasında Çatlı'nın ölümünün duyulması üzerine MHP'li yöneticiler bunun sonucunda oluşacak araştırmaları MHP ve ocaklardan uzak tutmak için bu konuda sessiz kalıp, ilgi kurulmamasını sağlamaya çalışırken, BBP ise tam tersi Çatlı'ya sahip çıkma yoluna gitti. Hatta Türkeş Çatlı'nın gömülmesinde ve Oral Çelik'in cezaevi çıkışında Ülkücü bayrakların çekilmesi ve kurt işaretlerinin yapılmasından dolayı bu misyona tepki göstermişti. Türkeş hapiste kalışını hazırlanan MİT raporunun Çatlı tarafından hazırlandığını iddia etmişti. Hatta BBP'nin ayrılışında Çatlı'nın Yazıcıoğlu'nu MHP'yi bırakması konusunda evlat acısı yaşatmakla tehdit ettiğini ileri sürmüştür.

Susurluk davası raporlarında ocaklar direkt yer almasa ve suçlanmasalar da; 1970'lerde adeta devletin için bir kolluk güç haline gelen ocakların artık bir mafya haline gelmesine çek-senet, tehdit işlerine bakmasına karşı bir tavır oluştu. Ocaklar kendine çeki düzen vererek reorganizeye gitti. İlk önce üniversitelerde bir kontrol kurma çabasına giriştiler. Ardından yine üniversiteli iki yüz üç yüz kişi arasından eğitimciler grubu oluşturulmak istendi. Bunun başına getirilmek içinde emekli Albay Atilla Şimşek seçildi. Bu sırada ocakların başında olan Alaattin Aldemir BBP ile girdiği söz düellosu ve ocakların PKK'ya karşı kullanılmasına izin vermediği gerekçesiyle en uzun süre ocakların başında kalan başkan sıfatıyla görevinden alındı.

Türkeş'in ölümünde sonra yapılan kongre büyük tartışmalara neden oldu ve sonuç olarak ertelendi. Yapılan yeni kongrede seçim sonuçlarına göre Bahçeli 359, Tuğrul Türkeş 41, Ramiz Ongun 231, Enis Öksüz 104, Muharrem Şemsek 80, İbrahim Çiftçi de 13 oy aldı. Oylamadan sonra Tuğrul Türkeş'e karşı diğer adaylar birleşme kararı aldılar. Şemsek, Ongun, Öksüz ve Çiftçi Bahçeli lehine çekildiklerini açıkladılar. Bu sırada salonda abla Selcan Türkeş "bu bir ihanettir" diye bağırarak tepkisini belirtti. Tuğrul Türkeş ve onu destekleyen Ülkücülerle birlikte olan Azmi

Karamahmutoğlu salonda terör estirmeye başladılar. Bu olaylar sonrası yanlış anlaşmalar Tuğrul Türkeş'in kürüye yürümesine neden olmuş, Karamahmutoğlu'nun illegaliteye giriyoruz gelen gelsin deyip kürsüyü yıkın emri vermesi belleklere yerleşmiştir.

Sonuç olarak kürsü yıkıldı, oy kabinleri ve sandalyeler parçalandı. Kongrenin bir ay ertelendiği duyurulsa da, Bahçeli sempatizanları salonu terk etmedi. Türkeş'i destekleyen militanlar tekrar sahneye çıktı. Kavgalar yeniden başladı bir ara altı el silah sesi duyuldu, Bu olay sonucu polis olaylara müdahale etti. 6 Temmuzda yapılacak kongreye kadar Müftüoğlu'nun uzlaştırma çabaları, tabandan destek bulma çabaları boşa çıktı. 6 Temmuzda ki kongre polis gözetiminde yapıldı ve salona seyirci alınmadı. 1260 delegenin oy kullandığı seçimde Bahçeli 697, Türkeş 487 oy aldı. Bahçeli böylece genel başkan seçildi. " Allah'ın takdiri, delegelerin tercihi ve ülküdaşların gönül desteği ile kazandım" diyen Bahçeli koltuğa oturdu, böylece MHP'de Türkeş dönemi sona erdi.

23 Kasım kongresinden de Bahçeli zaferle çıktı. Tuğrul Türkeş üçüncü kez yenildi. Bahçeli ile beraber mafyalaşma, yer altı dünyasıyla ilgili bir geri çekiliş başladı. MHP devlet ve orduyla barışmak istiyordu. Bahçeli artık sahte Ülkücüleri temizleme zamanının geldiğini belirterek tamamen modern yeni bir MHP yaratılacağını belirtmiştir. Temizlik hareketinde her mahallede açılan ocak şubeleri kapatıldı. Sadece ilçelerde olanlar bırakıldı. MHP meşrulaştırmaya çalışıldı. MHP'nin bu geri çekilişini BBP fırsat bilerek bu rantı elde etmeye çalıştı. Bahçeli'ye karşı bazı ayrılıkçı unsurlar devam etmiştir. Seval Türkeş Ulusal Birlik Partisi'ni(UBP) kurdurtması, Tuğrul Türkeş'in Aydınlık Türkiye Partisi'ni(ATP) kurdurtmaya çalışması hatta ülkü ocaklarına karşılık ATA ocağını kurmak istemesi örnek olarak gösterilebilir. Bu yenileşme hareketleri MHP'ye yaradı. 18 Nisan 1999 tarihinde yapılan seçimlerde MHP %18 oy alarak ikinci parti oldu. DSP ve ANAP'la kurulan hükümette iktidar ortağı olarak iktidara yerleşti.

3.7. Popülist Milliyetçilik, Muhafazakarlık ve Irkçı Popülizm

Popülizmin üretimi 19. Yüzyılın sonlarına kadar uzanır. Bu dönemde Amerikan Popülizmi kitlesel bir harekete dönüştüğü gözlenir. 19. Yüzyıl'da ayrıca Doğu Avrupa ve Balkanlarda milliyetçiliğin oluşumunda canlı bir ilham kaynağı olan Rus Narodnik popülizmi ortaya çıkar. Ayrıca Latin Amerika'da ve Doğu Avrupa'da popülizm oligarşi karşıtı hareketlere temel olmuş, idari sistemlerin demokratik devrimleri için dayanak noktası oluşturmuştur. Buralarda popülizm olumlu sonuçlar verirken Orta ve Kuzey Avrupa'da buna rastlanmaz. Bu bölgelerde daha çok Faşist ve totaliter hareketlere gönderme yapan bir ideoloji olarak gündeme gelir. O yüzden eski kıta diye anılan ülkelerde popülizm uzatmalı bir siyasi patoloji toplumdaki denetlenemeyen çalkantıların hezeyanlı bir belirtisi değerlendirmesi ortaya çıkar. Bu aslında liberal ekonominin kapitalizmin gelişmesinde popülizmi bir anomali olarak görmesinden kaynaklanır. Kırsalda popülizm daha çok radikal iktisadi bir program sunmanın ötesinde, statükoyu değiştirmek ve siyasete toplumsal katılımın koşullarını yeniden belirlemek iddiası güder. Siyasi ağırlıklı popülizm daha çok ironik olarak öncelikle siyaset ötesi bir söylem olduğunu ispata kalkışır. Popülizmin bunların yanında orta sınıfların ideal düzen ve istikrar özlemine hitap edecek şekilde bir karakteri vardır. Popülizm hem üst hem alt sınıfları kontrol altına alarak orta sınıf merkezli bir toplumsal uyuma yaklaştırır.

Türkiye'de Nazi Almanya'sı, Faşist İtalya ve Bolşevik Rusya'da totaliter rejimlerin yükselişine denk gelen otuzlar döneminde, popülizm ve milliyetçiliğin birbirine eklenmesiyle geniş bir yayılma ve meşrutiyet iddiasına sahip yeni bir siyasi söylemin temellerinin atıldığı söylenebilir. Bir yandan halk adına konuşan öte yandan da rejimi halka götürme ihtiyacını hisseden Cumhuriyetçiler için milli beraberlik mitosunun pragmatik politikalarla kesişimini halkçılık sağlamıştır. Cumhuriyet ideallerinin millete mal edilmesini kurumsallaştırmak için ağırlıklı bir çabaya girişilir. İşte tam bu noktada popülizm devreye sokulur. Kendisini geleneksel olarak halka rağmen de olsa halkın temsilcisi ya da kurtarıcısı sayan dolayısıyla eylemlerin meşruluğundan şüphe duymayan asker, bürokrat, elit Türk devriminin topyekun

toplumsal ve siyasi dönüşüm projesini uygulamaya koymuştur. Cumhuriyet'in kuruluş döneminin halkçılığı bir milli popülizmdir.

Popülist milliyetçiliğin yerleşmesinde Türkiye'de yapılan darbelerin etkisi büyüktür. 27 Mayısçı söylem bir bakıma cumhuriyetin ilk yıllarında vesayetçi milli halkçılığını yeniden kurarken DP tecrübesinin milliyetçi-popülist üslubunu da birbirine iliklemiştir. Burada ordunun hiçbir şekilde lekelenmemiş haliyle milletin gerçek temsilcisi kimliğini kazanır. Darbelerin etkileri ordunun iktidarı doğrudan kontrol ettiğini nispeten kısa süreli istisnai dönemlerin ötesine taşar. Her darbeden sonra Türkiye'de siyasetin rengi ve tınısı değişmiş, ordunun müdahalesiyle sistemde ani ve ciddi değişikliklerle yapılması, eski lider ve ideologların susturulması, örgüt ve partilerin yasaklanmasının yanı sıra, yeni aktörlerin sahneye çıkışına zemin hazırlanmıştır. Bu değişim için nesilden nesile pekişen süreklilik etmeni hem sağ hem sol kanatta vesayetçi ve totaliterliğe eğimli bir popülist milliyetçi söylemin dogmalaşarak bir zorunluluğa yükümlülüğe dönüşmesidir.

1960-1980 arası dönemde ilişkiler ağının yaygınlaşmasının ve bir sosyo ekonomik rekabet alanına dönüşmesinin de etkisiyle, popülizm düzleminde sol kendine güçlü bir hegomonik pozisyon bulmuştur. Aynı dönemde DP iktidarının son döneminden itibaren faşizan bir milliyetçi popülizmin olgunlaştığı görülür. Aslında bu dönemde popülizm iki kutupta da varlığını görebiliriz. Fakat hakim görüş sol popülizmin hegomonik olduğudur. Gelir bölüşümü politikalarının görece olarak en fazla emekçi sınıflar lehine geliştiği 1962-1976 dönemi iktisadi düzeyde de popülizmin zirveye ulaştığı dönemdir. Solun altmışların akışı içinde siyasetin yerleşik dili olarak iş gören milliyetçi popülizme “anti-emperyalist yurtseverlik” anlamını yükleyen bir söylemsel stratejisiyle kendine alan açtığı söylenebilir. Sosyalist solda parlamenter-yasal parteciliğe karşı radikalizmin filizi olarak ortaya çıkan milli demokratik devrim programının devrim kime karşı yapılacaktır sorusuna verdiği cevapta ‘*sınıf çıkarları Türkiye'nin emperyalist sistem içinde sömürülen bağımlı bir ülke olarak varlığını sürdürmesinden yana olan, emperyalizmin yerli ortakları durumunda ki işbirlikçi sermayeye karşı feodal ağalara karşı; Türk ulusal topluluğunun dışında sayılması*

gereken bu iki asalak, gayri milli sınıfa karşı”. (Belli: 1988, 25) 1970’lerde Türkiye bir uç noktada milliyetçilikle bir uç noktada popülizmle bükülecektir. CHP’nin de devlet partisi olma geleneğinden çıkarılıp demokratik bir sol çizgiye evrimlesin de Bülent Ecevit’in milliyetçi-popülist söylemi aracılığıyla gerçekleşmiştir. Sömürünün kaynağını dışarıya olarak belirleyen Ecevit böylece milliyetçiliğin halktan- halktan olmayan organizması ile milliyetçiliğin milli, gayri milli organizmalarını bağdaştırabilmiştir. 1980 sonra Ecevit’in milliyetçiliğinin popülist milliyetçiliğe dönüştüğü görülür.

Seksenlere gelene dek özellikle sağ kanat siyasette ağırlıklı yer edinmiş olan milliyetçi muhafazakar popülizmin en yaygın motifi, aydın-halk kopukluğunu işleyerek, yozlaşmış şehirli, batılılaşmış, kozmopolit seçkinler karşısında basit halk adamının yüceltilmesidir. Basit halk adamı, birçok fazileti yanında dini ve milli değerlerin koruyucusu sayılır. Köylülüğün ve taşralılığın güzellenmesi, bu çerçevede anlam kazanır. Taşralı halkın sadeliği, basitliği, yalınlığı bozulmamış milli cevher olarak estetize edilir. Halk ağzının yerel şivelerin gereğinde argonun kullanımı, aydın zümrenin yapmacıklığına, halka yabancılaşmışlığına karşı milli halkı temsil eder. Küçük adama salt kolektif milli kimliğine indirgenmiş bir varlık alanı içinde değer veren bu söylem onun mağduriyet duygusunu bir hınç üretimi doğrultusunda kışkırtıcı fakata aynı zamanda estetize edici faşizan bir dil kullanır. Bu dil milli popülizmi kültürel ırkçılığa dönüştürür. Nitekim Müslüman-Türk Anadolu insanını milletin özü olarak belirleyen milliyetçi muhafazakar popülizmin, Türkçülükle İslamcılığın anti komünist temelde birleşime girmeye başladığı kırklardan itibaren sistemli bir şekilde faşizan bir rotaya girdiği görülür. Bu geçişte kilit figürlerden biride Osman Yüksel Serdengeçti’ye aittir. Her koşulda Kemalizm’den farklılaşmayan söylemine avami bir dil katmıştır. Köylü ve taşralı kimliği bizzat ırksal bir ayırımla ele alır. Dini motifleri bu kimliğin unsurları olarak gösterir. Saldırgan diliyle basit halk adamının zihnine hitap etmeye çalışır. Serdengeçti’nin halkı yüceltici tasvirleri altmışlardan sonra oluşan biz-öteki ayırımının temelini oluşturur. Özellikle Orta Anadolu insanına vurgu yapan Serdengeçti halkın sade ve kolektif kişiliğinde ifade bulduğu kabul edilen milli hasletin, şehirli bürokratik elitin Beyoğlu sefahatinde, sosyete yaşantısında simgelenen yozluğuna nispetle ek bir değer ve anlam kazandırır. Kemalist elitin halka yabancılığı

Serdengeçti'nin sıkça kullandığı bir uğrak noktasıdır. Serdengeçti “ *Bizim milletçiliğimiz yüksek makam milliyetçiliği değildir. Hakka tapan, halkı tutan, yalın kılıç bir milliyetçiliktir.*” (Serdengeçti: 1992, 26) diyerek Kemalistleri eleştirmiştir. Cumhuriyetin inkılaplarının da halkın yaşayışına, ruhuna yabancı olduğunu belirtir. Özellikle Anadolu'nun Müslüman-Türk yerlilerini özselleştiren bir etno popülizmden yanadır. Kemalist elit içinde Balkan kökenlilerin ağırlıklı oluşuna onların has milli halka yabancılığını ima ederek atıflarda bulunmaktan kaçınmaz. Serdengeçti'nin etno-popülizmde sağ popülizmin yapısal unsuru olan sessiz çoğunluk düşüncüsü ağırlıklı yer tutar. Fakat bir durumda halkın patlayabileceği ve patladığında önünde kimsenin duramayacağı tehtidi onun faşizan lehçesinin temeline yerleşir. Özellikle bunları söylerken halk dilini ve argoyu bastıra bastıra kullanır. 1969 seçimlerinde AP'ye karşı MHP'yi ürkek değil erkek partisi olarak savunur. Bunu kıvırtmayı bilmeyen halkın dobralığını yansıttığını savunur. Serdengeçti'nin bu söylemleri MHP içinde kurumsal bir boyut kazanmıştır. Tam bu noktada ülkücü hareketi diğer kökeninde Türkçü söylem taşıyan akımlardan farklılaştıranda taşralı halk tabanına nüfusu ve bununla birleşen popülist söylemidir. Bu düşünce tarzı özellikle halktan olmayan, milli halkın dışında kalan ve komünist sol dışlayıcılıkla birleşimiyle milli cephe hükümetlerinden de MHP'nin İslamcı MSP'yi ve merkez sağ AP'yi rehin almasına neden olmuştur.

12 Eylül sonrasında milli popülizmin en canlı ve üretken kullanıcısı; değerlerini bilen ve onlara sadık kalmaya çalışan Müslüman Türk halkı ile halkından kopuk ve toplumsal gerçekliklere yabancı devlet arasında çizilen ananevi milliyetçi-muhafazakar popülist ayırım çizgisini kalınlaştıran söylemiyle İslamcılık olmuştur. Dinde milliyetçiliği siyasi ve ahlaki birliktelik için etno popülizmle kendine eklemiştir. Refah partisinin Adil Düzen imgesi birinci Ecevitçiliğin içerde halkçı , dışarı da milliyetçi formülünün İslam karşılığı olarak da düşünülebilir. 1983-1991 döneminde ANAP orta direk sloganıyla halkı sessiz çoğunluk olarak idealleştirir. Özal Anadolu taşralı geleneksel milli popülizm söylemini yenileyerek adeta şehirlileştirilmiş batılı modern hayata bağlı uzlaşmacı bir eksene yerleştirmiştir. ANAP yeni sağcı eklektisizmine uygun olarak hem popülist öğelere, hem halkın çıkarı için tamamen dışlayan teknokratik bir lisana başvurarak, geleneksel hizmet söylemini de bu yapısına

uyarlayacaktır. Özellikle iktisadi rasyonaliteyi temel akli ölçü olarak vurgulayarak neo liberal ideolojiye yayarken bunu milli popülist söylemine eklememiş ve tüm halkı zenginleştirerek bir vaat yüklemiştir. Bu söyleyişle milliyetçi muhafazakar popülizmin çehresini tamamen değiştirememiştir. 1990’lardan sonra sosyolojik düzenlemede kapitalist globalleşmenin verili sosyal ilişki ağlarını dağıtıcı etkilerini yarattığı huzursuzluk, Kürt sorununun yarattığı siyasal gerginlik buna neden olmuştur. 1990’ların sonuna doğru Tansu Çiller’in Özalcı pragmatizm ile kabaran faşizan eğilimlerin bir bütün olarak harmanlayarak kullandığı görülür.

3.8. 1990 Sonrası Türkiye’de Pan-Türkçülük ve Azerbaycan

SSCB’nin dağılmasıyla birlikte bağımsız Türki cumhuriyetlerin kurulması Türkiye’nin dış politikasında ve kimlik algılamasında yeni bir dönemin başlamasına neden oldu. Özellikle komünist bloğun çöküşüyle Türkiye dışı Türklerle sıcak ilişki kurmak ve Avrasyacı bir açılım meydana getirmek bir zorunluluk oldu. Özellikle 1970’lerde Alparslan Türkeş ve MHP dışında dış Türklere karşı bir ilgi neredeyse kalmamıştı. Türk Ocaklarında Türkçü-İslamcı sentezle gelişen duyarlılık ise sadece iç kamuoyuna dönük olarak kalmıştır. Yeni kurulan Türki Cumhuriyetler başta milliyetçi kesimler olmak üzere tüm çevrelerde heyecan yarattı. Halbuki yeni kurulan devletler büyük ağabey Türkiye’yi henüz kabullenmemişlerdi. Çünkü yeni bağımsızlıklarını kazanan bu devletler başka bir gücün etkisine girmek istemiyorlardı. Ayrıca her ülkenin milliyetçileri en büyük gücün kendilerinde olmalarını istiyorlardı. Türkiye’nin çabaları bu ülkeler dışında ki ülkelerde yankı buldu. Türkiye etkisini arttırmak için kurulan bu devletlerde Latin harflerinin kabulü için uğraşmıştır, elçilikler ve diyanet işleri ile İslam inancını pekiştiren çalışmalar yapılmıştır, TRT tarafından başlatılan Avrasya yayınları, MEB’e bağlı öğretim kurumlarının açılışı, Manas ve Ahmet Yesevi üniversitelerin açılışı ve bu ülkelerde yaşayan öğrencilere Türkiye’de eğitim öğrenim imkanının sunulması önemli gelişmeler olmuştur.

Türkiye’nin Kafkaslar, Orta Asya’ya borular döşemek kaydıyla doğalgaz ve petrolü Akdeniz’e ordan Avrupa’ya taşıma çabaları ekonomik işbirliği yapma

girişimleri de önemli adımlar içinde sayılır. Karşılıklı olarak edebi metinler çevrilmiş, sözlükler oluşturulmuştur. 21-23 Mart 1993 tarihinde Antalya’da yapılan Türk Devlet ve Toplulukları Dostluk, Kardeşlik ve İşbirliği kurultayında Ergenekon’dan çıkışı gösteren simgeler konuşmalar yer almıştır.

Türki cumhuriyetlerde Türkiye büyük Türk milleti lideri olarak bilinir, MHP simgeleri çok yerde kullanılır. Fakat bu daha çok Türkiye Cumhuriyet’ine saygıdan kaynaklanmaktadır. Özellikle Türkeş’in Özal’ın Orta Asya ziyaretine katılıp etkisiz kalması eleştirilmiştir. Zaten ülkücü hareketinin Orta Asya Türk devletlerinde çok az grupla ilişkisi vardır. O gruplarda genelde etkisiz kalmaktadır. Fakat içte tam tersine küçük kardeşlere bir ağabeylik etme onların yardımına koşma görüşü hakimdir. Karabağ sorununda sokaklarda gösteriler yapılması hatta Karabağ’a müdahale dahi edilmesinin istenmesi bunun en büyük delilidir.

Ülkücü söylemde Azerbaycan’ın önemi sadece Türkiye adına değil Türklük adına vurgulanır. Batı Türkçülüğü ile Doğu Türkçülüğü arasında köprü olduğu üstünde durulur. Türkeş mitosunun geri gelmesi 1992’de İslamcı kadroların partiden ayrılması, yeniden Türkçüleşmek söylemleriyle MHP’nin devletle yeniden barışması sağlanmıştır. Böylece Türki cumhuriyetlere ve Azerbaycan’a olan önem artmıştır. Bu devletlerde özcülük saf milli töre ve atacılıktır, bunun yanında Azeri dilinin ülkücü köylü popülizmini beslemesi ve dinin milli unsurdan sonra gelmesi ülkücü hareket için iyi bir dayanak noktası oluşturmuştur. Türkeş’in Azeri Halk Cephesi propagandalarına katılması ve halktan ilgi görmesi adeta Türkeş’in bir kurtarıcı olarak ilan edilmesine neden olmuştur. Hatta halkçı kesim lideri Elçibey’in cumhurbaşkanı olmasından sonra Azerbaycan’da ülkücü gönüllüler için askeri kamplar kurulduğu MÇP’nin genel başkan yardımcılarında emekli general Hüseyin Cevizoğlu’nun Azerbaycan’da askeri danışmanlık yaptığı haberleri yalanlanmıştır. Tabi ki Azerbaycan’da ilk zamanlarda belli bir cephe kendini Türkiye’de milliyetçilerle özleştirdi fakat ülkenin geneline bakıldığında Türkiye’nin SSCB yerine bir ağabey olmasını istemeyenlerde vardır. Bunun yanında Türklerin birleşmesini isteyen fakat Türkiye’nin değil Azerbaycan’ın lokomotif güç, başat aktör olmasını savunanlarda vardır. Türkiye’de olduğu gibi

Azerbaycan milliyetçileri de farklı pencerelerden bakarak kendini ülkesini başat aktör olarak görmek istemektedirler.

Karabağ'ın Ermenistan tarafından işgali Türkiye'de milliyetçilerde bir beka sorunu yaratmıştır. Bir yandan eski öteki tekrar karşıya çıkmış ve beklide birlik olma düşüncesini tam ortan baltalamıştır. Bu dönemde Ermenistan'a büyük bir tepki doğmuş hatta bazı uç söylemlerde Ermenistan'a saldırılması istenmiştir. Aynı zamanda dönemin diğer sorunu terörle Ermenistan bir noktada buluşturulur. Terör örgütünün arkasında Ermenistan olduğu ileri sürülür. İşte bu noktada dış güçler, terör olayları beka kaygısını tabana yaymıştır.

SONUÇ

Bu çalışmada milliyetçilik kavramının, nasıl ortaya çıktığı, kökeni, anlamı, nasıl bir evrim sürecinden geçtiği verilerek ülkemizde nasıl geliştiği ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde milliyetçiliğin varlık bulduğu millet kavramını açıklamaya çalıştık. Millet kavramın doğuşu, dayandığı tezler ve Atatürk'ün millet ve milliyetçilik anlayışı verildi. Millet kavramı açıklandıktan sonra milliyetçiliğin gelişimi, doğuşu, ülkemizdeki varlığına yer vererek milliyetçiliğin nasıl ülkeler için vazgeçilmez bir akım olduğu sonucuna varmış olduk. Çalışmanın ikinci bölümünde ise daha çok milliyetçiliğin ülkemizde ki gelişimi üzerinde duruldu milliyetçiliğimize temel olan görüşlere ve düşünelere yer verilerek 1960'lara gelinene kadar olan süreçte milliyetçiliğin temellerine ulaşılmaya çalışıldı. Üçüncü bölümde ise daha çok ülkemizde yaşanan askeri darbelerin ülkemize getirdikleri ve bu darbelerin milliyetçilik anlayışına etkileri verilmiştir. Günümüzde ön olana çıkan popüler milliyetçilik ve milliyetçilik denince ilk akla gelen Milliyetçi Hareket Partisi'nin gelişim seyri ortaya konmuştur.

Milliyetçiliği bazı kesimler modern bir olgu olarak görürken bazı kesimler ise modernliğe geçiş aşaması olarak görmektedir. Özellikle burjuvazinin ortaya çıkışı ve güçlenişi ulus devletlerin ortaya çıkışı için zemin hazırlamıştır. Bu yüzden milliyetçilik modernizmin bir ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Ulus devletlerin ortaya çıkmasından sonra sanayi toplumunun gelişimi ve kapitalizmin etkisi ile beraber devletlerarası rekabet milliyetçiliğin gelişimine büyük katkı sağlamıştır.

Milliyetçiliğin tarihsel sürecinde millet olmanın önemi büyüktür. Temelde sözleşmecî kuramlara dayanan millet anlayışı geçmişte birlikte yaşamış, gelecekte de birlikte yaşama arzusunda olan ve ortak bir kültürü paylaşan grupları ifade etmektedir. Tam bu noktada milliyetçilik bireylere yeni bir kimlik edinmeleri vurgusu ile ortaya çıkmıştır.

Osmanlı'da Osmanlıcılık, İslamcılık akımlarından sonra gelen milliyetçilik akımına diğer akımların dağılmayı önleyememesi üzerine son çare olarak başvurulmuştur. Önceleri Ziya Gökalp'te olduğu gibi kültürel bir milliyetçilik olarak karşımıza çıkan akım Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla beraber devletin resmi ideolojisi olmuştur. Avrupa'nın tersine bizde bürokrasi ile gelişen milliyetçilik, Türk kültürüne, diline, özüne bağlılık olarak karşımıza çıkmıştır. Devletin resmi milliyetçiliğini Anadoluçuluk akımını savunanlar ve Türk-İslam sentezini savunanlar eleştirmiştir. Anadoluçular resmi tarihi Malazgirt zaferine dayandırılırken, Türk-İslam sentezini savunanlar daha çok dinsel öğelere yer verilmesini istemişlerdir.

Milliyetçi Hareket Partisi Nihal Atsız'ın partiden ayrılışı ile beraber ırkçı yapısından uzaklaşmıştır. Bu dönemden sonra Müslüman Türk imajı ile Türk-İslam sentezi partiye hakim olmuştur. 1990'lardan sonra sekülerleşen partide Türkçü görüş yeniden canlanmıştır. 1980'den sonra mevcut siyasi ve toplumsal olaylara göre farklılaşan parti terörizm, Avrupa Birliği'ne uyum sağlayabilmek için daha sivil hale gelmiştir.

Türkiye'de milliyetçilik unsurunun vatandaşlık tanımındaki önemi ortadadır. İlkokulda her sabah içilen andın "Türküm" olarak başlaması Türkiye'deki milliyetçiliğin önemine ve boyutlarına önemli bir örnek teşkil eder. Türkiye'de milliyetçiliğin ne tabana dayandığı ise bakış açısına göre farklılık gösterir. Birçok kişi Türk milliyetçiliğinin etnik milliyetçilik kategorisine gireceğini savunacaktır. Bunun nedeni, bakış açısının hedeflenene odaklanmasıdır. Burada ortaya çıkan en büyük problem, "Türklük" kavramının tanımının net olmamasından kaynaklanmaktadır. Her ne kadar Mustafa Kemal Atatürk'ün "Ne mutlu Türk'üm diyene" sözü, etnik milliyetçilikten ziyade sivil milliyetçiliğe işaret etse de, bugün kullandığımız anlamıyla "Türk" daha çok etnik bir anlam içermektedir. Atatürk'ün bu sözü, daha önce belirtildiği gibi sivil milliyetçiliğin en temel özelliği olan gönüllü katılımı içermektedir. Fakat örneğin bugüne kadar hazırlanmış olan anayasalarda Türk milleti olarak sözü geçen kavramın net olarak bir açıklamasının yapılmaması bir karmaşaya neden olmuş

olabilir. Belki de bu “Türk kimdir?” sorusunun cevabındaki karmaşadan dolayı, etnik kökeni Türk olmayan vatandaşlar toplumda giderek öteki konumuna gelmiştir.

Türk milliyetçiliğinin, diğer milliyetçilikler gibi, büyük kitleleri bir araya getirirken belli bir kesimi diğer büyük kitlelerden ayırdığı ortadadır. Bu, doğru ele alındığı takdirde, problem teşkil etmeyebilir. İnsanların farklı etnik kökenden ya da dinlerden olması bir sorun olarak değil bir avantaj olarak algılanmalıdır. Farklılıklar, ötekilerin varlığı, bir tehdit olarak değil bir zenginlik olarak yansıtılmalıdır. Milliyetçiliğin ülkemizde her ülkede olduğu gibi radikal halleri olsa da toplumun tümünü kucaklayan, ayrışmadan çok birleştirici bir etkisi vardır. Nitekim ülkemizde birlik ve beraberliği pekiştirecek, huzur ortamını sağlayacak yine kültürel bazda olan milliyetçiliktir.

KAYNAKÇA

AĞAOĞULLARI, Mehmet Ali (2006), *Ulus-Devlet ya da Halkın Egemenliği* (İmge, Ankara)

AKÇURA, Yusuf (1998), *Üç Tarz-ı Siyaset*, (Türk Tarih Kurumu, Ankara)

ARLI, Alim (2005), “Hatalı Bir İkilem: Küreselleşme ve Milliyetçilik Çatışması”, *Anlayış Dergisi* (Anlayış, İstanbul)

ARSAL, Sadri Maksudi (1975), *Millet Duygusunun Sosyolojik Esasları* (Ötüken, İstanbul)

ASLAN, Neslihan (2010), *1980 sonrasında Türkiye’de Popüler Milliyetçi Söylem* (Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin)

ATABAY, Mithat (2003), ‘’Anadoluculuk’’, , *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce*, Cilt 4: *Milliyetçilik* (İletişim, İstanbul)

ATSIZ, Nihal H. (1963), Türkçülük, Türk Irkı=Türk Milleti, *Orhun Dergisi Sayı:17* (Orhun, İstanbul)

ATSIZ, Nihal H. (1966), *Türk Ülküsü* (<http://dosya.nihal-atsiz.com/kitaplar/turk-ulkusu.pdf>) (Erişim Tarihi: 22.04.2012)

AVCIOĞLU, Doğan (1962), Niçin sosyalizm, *Yön Dergisi*, Sayı: 3 (Yön, İstanbul)

AVCIOĞLU, Doğan (1962), Kalkınma Programı, *Yön Dergisi*, Sayı: 12 (Yön, İstanbul)

AYDEMİR, Süreyya Ş. (1962), Türk Sosyalizmi ve Fikir Atatürkçülüğü, *Yön Dergisi* Sayı:7 (Yön, İstanbul)

BAKIR, Kemal (2011), *Mümtaz Turhan ve bilimsel Milliyetçilik* (<http://www.sosyolojidunyasi.com/turk-sosyologlar/120-mumtaz-turhan.html>) (Erişim Tarihi: 22.05.2012)

BALKAYA, Fatih (2009), *1980 Sonrası Değişen Türk Milliyetçiliği* (Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli)

BELLİ, Mihri (1970), *Yazılar 1965-1970* (Sol, Ankara)

BELLİ, Mihri (1988), Milli Demokratik Devrim, *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, cilt:7 (İletişim, İstanbul)-

BORA, Tanıl (1995), *Milliyetçiliğin Kara Baharı* (Birikim, İstanbul)

BORA, Tanıl (1997), *Türk Sağının Üç Hali: Milliyetçilik, Muhafazakarlık, İslamcılık* (Birikim, İstanbul)

BORA, Tanıl ve Can, Kemal (1999), *Devlet, Ocak, Dergah: 12 Eylül'den 1990'lara Ülkücü Hareket* (İletişim, İstanbul)

BOLAY, Hayri (1975), Cumhuriyet Dönemi Düşünce Hayatı, *Türk Kültürü ve Milliyetçilik* (Ötüken, İstanbul)

BÖLÜKBAŞI, Deniz (2005), *Osman Bölükbaşı: Türk Siyasetinde Anadolu Fırtınası* (Doğan Egmont, İstanbul)

BREUILLY, John (1985), *Nationalism and the State* (University of Chicago Press, Chicago)

Büyük Doğu, 1944, Yıl: 1, Cilt: 2

ÇOLAK, Yılmaz (2006), *1990'lı Yıllar Türkiye'sinde Yeni Osmanlıcılık ve Kültürel Çoğulculuk Tartışmaları* (Doğu Batı, Ankara)

DAVUTOĞLU, Ahmet(2001), *Stratejik Derinlik* (Küre, İstanbul)

DEMİREL, Türkan (2002), *1946-1980 Döneminde Sol ve Sağ, Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce/Dönemler ve Zihniyetler* (İletişim, İstanbul)

DİNÇ, Sait (2004), *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi* (Nobel, Adana)

- DURAL, Baran A. (2011), *Pratikten Teoriye Milliyetçi Hareket* (Bilge Karınca, İstanbul)
- ECEVİT, Bülent (1976), *Türkiye 1965-1975* (Ajans Türk, Ankara)
- ECEVİT, Bülent (1976), *Umut Yılı 1977* (Ajans Türk, Ankara)
- ERTUĞRUL, İlder N. (2009), *Cumhuriyet Tarihi El Kitabı* (ODTÜ, Ankara)
- FANON, Frantz (1968), *The Wretched of the Earth* (Yordam, İstanbul)
- GÜNGÖR, Erol (2005), *Dünden Bugüne Tarih, Kültür, Milliyetçilik* (Ötüken, İstanbul)
- GÜNGÖR, Erol (2006), *Türk Kültürü ve Milliyetçilik* (Ötüken, İstanbul)
- GÖKALP, Ziya (1976), *Türkçülüğün Esasları* (Varlık, İstanbul)
- GÖKALP, Ziya (1981), Millet Nedir?, *Küçük Mecmua Sayı:128* (Küçük Mecmua, İstanbul)
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin (1975), *Milliyetçilik-Ülkücülük-Aydınlar* (Töre-Devlet, İstanbul)
- HOBSBAWM, Eric J. (1993), *Nations and Nationalism, since 1780: Programme, Myth Reality* (Cambridge: Cambridge University Press)
- İNAN, Afet (1969), *Bilgiler ve Mustafa Kemal Atatürk'ün El Yazıları* (TTK, Ankara)
- İslam Ansiklopedisi*, (2005), Türk Diyanet Vakfı (<http://www.yucedevlet.com/millet-nedir.html>) (Erişim Tarihi: 07.14.2012)
- KAFESOĞLU, İbrahim (1999), *Türk Milliyetçiliğinin Meseleleri* (Ötüken, İstanbul)
- KAFESOĞLU, İbrahim (2008), *Türk İslam Sentezi* (<http://bilgi.sitesi.web.tr/harf/i/sayfa/9/>) (Erişim Tarihi: 11.01.2011)
- KARGIOĞLU, Fırat (2012), *Bir "Milliyetçilikler Potpurisi": Ülkücülük* (http://www.haberiniz.com.tr/yazilar/koseyazisi51714-Bir_Milliyetçilikler_Potpurisi_Ulkuculuk.html)(Erişim Tarihi: 14.06.2012)

KILIÇ, Murat (2007), Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Milliyetçiliğinin Tipolojisi, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:16 (SDÜ, Isparta)

KISAKÜREK, Necip Fazıl (1976), *Bab-ı Ali* (Büyük Doğu, İstanbul)

KONGAR, Emre (2003), Asker-Siyaset İlişkilerinde Unutulan Noktalar II, *Aydınlanma Köşesi* (http://www.kongar.org/aydinlanma/2003/368_Asker-Siyaset_Iliskileri_II.php) (Erişim Tarihi: 11.01.2011)

KODAMAN, Bayram (2001), *Cumhuriyetin Tarihi Fikri Temelleri ve Atatürk* (SDÜ, Isparta)

KÖKTÜRK, Milay (2007), Kavga Kavramı Olarak Milliyetçilik, *Türk Yurdu* Sayı:235 (<http://www.turkyurdu.com.tr/modules.php?name=Dergi&file=article&sid=284>) (Erişim Tarihi: 29.10.2012)

KÜÇÜK, Yalçın (1987), *Türkiye Üzerine Tezler 2* (Tekin, İstanbul).

LARRAIN, J. (2000), *Identity and Modernity in Latin America* (Wiley-Blackwell, London)

ÖNGİDER, Seyfi (2002), *Milliyetçilik, Faşizm ve MHP* (Aykırı Güncel, İstanbul)

MATER. Tayfun (1989), *Devrimci Yol Savunması*, Derleme (Simgel, İstanbul)

MARX. Karl-ENGELS F. (2008), *Komünist Manifesto* (Can, İstanbul)

ÖNEN, Nizami (2003). ‘‘Reha Oğuz Türkkan’’, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce*, Cilt 4: *Milliyetçilik* (İletişim, İstanbul)

ÖZAKPINAR, Yılmaz (2000), Türkiye’de Bir Mümtaz Turhan Yaşadı, *Doğu Batı Düşünce Dergisi* (TDV, Ankara)

ÖZDAĞ, Ümit, (2011), Milliyetçilik ve Ulusalçılık Arasındaki Farklar, *Yeniçağ* (<http://www.yg.yenicaggazetesi.com.tr/yazargoster.php?haber=17124>) (Erişim Tarihi: 29.10.2012)

ÖZKIRIMLI, Umut (1999), *Milliyetçilik Kuramlarına Eleştirel Bir Bakış* (Sarmal, İstanbul)

ÖZNUR, Hakkı (1996), *Ülkücü Hareket* (Akik, Ankara)

PARLA, Taha (1989), *Ziya Gökalp, Kemalizm ve Türkiye’de Korporatizm* (İletişim, İstanbul)

PEKMEZCİ, Necdet-BÜYÜKYILDIZ N. (1999), *Ülkücüler: Öteki Devletin Şehitleri* (Kaynak, İstanbul)

SAFA, Peyami (2003), *Nasyonalizm, Sosyalizm, Mistisizm* (Boğaziçi, İstanbul)

SELÇUK, İlhan (1962), *Bizim Milliyetçiliğimiz*, *Yön Dergisi* Sayı:3 (Yön, İstanbul)

SERDENGECİ, Osman Yüksel (1947), *Yolumuz Bizim Milliyetçiliğimiz* (Kamer, İstanbul)

SERDENGECİ, Osman Yüksel (1992), *Mabetsiz Şehir* (Görüş, İstanbul)

SERDENGECİ, Osman Yüksel (2006), *Bütün eserleri* (Türk Edebiyatı Vakfı, 2006)

SMİTH, Anthony D. (2000), *The National in History: Historiographical Debates About Ethnicity and Nationalism* (UPNE, London)

ŞİMŞEK, Fatma (2006), *Popüler Milliyetçilik* (Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Sosyoloji Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara)

TURGUT, Hulusi (1995), *Türkeş’in Anıları-Şahinlerin Dansı* (ABC, İstanbul)

TURHAN, Mümtaz (1959), *Garplılaşma’nın Neresindesiniz?* (Türkiye, İstanbul)

TURHAN, Mümtaz (1997), *Kültür Değişmeleri; Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik* (Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İstanbul)

TUŞALP, Erbil, (2001), *Bozkurtlar: Töreden Partiye* (Donkişot, İstanbul)

TÜRKEŞ, Alparslan (1994), *12 Eylül Adaleti (!) : Savunma* (Hamle, İstanbul)

TÜRKEŞ, Alparslan (1994), *Türk Edebiyatında Anular, İncelemeler, Tenkidler, Anı-Günce-Mektup* (Hamle, İstanbul)

TÜRKEŞ, Alparslan (1997), *Milli Doktrin 9 Işık* (Kamer, İstanbul)

TÜRKKAN, R. Oğuz (1943), *Kızıl Faaliyet* (Sinan, İstanbul)

TÜRKÖNE, Mümtazer (2008), *Siyaset* (Lotus, İstanbul)

ÜNLÜKAPLAN, İter (2003), 1950 Sonrası Türkiye’de uygulanan Genel Seçim sistemlerinin Bireysel Tercihlerin Kolektif Tercihlere Yansıması Açısından İncelenmesi, *Çukurova Üniversitesi sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:11,Cilt:11* (Çukurova Üniversitesi, Adana)

ÜSTEL, Fusun (1997), *İmparatorluktan Ulus-Devlete Türk Milliyetçiliği: Türk Ocakları 1912-1931* (İletişim, İstanbul)

YAVUZ, Hakan (1998), *Değişen Türk Kimliği ve Dış Politika: Neo-Osmanlılığın Yükselişi*(<http://www.osar.com/modules.php?name=Encyclopedia&op=content&tid=501472>) (Erişim Tarihi: 11.07.2012)

YILDIRIM, Turan (1998), *İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamlama Programı: Vatandaşlık Bilgisi* (Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi, Eskişehir) (http://w2.anadolu.edu.tr/aos/aos_tanitim/aos_tanitim.aspx)

(1972), *Meydan Larousse- VIII* (Meydan, İstanbul)

(1997), *Ülkücü Komando Kampları: AP Hükümetinin 1970’te Hazırlattığı MHP Raporu* (Kaynak, İstanbul)

(2005) , *Türkçe Sözlük* (TDK, Ankara)